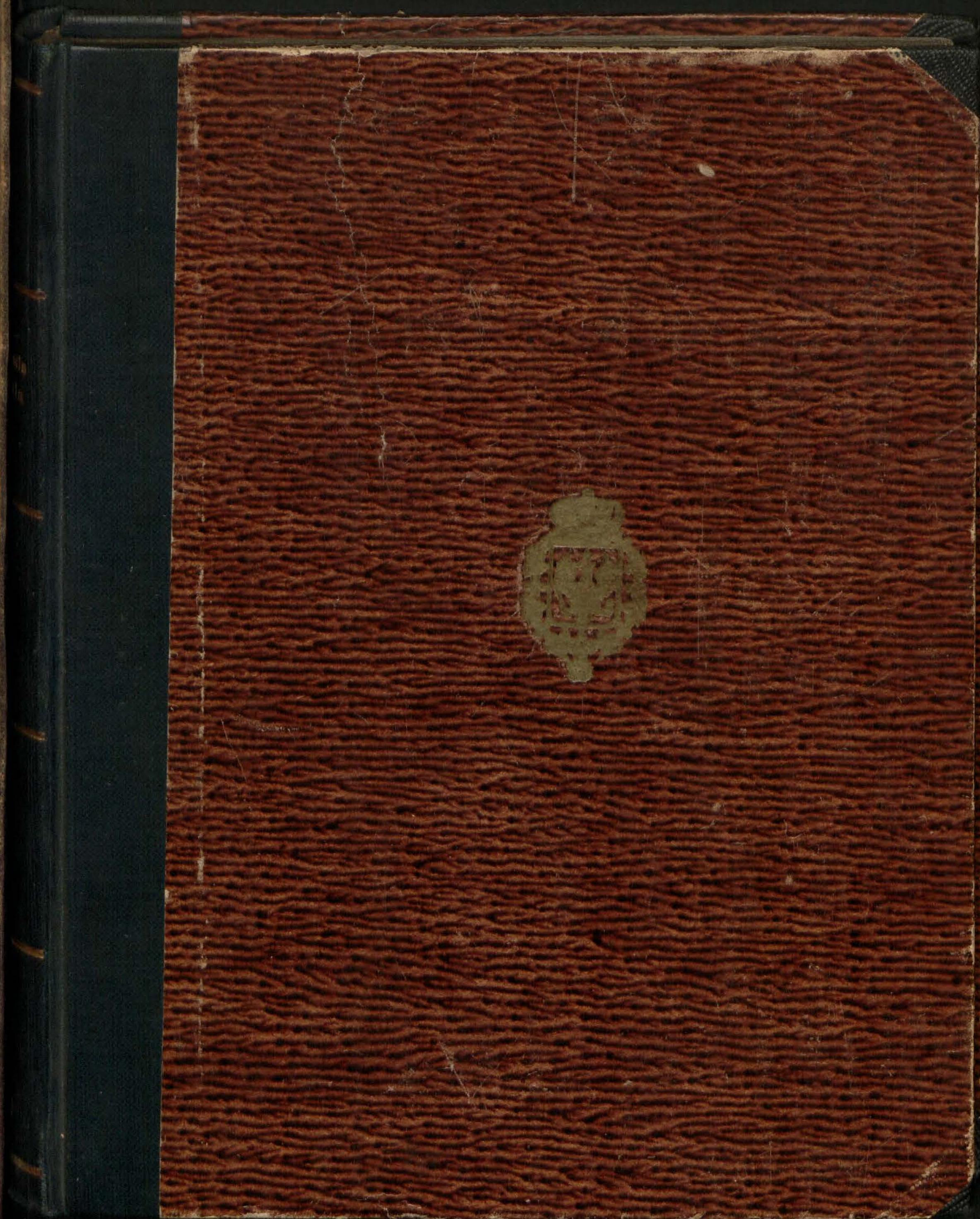

Biblioteka Jagiellońska
stdr0012428

De Controuersijs

INTER

ORDINEM ECCLESIASTICVM ET SECVLAREM,

In Polonia;

Ex Iure Diuino, Regniq́; Statutis, Priuilegijs, ac præscriptione:

TRACTATIO.

In qua refellitur Libellus quidam famosus & mordax, contra Querimoniam & Postulata Cleri, in Comitijs Regni Anno 1585. Regi, Regniq́; Ordinibus publicè oblata, conscriptus.

Nunc demum recognita & aucta, & à plurimis mendis purgata.

CRACOVIÆ,

In Officina Andreæ Petricouij, S. R. M. Typographi. Anno Domini, M. DC. XXXII.

Ecclesiastici 7.

In tota anima tua time Dominũ, & Sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute dilige eum qui te fecit, & ministros eius non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes, & propugnato cum brachijs. Da illis partem, sicut mandatũ est tibi, primitiarũ & purgationis.

1. Thessalon: 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos, qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantiùs in charitate, propter opus illorum, & pacem habete cum eis.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, PRÆLATIS, CANONICIS,

Vniuersoque Regni Poloniæ Clero, Auctor S.

MIrari satis non possum, Viri Illustrißimi, & Ornatißimi, cùm Ordinis vestri homines primi in Poloniam clarißimum Fidei lumen intulerint, in eademq́; augenda, & amplificanda, sexcentos iam totos annos desudârint: inueniri tamen aliquos, qui vobis tantùm abest, vt pro summo beneficio, meritam gratiam, debitamq́; referant, vt etiam illud enitantur & moliantur vnum, ne summum dignitatis, & honoris gradum, quē magnâ omnium voluntate, & consensione, iam inde à Christiana Religionis in Polonia principio, estis assecuti, retineatis. Est & illud, quod maiorem mihi mouet admirationem, quòd alij tam incredibili in vos suffusi maleuolentiâ sint, vt dicere non vereantur iustitium indici oportere, iurisdictionem intermitti, iudicia tolli, vobis deniq́; omnem auctoritatem, & potestatem, lege Diuina & humana tributam, eripiendam esse. Illud autem

 penitus

penitùs obstupesco, alios non deesse, qui Decimas ipsas, & ad vitam sustentandam, & ad rerum Diuinarum procurationem, & administrationem necessarias, vobis non inuideant modò, verùmetiam per summum dedecus Ministris hæreticis, ad quos nullo iure pertinent, decretas velint. Quo nihil iniquius, aut indignius excogitari potest. Atq; hæc quidem mihi miranda, atque obstupescenda videntur: alijs autem fortasse, qui minus in istorum hominum familiaritate, atq; libris versati sunt, incredibilia prorsus, ac portenti similia videbuntur: qui tamen, fidenter dico, si vel vnum libellum famosum, contra Querimoniam, & postulata Cleri in Comitijs Regni, Anno 1585. Regi, totiq; Senatui oblata, scriptum, & diuulgatum legerint, & ijs quæ commemoraui, habebunt fidem, & tantam improbitatem, ac ingrati animi crimen, admiratione obstupefacti, perhorrescent. Ego sanè vt semel eum peruolutaui, vsq; adeò cohorrui, vt non calamo aduersus eundem agendum, sed incendio decernerem. Ne tamen scriptum tam venenatum, & pestiferum, ac falsis redundans criminationibus, in Ecclesiasticum Ordinem, alioqui innocentißimum, odium concitaret, aut minus rerum peritis scrupulum, ac dubitationem aliquam de eiusdem iurisdictione, Decimarum percipiendarum facultate, vetu-

vetustißimisq; Priuilegijs inijceret, operæpretium me facturum sum arbitratus, si illud refutarem potiùs, quàm asperuarer. In quam sanè sententiam eò faciliùs descendi, quòd viri quidam primarij, ijq; sapientißimi, & optimi, scriptionis, & suasores, & impulsores fuerint: quorum ego consilijs, atq; studijs vti refragarer, nunquam animum inducere potui. Vt autem opus ipsum perfectius, & absolutius esset, ac non totum in hominis improbißimi calumnijs, & conuitijs refellendis consumeretur, non Cleri tantùm querimoniam, & postulata defendenda; verùmetiam iurisdictionem vniuersam, & Decimarum æquitatem, ex Sacrarum literarum monumentis, & Regni Poloniæ sanctißimis Legibus, asserendam putaui. Quod an fuerim assecutus, aliorum sit iudicium, assequi sanè volui: cùm vt de nobilißimo Ordine vestro, ad Dei Opt: Max: gloriam, & honorem, bene mererer, eumq; calamitate penè fractum, & afflictum excitarem, tum vt improborum quorundam nefarios ac furentes conatus retardarē. Qualecunq; autem sit quod præstitimus, id vobis totū, Amplißimi Viri, do, dono, atq; consecro: illudq; Deum Opt: Max: supplicibus oro verbis, vt & Ordini vestro sit emolumento, & aduersarios edoceat, Decimas vobis per summam iniuriam eripi, & iurisdictionem, quam obtine-

obtinetis, legitimam, Reiq; publicæ necessariam esse. Valete.

AVCTOR LECTORI, S.

Quoniam libelli famosi, qui à nobis confutatur, auctor, nomen suum suppressit: ne mirere Lector, si, vbi is nominandus erat, Calumniatoris vocabulum repereris. Meritò enim ita hominem appellamus, quoniam calumnijs, & conuitijs, perpetuò ferè vtitur. Atque vt facilius porrò intelligas ea quæ hîc à nobis disputantur: ipsa *Postulata Ordinis Ecclesiastici*, quæ iste calumniatur, nostræ tractationi præmittenda esse duximus. Vale.

POSTVLATA ORDINIS ECCLESIASTICI, SEV CAPITA,

Per Deputatos Status Ecclesiastici, de Iniurijs, *quibus idem contra ius Diuinum, & contra Iura, Priuilegiaq; sua grauatus est, Warschauiæ, in Comitijs Regni Generalibus, Anno Domini, M. D. LXXX. V. Die 22. Febr. DD. Deputatis auctoritate R. M. ex Senatorio & Equestri Ordine, publicè proposita.*

I. Religionis S. Catholicæ violatio, Hæresumque variarum in Regnum inuectio.

II. Iurisdictionis Ecclesiasticæ, eiusq; spiritualis gladij Excommunicationis, eneruatio.

III. Decimarum à quibusdam retentio, & ademptio.

IV. Prærogatiuarum & Libertatum diminutio.

V. Ecclesiarum prophanatio, Fundationum, Censuum, Prouentuum, Thesaurorum Ecclesiasticorum, & bonorum aliorum ademptio, & spoliatio.

VI. Fori pro iniurijs realibus & personalibus, tam primæ & secundæ instantiæ, quàm executionis suspensio: Brachij secularis, Remissarum ex Tribunali Regni, & alijs subsellijs causarum, nulla executio.

BRE-

BREVIS EXPLICATIO SVPERIORUM Capitum, verbotenus, coram DD. Deputatis, per Spirituales facta, die, & loco, vt suprà, postmodumq; scripto, tradita.

Ad primum.

I. Vtrùm expediat Reipublicæ, & fas decorumq; sit:

Apostasias fieri.
Schismata & peregrinas Religiones innumeras inuehi.
Deum blasphemari.
Christum publicè negari.
Hæresibus modum nullum & finem imponi.
Atheismum, Paganismum, Saracenismum introduci.
Iniurias in Deum impunè fieri.
Magistratum, qui Dei Maximi, & Religionis Christianæ causam agat, & tueatur, sicut est in Polonia status Spiritualis, nullum fieri.

Ad secundum.

II. Vtrùm expediat Reipublicæ & fas decorumq; sit:

Sacrilegia impunè tolerari.
Periuria, incantationes, Veneficia, Magias, incestus, Bigamias, & Trigamias, adulteria publica, homicidia absq; pœnitentia solenni, vsuras impunè tolerari.
De diuortijs, Matrimonijs, legitimitate, excessibus occultis & publicis in Deum, & loca sacra, nullum ius institui.

Ad tertium.

III. Vtrùm expediat Reipublicæ, & fas decorumq; sit:

Seculares, Sacerdotum officia sibi vsurpare, & Decimas manipulares, & alias, contra iura Diuina & humana, à subditis suis extorquere, & in proprios vsus conuertere: Hæreditatem Christi, panem Ecclesiæ Dei, alimoniam & victum pauperum, his quibus iure & consuetudine debetur, subtrahere.

Ad quartum.

IV. Vtrùm expediat Reipublicæ, & fas decorumq; sit:

Seruos Dei, & Sacerdotes Ecclesiæ sanctæ, sine honore esse, & contemptui haberi, ac pro gratia fidei & religionis, vnà cum libertatibus publicis introductæ, & semper impendi solitæ, iniuriâ affici, exactionibus onerari, & quodammodo exauthorari.

Ad quintum.

V. Vtrum expediat Reipublicæ, & fas decorumq; sit:

Ex Ecclesijs Deo dicatis stabula fieri, desolationem & abominationem intueri: Sepulchra Christianorum violari: sine Sacramentis & cultu diuino plebem passim viuere, & mori pecudum more: Thesauros Ecclesiarum & ornamenta distrahi, & in vsus prophanos, contra leges Regni, conuerti: Fundos & census ad laudem Dei adscriptos, adimi.

Ad ſextum.

VI. Vtrùm expediat Reipublicæ, & fas decorumq́ ſit:

Solos Sacerdotes ſine lege, ſine iuſtitia, ſine Iudice, tam reales, quàm perſonales, iniurias pati.

Neces & percuſſiones Cleri, impunè graſſari.

Sacerdotes, Iudæis, Scythis, & quibuſuis obſcuriſsimis hominibus, Iudicem tamen, Iuſtitiam, & defenſionem habentibus, poſtponi.

Deum in ſeruis Eccleſiæ ſanctæ ſperni, & contemni.

Auguſtinus in Pſal: 84.

Fac iuſtitiam, & habebis pacem, vt oſculentur ſe iuſtitia & pax. Si enim non amaueris iuſtitiam, pacem non habebis.

Idem Auguſtinus Epiſt: 166.

Concordate nobiſcum fratres, diligimus vos: hoc vobis volumus, quod & nobis. Si propterea nos grauiùs odiſtis, quia errare vos & perire non permittimus, hoc Deo dicite, quem timemus minantem malis paſtoribus, & dicentem: Quod errauerat, non reuocaſtis; & quod perierat non inquiſiſtis.

Idem ibidem.

Quando Imperatores veritatem tenent, pro ipſa veritate contra errorem iubent, quod quiſquis contempſerit, ipſe ſibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum ſortem non habebit, qui hoc facere noluit, quod ei per cor Regis veritas iuſſit.

DeCon-

De Controuerſijs

Inter Ordinem Eccleſiaſticum & Secularem, in Polonia;

Ex Iure Diuino, Regniq; Statutis, Priuilegijs, ac Præſcriptione,

TRACTATIO.

In qua refellitur libellus quidam famoſus & mordax, contra *Querimoniam*, & *Poſtulata Cleri*, in poſtremis Regni Comitijs, Regi, Regniq; Ordinibus, publicè oblata, conſcriptus.

Ordinis Eccleſiaſtici Calumniatori, S.

QVis tibi malus genius, (Ordinis Eccleſiaſtici Calumniator) hanc mentẽ iniecerit, vt in vniuerſi Poloniæ Cleri, iuſtiſsimam querelam tam liberè licenterq; inueherere, ignoro ſanè: malum tamen genium fuiſſe, qui tam inſani atq; dementis conſilij, auctor tibi extitit, non de meo ſenſu iudico, ſuſpicionibus, coniecturiſuè leuiſsimis perſuaſus, ſed firmiſsimis nixus argumentis, & ijs omninò ſignis, quibus omnium verè Chriſtianorum opinione veritas ſolet illuſtrari. Video enim te graui miſe-

miſe-

miseroq; hæreseos morbo laborare, & ex odio quodam infinito, in Ordinem Ecclesiasticum concepto, hanc non tam defensionem tuorum riualium suscepisse, quàm grauissimâ Deo dicatos homines calumniâ, nimisq; callidâ & malitiosâ iuris interpretatione petijsse. Hoc enim cùm vniuersa tractationis tuæ series indicat, alia ex alijs conuitia nectens, tum illa speciatim probra: [Nullum finem iurisdictioni vestræ imponitis, Noua erigitis subsellia, Opibus secularium inhiatis, vtrumq; gladium tacitè vobis dari postulatis, satis superq; comprobant.] Hæresi autem te pestilentissimæ Lutheranorum addictum esse, non iniquissimæ solùm causæ à te suscepta defensio, verùm etiam in Catholicam Romanamq; Ecclesiam infinita, intolerabili cum petulantia, coniecta maledicta demonstrant. Quæ cùm ita sint, quis verè, sincereq; Christianus, te instinctu afflatuq; Diuino, & non potiùs cacodæmonis impulsu, & hortatu, ad hanc aduersus vniuersum Ecclesiasticum Ordinem scriptionem, animum appulisse persuasum habeat? Zelum enim amarum habere, vt Iacobi Apostoli vtar verbis, non est sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica: hæreses autem, vel ipso Paulo testificante, doctrinæ dæmoniorum existunt. Iniuria igitur, calumniator, & ad causæ iniquissimæ defensionem fraudulenter, ita disputationem tuam vniuersam aduersus Clerum instituis, ac si Polonæ nobilitatis totius, quæ secularis vulgò nūcupatur,

In Præfatione.

Iacobi 5.

1. Tim: 4.

cupatur, partes tuendas ac defendendas suscepisses. Quasi verò vel omnes Seculares Lutheri dogma pestiferum sequerentur; vel alioqui Lutherani tuam impudentiam comprobarent in Ecclesiasticorum postulatis exagitandis; vel deniq; pleriq; Catholici non essent, & ij qui Clerum omni honore & veneratione, vti & Romanam quoq; Ecclesiam vniuersam, prosequerentur: quamuis ex eorum numero pauci à quibusdam in fraudem inducti, & nescio qua opum cupiditate inflammati, non ita libentes Ordini Ecclesiastico Decimas dependant, & aliquā quoq; iurisdictionis eiusdem partem velint imminutam. Sed est hoc à te astutè & veteratoriè factum, vt minùs perspicaces & acuti, qui te pro Republica agere suspicarentur, faciliùs causam iniustam & iniquam probandam sibi putarent. Toto tamen aberras coelo, si vel Catholicos, & viros omnes bonos, tam rationis consilijq; expertes arbitraris, vt fraudem tuam non intelligant; vel nullos ex vniuerso Ordine existere putas, qui cæteris artes tuas atq; dolos patefaciant. Sunt enim nobiles Poloni propemodum vniuersi, quæ Diuina est bonitas, ita Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ addicti, vt ea non perspiciant modò, sed respuant & reijciant omnia, quæ vni communiq; Christianorum Religioni aduersantur; atq; adeò ita animis affecti, vt vel millies malint Decimas Clero dependere, quàm tuæ insulsissimæ & insolentissimæ orationi suffragari. Sed fuit hic

fuit hic semper hæreticorum mos, vt opinationes erroresq; suos quamuis paucis probatos, multorum tamen nomine orbi Christiano proponerent vniuerso. Quem inprimis secuti ante mille peneq; ducentos annos Arriani, Patrum Ariminensis Synodi auctoritate abusi, hæresim suam dementissimā probare volebant. Cæterùm vt dolus ipsorum malus Catholicos haud diu latuit, ita tua tuorumq; fraus viris sapientibus & cordatis patet: perditio quoque, vt cum D. Petro loquar, non dormitat. Aduersum te igitur, calumniator, non ita agam, ac si cum nobilitatis patrono controuersia mihi foret, sed cum eo viro, qui specie nescio qua falsæ libertatis, & Ordinis secularis simulato studio, Ecclesiam vniuersam insectetur: illudq; ostendam, te iniquè Catholicos eorum criminum, quæ ijsdem intendis, facere reos, atq; adeò ipsos te ex iure manu consertum vocare posse, quòd in alienas possessiones tam temerè impudenterq; irrueris. Mendacia quoq; tua prodam innumera, quibus tibi visum est hunc tuum libellum, tanquam flosculis inspergere: inscitiam deniq; & imperitiam maximam patefaciam, qua turpiter non in Theologia modò, quam profiteri videris, sed in ipsa etiam Polonorum historia, quæ in medio posita, omnium ferè manibus teritur, lapsus es.

Sozom: & Theodor: in lib: Ecclesiast: histor.

2. Petr: 2.

CAPVT

CAPVT I.

Primam Ecclesiastici Ordinis querimoniam, de Apostasiis, blasphemiis in Deum, hæresibus, &c. iustißimam esse.

ET quidem vt Fidem liberem meam, & illud quod sum pollicitus, absque longo verborum circuitu præstem, ineptam illam tuam & insulsam, calumniator, præfationem non attingam: ne dum ipse maledicta, quibus solis abundat, verso, orationem meam commaculem; sed Caput tractationis tuæ primum aggrediar, in quo quamuis nihil ad Ecclesiasticorum querimoniam apposite responderis, quia tamen aliquid popularibus tuis respondisse videri vis, quàm id fueris assecutus, ante omnia demonstrabo. Cùm igitur Clerus grauiter, pro rei indignitate & atrocitate, iureque optimo pro officij munerisq; sui ratione, questus esset, passim Apostatas fieri, schismata, & peregrinas Religiones innumeras in Regnum inuehi, Deum blasphemari, Christum publicè negari, Hæresibus nullum modum & finem imponi, Atheismum, Paganismum, Saracenismum, in Regnum introduci, iniurias in Deum impune fieri, Magistratum denique, qui Dei & Religionis causam agat, & tueatur, nullum in Republica permitti, cùm inquam hæc omnia lamentabiliter deplorauisset: tu id iniuria Clerum facere, volens de-

lens demonſtrare, nullis in medium adductis argumentis, triumphantis in morem exclamas ſolùm: [Oſtendite tandem qui reuera Apoſtatæ ſint; oſtendite, qui Religionem Apoſtolicam, ſpiritu fundatam Apoſtolico, violârint; oſtendite quis tot hæreſes non adeò in Regnum hoc, quàm in Regnum & hæreditatē Chriſti inuexerit. Hæc probate Patres, nec cauſa inaudita condemnate fratres.] Quaſi verò arduum omnino opus eſſet, ac non imperitiſsimo cuiq; facillimum, innumeros producere ex grege veſtro, qui perruptis pudicitiæ clauſtris, ac voti religione contempta, ex caſtis Deoq; ſacris Monachis, vobis impulſoribus & auctoribus, mulieroſi Miniſtri euaſerunt. Quaſi etiam perdifficilè & illud foret, complures enumerare, qui Catholicam ſemel egreſsi Eccleſiam, & veſtra ſecuti turbulentiſsima caſtra, non minùs quàm Apoſtata Iulianus, perfidioſè & nequiter libris editis, Chriſti fidem, adeòq; Chriſtum ipſum oppugnauerunt, & ita etiam in præſentia vitæ ſuæ rationes omnes inſtituunt, vt ſatis appareat omnem eos de religione curam, cogitationemq; abieciſſe. Quaſi denique, & vos ipſi, ô Lutherani & Caluiniani, qui Eccleſiam Catholicam, in qua nati & educati eſtis, Chriſtiq; veſtimenta (vt Hieronymi vtar verbis) ſuſcepiſtis, temerè ac nefariè, ad vnius improbiſsimi hominis vocem deſeruiſtis, Apoſtatarū nomen & appellationem (quod non calumniandi, ſed veritatis aperiendæ ſtudio dixerim) effugere iure poſsitis, vel te ipſo, calumniator, iudice. Illos enim Apoſta-

Epiſt. 57. init.

Lutherani & Caluiniſtæ, Apoſtatæ.

Apoſtatas cenſes, [qui Religionem Apoſtolicam, ſpiritu fundatam Apoſtolico, violârunt.] Vos autem an nō violâſtis? an non læſiſtis? an non polluiſtis? Quam enim Apoſtolicæ fidei partem integram, incorruptamq; retinuiſtis? Liberum hominis arbitrium vobis nullum eſt: Miſſæ ſacrificium improbatur: pœnitentia diſplicet: ſatisfactio dura eſt: diuorum inuocatio, ciborum delectus, inſtituta & vota Religioſorum, alia, repudiantur omnia. Quæ tamen ſingula, ita Scriptores Catholici eruditiſsimi & eloquentiſsimi, à veſtris calumnijs defenderunt, vt non modò reſpondere, ſed ne hiſcere quidem audeatis: ita etiam veſtræ factionis auctores, Caluinus, Melanchton, Magdeburgenſes à veteribus fuiſſe recepta confitentur (quamuis næuos Patrum hæc omnia ſtolidiſsimè nuncupent) vt non iam nata, ſed perpetuò credita fuiſſe conſtet: ita deniq; totius Eccleſiæ, Græcæ iuxta & Latinæ, firmauit auctoritas, vt non aliunde, quàm à Chriſti Seruatoris inſtitutione, & Traditione Apoſtolica, dimanare potuerint. Si enim omnium gentium conſenſionem M. Tullius naturæ legem verißimè dixit: quidni & omnium Chriſtianorum conſpiratio, lex quoq; Chriſti æſtimetur? Iam verò hæreſes, quas non olim damnatas & extinctas ab inferis reuocâſtis? Solam enim fidem ad ſalutem ſufficere, in eaq; iuſtitiam conſiſtere, an non cum [a] Simone Mago, & [b] Eunomio aſſeueratis: ſacrum Chriſma & confeſsionem reijcitis, cum

In lib: Inſtit.

Lib: de Eccleſia.

In ſingulis Centur.

Vide Cenſuram Socolouij.

a Iren: lib: 1. cap. 20.

b Aug: hær: 54.

tis, cum [c] Nouatianis & Donatistis: Sanctorum venerationem, Reliquias & Imagines cum [d] Vigilantio & Iconoclastis: orandi & sacrificandi pro Defunctis consuetudinem, cum [e] Aërianis, Xenaia, & Armenis? An non Missæ sacrificium cum [f] Petrobrusianis execramini, verba Dominicæ Cœnæ ad tropum, symbolumq; refertis, adeòq; Christum ex Eucharistia tollitis cum [g] Berengario & Wicleffo? An non vota & virginitatem cum [h] Iouiniano, stata ieiunia cum [i] Aërianis improbatis? An non solā Scripturam, in controuersis fidei quæstionibus, iudicem statuitis, traditiones non scriptas respuitis, cum [k] Arianis, Eunomio, & hæreticis, qui vnquam extiterunt, vniuersis. An non deniq; vt finis aliquādo sit, vestra potissimùm, ô Lutherani & Caluiniani, operâ, hæresis pestilētissima Arij toties iugulata, αὐτονομίαν adepta, reuixit? Hanc enim vos, libertate religionis non tam impetrata, quàm imperata, in Poloniam induxistis; Caluini & Lutheri hæreses complectendo in patriam intulistis. Vt enim ex Lutheri & Caluini opinationibus ortū Arianismus habuit, ita quoq; ope eorundem propagatur. Ortum autem ex ipsis habuisse constat. [a] Primum enim Lutherus & Gastius id confitentur. Antonius etiam Coruinus Lutheranus scribit, Anabaptistas è Zuingliana potissimùm secta, haud aliter atque ex equo Troiano, prodijsse. Ipsi quoq; Trinitarij, Euangelij sui originem ad vos tanquam parentes referunt,

[c] Theodo: l. 3. hęr fab. Opt: cont: Parmē. l. 3. Socrat: 4. hist: c. 24. Cyp: lib: 4. Epist.
[d] Hier: Dialog: cont: Vigilant. Nicæna Syno: 2.
[e] Aug: hęr: 53. Damasce: lib: de hæresib. Nice: l. 16. hist: cap: 6.
[f] Petrus Clun: li: de sacri: Miss.
[g] De consecr: d. 2. In Artic: Romæ, Paris. & Oxo: damnatis.
[h] Hier: cōt: Iouin.
[i] Epiphan: hær: 75. Aug: ser. 53.
[k] Theod: l. 1. hist: ca: 8. Basil: li: de Spir: S. c. 5.
[a] In Genes: p. 609.
Lib: 1. de Exord: & error: Anabapt. Dialogo de Anaba.

ferunt, & subinde sua dogmata ex vestris scriptis, tanquam sanctioris cuiusdam auctoritatis commētationibus, tuentur atq; defendunt. Præterea nulli ferè statim qui Catholicos deserunt, Anabaptistæ fiunt, sed primò Lutherani, tum Caluiniani, demum Anabaptistæ & Trinitarij euadunt. Deniq; vbi Lutherani & Caluiniani pedem non fixère, nulla reliquarum pestium inuenitur: vt meritò quidam Symmistes vester, primæ paginæ libri Cracouiæ à se editi, illa verba: Nisi vitula mea arâssetis, non inuenissetis (Trinitarios notans) inscripserit. I nunc, calumniator, & illud gloriare, si lubet, nullas vos hæreses in Poloniam inuexisse: illud quoq; decanta: [Hæc probate patres, nec causa inaudita condemnate fratres.] Audita iam causa olim est, eademque quæ veteres hæreticos, à vetustissimis Concilijs atq; Patribus lata sententia condemnauit, vos quoque, vestraq; dogmata reprobauit. Blasphemias autem, (quas in sua quoq; querimonia Ecclesiasticus Ordo deplorat) si in Polonia vigere quis ambigat, eidem Budnæi, Farnouij, Anabaptistarum Polonorum libri, Conciones, fidenter dico, dubitationem facilè tollent. Atheismos & Iudaismum (de his enim & querela instituitur) in Polonia quoq; inueniri, tam est exploratum, quàm certum innumeros Caluinistas, Lutheranos, Trinitarios, Dei prouidentiam inficiari; animorum negare immortalitatem; omnia necessitati atq; fato tribuere; Deum denique ipsum

Iud: 14.
Blasphemi.
Athei & Iudæi.

 è mundo

è mundo tollere. Et si liberet, possem & ipse atheos aliquos recensere: eorum quoq; proferre nomina, qui non minùs quàm Iudæi, & scelerate sentire, & impiè loqui haud verentur. Sed idem meum est, quod vniuersi Ecclesiastici Ordinis, consilium, & longè malim tàm grauem Reipubl: calamitatẽ deplorare, quàm in nominibus tantæ ærumnæ auctorum percensendis laborare. Iure igitur, atq; meritò, calumniator, Ecclesiasticus Ordo de hæresibus vestris, blasphemijs, apostasijs, cæterisq; malis queritur.

CAPVT II.

Iniustè hæreses, ac blasphemias Ecclesiæ Catholicæ, à Cleri calumniatore obijci.

ERas tu, Calumniator, quamuis dissimulare quàm fateri malueris, horum criminum quæ vobis Ecclesiasticus Ordo obiectârat, probè tibi cõscius: & proinde Rhetorico vsus artificio, quod veritate nixus nequiueras, quacunq; ratione à te tuisq; depellere voluisti. Illud enim, etsi frustra, contendis vnum, vt quod in vos cadit crimen, in Catholicos vel deriues, vel sanè cum Catholicis communices. [Ipsam, *inquis*, Christi fidem, grauissima salutis mysteria proponentem, in aniles fabulas, quales de animabus defunctorum, purgatorij pœnis, Sanctorumq; mortuorum ad sepulchra editis miraculis vulgò referuntur, non minùs fraudulenter, quàm impudenter conuertitis.]

Ac mox

Ac mox Catholicis hæreses obijcis: Alogianorũ sine lege viuentium; Encratitarum, quòd Sacerdotibus coniugia vetent; Gnosticorum, quòd imaginum cultum retineant: tum & blasphemos eosdem facis, quòd in participationẽ gloriæ Dei Sanctos aduocârint, non absq; meriti Christi iniuria; Iudæos, quòd legis statuant adimpletionẽ, fidei soli iustitiam denegando; sacrilegos, ob cõmunionem vnius speciei, contra Christi, Pauli, ipsiusq; Gelasij exemplum; deniq; Antichristianos, quòd Romano Pontifici, Gregorio etiã abnuente, Principatum in Ecclesia detulerint. Sed nihil efficis, nec efficies vnquam, nisi priùs ostenderis hæc omnia aniles esse fabulas, hæreses, blasphema, Iudaica, Antichristiana. Quod non minùs tibi fuerit promptum atq; facilè, quàm cœlũ digito tangere. Quid enim? Ergonè fabulæ aniles erunt, quæ in Libris Machabæorum, de precibus pro vita functis inueniuntur? quæ Paulus de ijs habet, qui salutem assequentur, sic tamen quasi per ignem, pœnam videlicet significans, maculas expurgantem, & certo temporis spacio finiendam, [a] Ambrosio, [b] Hieronymo, [c] Augustino, [d] Gregorio, [e] Origene, [f] Theodoreto, [g] Oecumenio, interpretibus? Ergonè aniles fabulæ erunt, quæ de miraculis ad sepulchra Diuorum, Isaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, Stephani, Petri, Pauli, Mamantis, Babylæ, Geruasij & Protasij editis, Epipha-

2. Machab: 12.
1. Cor: 3.
a In 1. Cor: 3.
b In c. 4. Amos
c In Psal: 31 & in 1. Cor: 3. De cura pro Defunct.
d Lib: 4. Dial: cap: 39.
e Homil: 6. in Exod. & 14. in Leuit.
f Apud D. Thomam opusc: 1. cont: Græcos.
g In 1. Cor: 3.

[h] Epiphanius, [i] Auguſtinus, [k] Baſilius, [l] Chryſoſtomus, [m] Rufinus, [n] Socrates, [o] Sozomenus, [p] Theodoretus, [q] Ambroſius, memoriæ prodiderunt? Ergonè hæreſes erunt, quæ de Traditionibus, [r] Paulus Theſſalonicenſibus præcipit, & in quibus [ſ] Baſilius tantum momenti poſuit, vt non dubitauerit ſcribere eos, qui ipſas repudiare fuerint aggreſsi, clam ac pedetentim ratas ipſas Euãgelij ſententias improbaturos? Ergonè hæreſes erunt, quæ de cœlibatu Epiſcoporum, aliorumq; hominum Deo dicatorum, ex [t] D. Paulo, [u] Hieronymus, [x] Origenes, & [y] Epiphanius diſſeruere? uetuſtiſsima Concilia, [z] Neocæſarienſe, [a] Nicænum I. [b] Carthaginenſe II. aliaq; complura ſanciuêre? Ergonè hæreſes cenſebuntur, adeò que atheiſmi, quæ conſentaneè ijs, quæ in Sacris literis de Cherubinis, arca fœderis extant, Patres de ligno Crucis, alijſq; imaginibus tradidere, Tertullianus, Iuſtinus, Minutius Felix, Cyrillus Alexandrinus, Lactantius, S. Paulinus, ac ſeptima Synodus vniuerſa? Ergonè blaſphemum erit, quod Sanctos Dei veneremur, quos Deus ipſe voluit honorari, quibuſq; Chriſtus [a] dedit ſedere ſecum in throno ſuo, [b] poteſtatem conceſsit ſuper gentes, [c] Ciuitatibus præpoſuit, ac denique [d] honorificauit Pater ipſe, omniſq; perpetuò coluit antiquitas, cum his ſacræ Scripturæ nixa locis, tum illis quoq; exemplis, Abrahami, Loth,

Moyſis,

h L. de vitis Prophet: in Synopſi.
i Lib: 22. ciuit. cap: 8.
k Or: in Mamant.
l Or: de ſ. Babyla.
m L. 1. hi. c. 39.
n Lib: 3. c. 18.
o Lib: 5. c. 19.
p L. 3. c. 10. 11.
q Serm: de S. Geruaſ.
r 2. Theſſ: 2.
ſ Lib: de Spiritu S. c. 27.
t 1. Cor: 7.
u In cap: 1. ad Tit. & lib: cõt: Iouin.
x Homil: 23. in Num.
y Contra hæreſ: Cathar.
z Cap: 1.
a Can: 3.
b Can: 2.
Apologet: c. 16
Apol: lib: 2.
In Octauio.
Lib: 6. contra Iulian.
Carm: de paſſ. Natali 19
Act: 7.
a Apocal: 3.
b Apocal: 2.
c Lucæ 19.
d Ioan: 12.
Geneſ: 19.
Exodi 19.

Moyſis, Ioſue, qui ſanctos Dei Angelos adorârunt, aliorum quoq; qui eundem honorem viris Sanctis tribuerunt; vt Abdias Eliæ, filij Prophetarum Eliſæo, alij alijs? Ergonè Iudaica habebuntur, quæ de lege ſeruanda Chriſtus præcepit: Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata; & quæ de operibus cum fide ſociandis Iacobus Apoſtolus tradidit? Ergonè ſacrilega erit vnius ſpeciei Communio, quam Chriſtus ipſe exemplo docuit, & Apoſtoli vſurpauêre? Ergonè Antichriſtianus erit Petri in Eccleſia Principatus à Chriſto Seruatore conſtitutus, & omnium Patrum conſenſione, ad Romanos Pontifices, Succeſſores eius, deuolutus? Poteras tu hac tota accuſatione ſuperſedere, vt friuola planè & inepta: quia tamen viſum tibi eſt eam aduerſus Catholicos inſtituere, liceat mihi aliqua tua mendacia & errores paucis annotare. Alogianos omnia ad traditiones retuliſſe, mendacium eſt. Si enim Traditiones Apoſtolicas approbauiſſent, & æternum Dei verbum, quod reijciebant, ab Apoſtolis traditum ſuſcepiſſent. De Tacianis quoque, Encratitis & Gnoſticis, quod cõminiſceris, non minùs falſum eſt. Priores enim haud quaquam in hęreticorum numero habiti ſunt, quòd cælibatum docuerint; ſed quòd nuptias quaſcunque etiam eorum, qui Deo continentiæ votum non fecerant, opus eſſe dæmonis dictitarent; vt Epiphanius, Philaſter, Auguſtinus, Theodoretus & Damaſcenus, ſcribunt. Gnoſticis nemo hoc, quod affirmas, vn-

mas, vn-

Ioſue 5.
3. Reg: 18.
4. Reg: 2.
Iacob: 2.
Lucæ 24.
Actor: 2. & 20.
Matth: 16.
Ioan: 21.
Hæreſi 51.
Lib: de Hæreſib.

mas, vnquam tribuit, ne ipse quidem Irenæus. Merito & honori Christi, Sanctorum veneratione derogari, & ipsum quoq; mendacium est: nam quod ipsos honoremus, à Christi quoque merito (à quo honore digni sunt effecti) proficiscitur. Et honorantes Sanctos, vt Augustinus ait, Christum honoramus: & honor seruorum redundat in Dominum. Quòd lapidibus & simulachris salutis causam tribuamus; perinde quoq; falsum est. Quòd ueterem reuocemus maledictionem, legis Christi obseruantiâ, blasphemum est, & à veritate alienissimum. Fidem cum operibus sociando, designari peccata per Christum remissa, & non remissa, calumnia est: cùm opera nostra, vim suam totã atq; virtutem, à Christo habere profiteamur. Gelasium Pontificem, vnius speciei Cõmunionem improbauisse, à vero quoq; abhorret. Nam Gelasius eo Canone reprehendit solùm eos Sacerdotes, qui tanquam sacrilegi, solam panis speciem, neglecto calice, consecrabant: vt omnium Interpretum est opinio: cui & inscriptio à Gratiano ex mente Gelasij, capiti præfixa fidẽ facit: quæ sic habet: Corpus Christi sine eius Sanguine Sacerdos non debet accipere. Gregorium denique Principatum in Ecclesia sibi non vendicâsse, ac nec ijs, qui eum præcesserunt, tribuisse, falsissimum est. Nam *lib: 2. Epist:* ait, Deo auctore, Romanam Ecclesiam cunctis prælatam Ecclesijs. Idem summam potestatem exercuit, cùm Ioanni, primæ Iustinianæ

Serm: 26. de Sanctis. Epist: ad Ripar.

De consec: d. 2. cap: *Comperimus.*

Epist: 30.

in Græcia

in Græcia Episcopo pallium transmisit, & Adrianũ Thebanum de iurisdictione Episcopi Larissei exemit. Et suis antecessoribus eandem prærogatiuam tribuit: imò & vniuersalis Episcopi titulum, in Synodo Chalcedonensi D. Leoni tributũ scribit. Ipse tamen hanc appellationem in Ioanne Constantinopolitano reprehendit; tum quia illi nullo modo cõueniebat, tum etiam, quòd omnes alios Episcopos excludere videbatur. Quæ etiam causa fuit, vt nec ipse agnomine eo vti voluerit, quamuis rem voce significatam sibi competere habuerit exploratũ. Hæc cùm ita se habeant, non te, calumniator, pudet, in Capitis tui primi Epilogo (ac si omnes Ecclesiasticos iam hæreticos, Atheos, blasphemos & sacrilegos, comprobauisses) in illa verba prorumpere: [Eos ne iam qui talia doceant, vt inter nos religionis ambitu sedeant, ad eum Magistratum deligemus? aut qui hæreseos rei maximè peragantur, pro ipsis Iudicibus assumemus?] Et illud per summam calumniam Catholicis imponere, quòd, cùm queruntur, magistratum deesse, qui religionis causam agat, & status spiritualis curam gerat, eum desiderent, qui flamma atq; ferro religionem Catholicam tueatur. Et non deessent quidem fortasse, vel hic, vel alibi, qui existimarent, iure atque meritò hoc se posse expetere: cùm semper hæreticos pœnis afficere, moris & in ipsa quidem Polonia fuerit, hi tamen quos tu calumniaris, nihil hîc quiritant aliud, quàm in Ecclesia-

Lib: 4. Epist: 15.
Lib: 2. Epist: 7.

Act: 3.

Lib: 4. Epist: 32.

Lib: 4. Epist: 38.

D stica

ſtica iuriſdictione tuenda, & Decimis recuperandis neminem eſſe, qui opem ipſis ferat, quod ſanè eſt æquiſſimum. Aut forſitan non licet ei, qui iniuriã patitur, de iniuria ſua queri, & magiſtratus opem atque auxilium implorare?

CAPVT III.

Iurisdictionem Eccleſiaſticam, contra Iura Regni, perpetuamq; conſuetudinem, iniuſtiſſimè minui: Excommunicationemq; magno Reipubl: malo contemni.

CVm in prima hac Ordinis Eccleſiaſtici querela exagitanda, vſq; adeò verecundiæ fines tranſieris: non mirum, ſi in reliquis diſcutiendis, benè & nauiter impudens exiſtas. Et ſanè ore duriſsimo es, in hac altera querimonia vexanda. Quis enim eandem iuſtiſsimam eſſe non videat? Cùm enim ſacrilegia, periuria, incantationes, veneficia, aliaq; ſcelera, de quibus hæc tota querimonia inſtituitur, puniri grauiſsimè diuinæ literæ iubeant, eorundemq; præcipuos vindices, omnium Chriſtianorum Iura, Eccleſiaſticos eſſe voluerint: an non iuſtiſſima Clericis quiritandi cauſa eſt, quòd Excommunicatio, quæ Chriſti Seruatoris iuſſu, & Apoſtolorum exẽplo, flagitioſorum hominum coërceat libidinem, petulantiam frangat, retundat audaciam, impunè illicitèque contemnitur? Cùm etiam leges Regni ſanctiſſimæ, ab integerrimis latæ Principibus, omniumq; Ordinum conſenſione firmatæ, huiuſmodi criminum, & cognitionem, & iudicium, ad Clerũ ita pertinere decreuerint, vt Arcium, Vrbiumque Præfecti, quod ille de ſontibus ſtatuiſſet, exequi tueriq; tenerentur: an non conqueri iure optimo poſſunt, mutatam iudiciorum formam atq; rationem, Iudicum Eccleſiaſticorum conuulſam auctoritatẽ, eorundemq; ſanctiſsima Decreta, vel negligi, vel contemni? Inficiabere fortaſsis leges vllas tales extare. Librum Statutorum peruoluta, & tum negare aude. En ipſa legum verba clara, teſtata, & perſpicua. *Inprimis*, inquit Sigiſmundus Rex, *ad Spirituale iudicium pertinet, iudicare differentias Religionis: hæreſes videlicet, ſchiſmata, blaſphemias contra Deum, & Apoſtaſias; pro Decimis, Septem Sacramentis Eccleſiæ, veneficijs, ſacrilegijs, & Simonia, &c.* Quod ipſe Decretum non ita tulit, ac ſi antea de ijſdem, ſiue criminibus, ſiue cauſis, Eccleſiaſticus Ordo non iudicauiſſet; (perpetua enim multorum ſeculorum conſuetudo contrarium euincit) ſed vti ne Eccleſiaſticus Ordo hos iudiciorum fines egreſſus, ad controuerſias ſeculares diſcutiendas dilaberetur. Hoc enim legis ipſius formula comprobat, adeòq; tota ratio demonſtrat. Capitaneos autem punire debere, quos Eccleſiaſticus Ordo reos excommunicatione legitimâ caſtigat, Vladiſlaus & Caſimirus, iam olim ſtatuere. Aſcribam verba: *Statuimus, & ordinamus*

Margin notes: Matth: 18. 1. Cor: 4. & 5. — *Sigiſmundus Crac: Anno 1543.* — *Vladiſlaus Crac: 1433. & Caſimirus Petric: 1458.*

dinamus per præsentes, vt dum aliquis indigena Regni nostri, cuiuscunq; status & conditionis existat, propter raptum Decimarum, vel aliarum rerum Ecclesiasticarum occupationem, aut ratione excessuum quorumcunq;, siue etiam in contumacia, de non parendo Iuri & mandatis S. Ecclesiæ, sententiâ Excommunicationis iustè fuerit innodatus: ipsamq; vltra annum legalem pertinaciter sustinuerit, nec curauerit pro excessu emendam exhibere, extunc Anno huiusmodi elapso, omnia bona huiusmodi excommunicati debent recipi per locorum Capitaneos, quibus subiacent, & apprehendi, & quousq; per eosdem excommunicatos, &c. Mandamus igitur omnibus & singulis, Regni nostri Capitaneis, &c. quatenus ad compescendam talium excommunicatorum duritiã, & temeritatem, præmissa nostra saluberrima Decreta, executioni debitæ debeant demandare, quoties per Prælatos super hoc fuerit requisitum. An his sanctionibus quidquam potest extare liquidius & euidentius? Et ne quis minùs legitimas calumniari iure poßit, ipsi Principes, omnium Ordinum cõsensione latas, asseuerant, atq; etiam in librum Statutorum relatas, vt cæteras omnes, ita & has quoq; Senatus vniuersus, suo rursus suffragio comprobauit. Hæc tamen omnia ab his Regibus, de Iurisdictione Ecclesiastica, eiusq; executione Decreta, non tum primùm cœpta, sed antea quoq; fuisse in Polonia vsurpata, ex vetustißimis aliorum Poloniæ Principum, atq; Ducum, Priuilegijs liquet. Vladislaus enim Odonis Poloniæ Dux,

Quod idem Casimirus in Priuilegio data in Opátowiec, repetit.

Dux, in Priuilegio Ecclesiæ Gnesnensi concesso: *Renuncio*, inquit, *omni ordinationi Spiritualis Iuris, tam domorum Religiosarum, quàm Secularium Ecclesiarum.* Casimirus quoq; Magnus, in Priuilegio eidem Ecclesiæ concesso, plurima memorat, quæ vniuersam iurisdictionem Ecclesiasticam complectuntur. *1. Interea decernimus specialiter, quòd si quispiã in prædictæ Gnesnensis, & eius Collegiatarum Ecclesiarum prædictarum bonis, aliquam in rebus, seu personis, violentiam notoriam fecerit: idem per memoratum D. Archiepiscopum, & suos Successores, ad satisfactionem condignam, censurâ Ecclesiasticâ compellatur. 2. Item decernimus, quòd excommunicati per Iudicem à iudicio repellantur, & ad testimonium, dummodo id in fraudem non fiat, nullatenus admittantur.* Idem quoq; in altero Clericis egregiè consulit. *Vbi*, inquit, *Sacerdotem, vel Clericum in sacris constitutum, vulnerari, capi, vel occidi contigerit, locus ille tam diu sit interdictus, quousq; maleficium huiusmodi committens, satisfaciat, vel Ecclesiæ tradatur, aut homines loci eiusdem Sacramentum præstiterint, quod eis operam non dantibus, neq; detinere valentibus, idem aufugit malefactor: & tunc in dicto loco diuina relaxabuntur.* In eiusdem quoq; Casimiri Priuilegio concordiæ, omnium Ordinum consensione facto, Excommunicationis exprimitur pœna, cuius executio Secularibus demandatur. Eandem etiam Iurisdictionem vsurpatam fuisse, & quidem obseruatam religiosè à Principibus ipsis,

Anno 1233.

Dat: Crac: 1357.

Dat: Posnaniæ, 1360.

bus ipſis, quod Epiſcopi decreuiſſent ex Boleſlai Pudici, qui Caſimirum Magnum anteceſsit, ſanctione
Anno 1252. patet. *Cupientes*, inquit, *libertatis participes effici, qua Chriſtus ſuos liberauit; volumus, quantum ipſo adiuuāte poſſumus, libertatem Eccleſiaſticam conſeruare, ac noſtris Succeſſoribus tranſmittere conſeruandam, &c. Firmiter autem promittimus, quod de cauſis, & negotijs Eccleſiaſticis, Nos, vel alij Iudices Seculares, nullo modo cognoſcemus, nec de ipſis nos intromittemus: ſed Epiſcopus, Præpoſiti, Archidiaconi, & alij Iudices Eccleſiaſtici, de ijſdem liberè iudicent, & diſponant, ſicut & Epiſcopus pro ſe, & ſupradictis Eccleſiaſticis Iudicibus, nobis promiſit, quod de cauſis Secularibus ſe nullatenus intromittent, quæ ad noſtrum ſpectent examen.* Idē
Dat: in Co- ſten: 1298. etiam ex Henrici Ducis Poloniæ Priuilegio, quod Eccleſiæ Gneſnenſi, Vladiſlauienſi, & Poſnanienſi, conceſsit, apertiſsimè conſtat. *Promittimus*, inquit, *quod excommunicatos volumus in omnibus actibus legitimis euitare, & ſi vltra Annum in excommunicatione iacuerint, bona Excommunicatorum noſtro fiſco applicabimus, ſatisfaciendo Eccleſiæ de ijſdem, prout, vel in quanto ipſi Excommunicati fuerant Eccleſiis obligati. Promittimus etiam dictas Eccleſias, contra earum indebitos turbatores, toto poſſe adiuuare, & ope noſtræ potentiæ, fideliter defenſare.* Sed clariſsimum, & vetuſtiſsimum, huius Iuriſdictionis teſtimoniū, apud
Anno 1021. Dlugoſſum extat: *Cùm enim nobiles quidam Decimarum pendendarum, conſuetudini refragarentur, nec Ec-*

cleſias

cleſias frequentarent, (verba ſunt Dlugoſsi) *Miniſtroſq́; & Sacerdotes, de eorum Eccleſiis pellerent, Boleſlaus Rex, gliſcentem conſpirationem in ipſo ſuo ortu extinxit, nemine eundem impediente, quin adiuuantibus potius vniuerſis. Auctores enim illius*, inquit idem grauiſsimus Scriptor, *miſsis militibus comprehendit, & capita conſpirationis, partim capitali ſupplicio extinxit, partim verberibus mulctauit.* Atq; hæc quidem talia ſunt, vt poſsint cuiq; etiam peruicaci, Iuriſdictionem Eccleſiaſticam perſuadere, quia tamen & recētiorum Regum abundamus ſanctionibus, & ipſas
quoq; appingamus. Io: igitur Albertus & Alexan- *An*: 1496.
der, in ſanctionibus ſuis & excommunicationis meminerē, & eiuſdem per Capitaneos executionis. Si- *Craco: in ſua Coron:* 1507.
giſmundus quoq; I. Statuto, quo nobilitatis immunitatem à teloneis perſoluendis confirmat, hæc verba ſubijcit: *quam pœnam Iudex Spiritualis loci illius, de teloneatore per cenſuras Eccleſiaſticas exigat.* Et Iu- *In Coronatione Sigiſ: Aug.*
riſdictionem Eccleſiaſticam non ſemel commemorat; deniq; quod caput eſt, ſanctione præſtantiſsima eandem approbauit. Sigiſmundi autem I. filius Au- *Cracouiæ*, 1537.
guſtus, cuius auctoritate aduerſarij inprimis nituntur, iurauit omnia Iura, Priuilegia, Libertates, Literas, immunitates Regni, Eccleſiaſticas, Seculares, Eccleſijs, ipſiq; Regno Poloniæ, eiuſdemq; Prælatis, &c. manu tenere, cuſtodire, & attendere. Et in
Coronatione ſua: *Primùm omnia*, inquit, *quæcunque iurauimus omnibus ſubditis noſtris, incolis Reg: Polon:* *In literis Statibus Regni datis.*

cuiuscun-

cuiuscunq; Ordinis & conditionis fuerint, absq; vlla controuersia seruare, defendere, & exequi velle, &c. Quod etiam singulari quoq; Priuilegio in Comitijs
An: 1548. Petricouień: confirmauit. Idem deniq; in recessu
An: 1555. Petricouiensi. *Neque etenim decet,* inquit, *S.R. Maiestatem, Iurisdoctionem Spiritualem in rebus Spiritualibus & Secularibus impedire. Quam cum alijs immunitatibus Ordinum Regni seruaturum se iurauit, &c.* Ad idem institutum facit, quòd ex multorum Regum Priuilegijs constet, dignitates & officia imminuenda non esse, vt habet Ladislaus Iagello in Iedlna: *Dignitates*, inquiens, *Ecclesiasticas & Seculares, non debemus minuere, neq; suffocare. Quod tamen fit, dum Episcoporum, aliorumq; iurisdictio, vel impeditur, vel tollitur.* Ex his omnibus liquet, Ordinem Ecclesiasticum, sine controuersia iurisdictionem à tempore susceptæ religionis exercuisse. Omitto, breuitatis studio, Decreta in diuersis Ecclesijs lata, à Regniq; Ordinibus approbata, nec in rei iudicatæ executione vnquam impedita. Prætereo quoque exempla innumera, huius, quam asserimus, Iurisdictionis, in Regibus ipsis, Ducibus, Capitaneis, ijsq; qui officia obibant publica, necnon communitatibus, Ciuitatibus, hominibusq; priuatis, hæreseos, Apostaseos, blasphemiæ, sacrilegij, aliorumq; criminum, condemnatis, pœnis affectis, rebus Ecclesiasticis vendicatis. Quæ omnia ex monumentis, actisq; publicis, Archiepiscoporum, Episcoporum, Gnesnensium, Cracouień: Vladislauień: & Posnanień: comprobari possunt. Nec sanè, calumniator, habes, quo harum sanctionum æquissimarum infringas auctoritatē. Scio quidem riuales tuos, imò & te ipsum, Capite sequenti, illud comminisci, Cōstitutiones Anni 43. abrogatas esse (ac si aliæ nullæ aliorum Regum extarent) sed quibus quæso Argumentis? quibu testimonijs? quoniam videlicet Typographus Cracouiensis, non in ipso Statutorum libro, sed post omnia Statuta, imò post ipsum Indicē, monet Lectorem, rem ita se habere. Præclarum sanè testimonium. Quasi verò Typographis, legum condendarum, vel abrogandarum, esset auctoritas: quasi etiam ipsi Constitutiones illas abrogatas affirmanti, fides habenda sit; cùm nec quo rege, quo loco, quo tempore, fuerint antiquatæ, prodiderit. Verùm heus tu, legum Polonarum perite, primam Sigismundi Augusti Petricouiæ latam legem, vidistin'? Vidisse te non arbitror: neq; enim nisi penitus, & frontem, & mentem perdideris, ad tua, & Typographi tui, frigidissima commenta, prouocâsses. Te autem tantum Magistrum in Israël, eam non legisse, quis ferat? Sed largiamur hoc tibi, & dum nostra tueamur, tuam insignem imperitiam, & legum cognoscendarum negligentiam interim dissimulemus. Is igitur quem dixi, Augustus Rex, in primo omnium Priuilegio, confirmationis Priuilegiorum, Iurium, & Immunitatum Regni Poloniæ, illud

illud quoq; Statutum Anni 43. quod tu cũ tuo Typographo abrogatum comminiſceris, in ſuo ſtatu & vigore, id ab eo petentibus Minoris Poloniæ Nũcijs, manere voluit. Sic enim habet illa Conſtitutio, Polonicè Anno 1550. edita, cuius verba ego Latinè reddidi, & huc adſcripſi: *Vt deſiderio*, inquit Rex, *Equeſtris Ordinis Minoris Poloniæ ſatisfiat, Statutum Anni 1543. in vigore relinquimus ad alia Comitia: tantiſper dum aliquid melius Iure communi ſtatuamus.* I nunc, & te, tuiq; ſimiles, Regi oppone, & cùm nulla poſtmodum habita Comitia, quæ melius aliquid in hoc genere ſtatuerint, protuleris, ac ne proferre quidem poſsis, aude porrò dicere, Conſtitutiones Anni 43. eſſe abrogatas. Nec illud tamen ignoro, alios, teq; ipſum, calumniator, inhibitionem Sigiſmundi Auguſti commemorare ſolitos, qua ille vetuiſſe viſus eſt, ne Decreta Iudicij Spiritualis, Capitanei exequerentur. Sed hæc cum legibus Regni, Priuilegijs Cleri, adeòq; iudiciorum repugnet iuribus, nullam habere vim poteſt, ad leges ipſas abrogandas: maximè quòd in iiſdem Comitijs, Epiſcopi vniuerſi publicè eidem contradixerint; deq́ue grauamine, vt loqui ſolemus, proteſtatione ſolenniter præmiſſa, vim videlicet Ordini Eccleſiaſtico inferri, omnes ex Senatu diſceſſerint. Atque ea proteſtatio (ne fortè nos, quod tute facis, falſò aliquid comminiſci exiſtimes) ea, inquam, proteſtatio habetur in Eccleſia Cracouieñ: ſub inſcriptione ma- Cap: ſeq: An: 1563. Petricouiæ.

nus pro-

nus propriæ, & ſigillo eiuſdem Regis. Eiuſq́; rei diploma (ne hoc quoq; ignores, quanquam tot & tãtis teſtibus indignus es) Reuerendus D. Staniſlaus Skarſzewski, Canonicus Crac: poſt obitum Reuerendiſſ: Domini ſui, Petri Myſzkowski, Epiſcopi Crac: Venerabili eiuſdem Eccleſiæ Capitulo, aſſeruandum attulit. Quid? quod ipſa Sigiſmundi inhibitio habeat, ſolos Seculares eiuſdem auctores extitiſſe? Deniq; & alijs Regni legibus eandem repugnare, quis rerum Polonarum peritus ambigat? Annè vlla ſanctio firma, ſtabiliſq́; in Polonia noſtra habeatur, quæ non omnium Ordinum conſenſu roboretur? Non equidem opinor. Caſimiri enim Regis, ipſumq́; ſecuti Alexandri, Decretum eſt: *Statuimus cum vniuerſis Regni noſtri Prælatis, Conſiliarijs, Baronibus, vt deinceps futuris temporibus perpetuis, nihil noui conſtitui debeat, per nos, & ſucceſſores noſtros, ſine communi Conſiliariorum, & Nunciorum terreſtrium conſenſu, quod fieret in præiudicium, grauamenq́ Reipublicæ, atq́ incommodum cuiuslibet priuatum, ad innouationemq́ Iuris communis, & publicæ libertatis.* An non omnium Ordinum ſacrandæ legi requirit conſenſionem? Idem quoq; Alexander, in confirmatione Conſtitutionis Friderici & Carolinæ, omnia Statuta, &c. contra libertatem Eccleſiæ, vel perſonas Eccleſiaſticas, &c. edita, illo ipſo iure decernit eſſe nulla. Sigiſmundus etiam I. Petricouiæ, *Conſtitutiones*, inquit, *nouas, nonniſi cum Conſiliariorum* (*Spi-* In Nieſſowá. Alexandri in Rádom, fol: 115. An: 1538.

 rituali-

ritualium & Secularium) ac Nunciorum terrestrium consensu, secundùm Statutū Alexandri Regis faciemus. Si tamen Secularis Ordo, Augusti Regis inhibitionem (legem enim ob iniquitatem pudet dicere) aduersus Clerum valere postulat, quidni (cùm potior ipse, & si non maior, Senatus pars sit) legē Regi suadeat, quæ ipsis Secularibus repugnantibus lata, vim suam roburq; obtineat? Æqua enim vtriusq; Ordinis ratio, quin & Ecclesiastici Ordinis conditio melior ac superior. Vt igitur iuris æqualitas, æquabilitasq; iustitiæ consentanea, adeóq; Reipubl: necessaria conseruetur, fateatur oportet Secularis Ordo, eam qualemcunque inhibitionem, nullius esse momenti atq; ponderis, ad Ecclesiasticorum hominum Iurisdictionem, vel imminuendam, vel infirmandam. Sed tamen præterea rem ita se habere, & illud indicat, quod apud Herbortum Augusti extat, amplissimum confirmationis iurium Priuilegium, illa adiecta clausula: *Quod si aliquando eueniret, vt vel per nos, vel per quempiam alium, istis ipsis Iuribus, Statutis, Donationibus, Priuilegijs, Litteris, Immunitatibus, & Libertatibus, aliquid huiusmodi fieret contrarium, vel si illis derogare, easdemuè per nos ipsos abrogare aliqua re vellemus: extunc omne illud nihil firmitatis, neq; ponderis habere debet, sed omne illud, vigore istius Conuentus, nihili & cassum intelligi debet; prout & nos hoc ipsum annihilamus & cassamus, & nihili esse inuenimus, præsentibus litteris nostris, temporibus perpetuis.*

Petricouiæ, An: 1550.

Quod si etiam nos contra hoc quidquam fecerimus, tunc non aliter intelligi debet, nisi quia in hoc ipso contra iusiurandum nostrum excessimus. Denique postquam inhibitionem fecerat literis suis (quæ etiamnum asseruantur) testatus est Ecclesiasticorum actiones iudiciarias, veteri more institutas, eadem minimè impediri. Et sanè sapienter Augustus Rex, quod minùs prudenter, ac Regni legibus ipsiq; rationi consentaneè, sanciuisse videri poterat, antiquauit & abrogauit, vt satis ostenderit de reliquis idem omninò censendum esse. Nam si de Apostasi, schismate, religionibus peregrinis, sacrilegijs, incantationibus, veneficijs, &c. Ordo Ecclesiasticus non iudicauerit, atq; adeò quod decreuerit, Seculares pro sua in Republ: potestate, non fuerint executi: illud sequatur necesse est, quod Ecclesiastici hoc loco queruntur, vt videlicet hæc omnia scelera impune fiant, inultaq; relinquantur. Ad hæc nisi de diuortijs, matrimonijs, ab Ecclesiastico Ordine ita ius instituatur, vt quæ in ijsdem peccata fuerint, Arcium, Vrbiumq; Præfectorum operâ corrigantur & emendantur, eò licentiâ quadam ad extremum deuenietur, vt Diuina humanaq; iura violentur, ac perturbentur omnia. Quod ne accidat aliquando, Ordinis Secularis est prouidere. Hoc enim illis onus Diuina lege incumbit, vt quæ Iudices Ecclesiastici, religionis integritati & puritati aduersari cēsuerint, poenisq; digna decreuerint: ea ipsi seuerè vindicent.

Reges enim (atq; eadem ratione cæteri Magistratus Ciuiles) Ecclesiæ nutricij sunt, vt Isaias ait. Dissipat quoq; impios Rex sapiens, vt in *Prouerb:* habetur. Et in ipsa adeò Synagoga iubentur interimi, qui Sacerdoti non obtemperant. Deniq; vt D. Augustinus scribit: *Regum, atq; vniuersi Magistratus Ciuilis, munus officiumq; est, Deo seruire, sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum destruendo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo: sicut seruiuit Rex Niniuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Deum compellendo: sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando: sicut seruiuit Nabuchodonozor, omnes in Regno suo positos, à blasphemando Deo, lege terribili, prohibendo.* Debet & illud quoque cogitare, vt D. Leo inquit, potestatem sibi non solùm ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ benè sunt statuta, defendant, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituant. Quod optimi quiq; Imperatores perpetuò obseruârunt. Theodosius funditùs sustulit libertatem, ac omnes credere eo modo præcepit, quo Romanus Pontifex docebat esse credendum. Martianus quoque seuerè prohibet, ne quis ea quæ sunt in Concilijs Episcoporum, definita reuoluat, aut de ijs publicè disputare præsumat. Eiusdem etiam generis alia de Iuniore Valentiniano, Constantino Magno, Casimiro Magno, Alex: Sigismundo I. alijs legimus. Quos præclarè

Isa: 49. Prou: 20. Deut: 17. Epist: 50. Ebist: 75. ad Leon: August. L. Cunctos pop. de S. Triu. C. Eodē. l. Nemo. Ambr: in Orat: fun: Val. Euseb: l. 10 cap: 5. Cromerus.

clarè imitatus est feliciss: memoriæ Rex Stephanus, alijq; Poloniæ Catholici proceres, Ordinis Ecclesiastici, & Iurisdictionem, & Decreta tuendo, quantùm in tam infinita hominum libertate, seu potiùs licentia, valuere. Atq; hæc omnia ita fieri oportere, & ratio ipsa suadet. Potestas enim spiritualis & temporalis, in Ecclesia, non sunt res planè distinctæ & separatæ, vt regna politica plura: sed ita inter se connexæ & copulatæ, vt vnum efficiant corpus, seu potius ita cohærent inuicem, quemadmodum anima, atq; corpus. Est enim potestas spiritalis quasi anima; temporalis, corporis instar; vt Nazianzenus sapientissimè differit. Debet ergo hæc, illi seruire, eãq; tueri ac defendere, ac veluti terrenum regnum, vt D. Gregorius inquit, cœlesti famulari. Cùm igitur hæc vitia vniuersa, quæ Clerus in sua querimonia deplorat, talia sint, quæ Ecclesiæ Christi, ipsiq; Reipubl: exitiosa & perniciosa existant, Ordini Seculari illud incumbit, vt omni studio elaboret, ne quæ Ecclesiastici statuerint, vel repudientur, vel negligantur. Hac enim ratione corpus animæ consulet: quemadmodum anima, id est, Clerus corporis sui, Secularis nimirum Ordinis, & salutem quærit, & dignitatem tuetur. Iustissima igitur, calumniator, (ad te enim redeo) Cleri querimonia est, quòd iam ob iurisdictionem Ecclesiasticam, si non omnino spretam, violatam tamen & offensam, sacrilegia, periuria, incantamenta, magiæ, bigamiæ, &c. quæ olim

Orat: ad pop: timore perculsum. Lib: 2 Epist: 61.

olim florente Eccleſiaſtico Ordine iacebant, nunc apud plurimos ita valeant, atq; vigeant, vt ſi non in honore ſint, impunita tamen & inulta remaneant. Qua ſanè in conqueſtione, neſcio equidem, quid iure atq; meritò reprehendas: vt non demirari nequeã te, non modò communem calamitatem non deflere, ſed in Eccleſiaſticorum, adeòq; patriæ ipſius miſerias inſultare. [Iuriſdictionem, *inquis*, doletis vobis ereptam.] Et quidni dolerent? quidni deflerent? Doleres & tu, calumniator, adeòq; defleres, ſi patriæ amore, Cleriq; ſtudio tenerêre. Sed quia hæreſis animum tuum ab Eccleſiaſtico Ordine reddidit alienũ, & ſalutis publicę nullo teneris deſiderio, quę lachrymis digna ſunt, riſu proſequeris; & quod eſt deterius, omnem calumniandi eos, qui te non læſerunt iniuria, arripis anſam. [Hæc vos, *inquis*, in Ordinem noſtrum hominum Secularium congeritis.] Cùm tamen non in vniuerſum Ordinem, neq; ſolùm hæc vitia congerant, ſed multorum deplorent ſcelera, quæ tam impune licenterque patrantur. Ac mox: [Oſtendite, *inquis*, primò apud vos nullos eſſe ſacrilegos, periuros, veneficos, inceſtuoſos, bigamos, trigamos.] Ac, ne quicquam calumniæ deſit, affirmas Romanos Pontifices complures, magiam exercuiſſe; vniuerſos autem, non alia quàm mulcta pecuniaria puniri; adulteros in Clero inueniri, qui plures alunt concubinas, eoſdemque ſe lege Eccleſiaſtica tueri. Melius eſt complures alere concubinas, quàm vel vnicam

vnicam vxorem Matrimonio iunctam habere. Ita tu quidem non minori improbitate, quàm audaciâ, in omnes Catholicos impudicam linguam exeris: & tantum non cum Phariſæo illo de te prædicas: Non ſum ſicut cæteri homines, &c. De Pontificibus, quod ſimplici affirmatione obijcis, ſimplici inficiatione pernego; id tamen à vero eſſe alieniſſimũ, Catholici integris voluminibus oſtendêre. Vitia Clericorum, mirũ eſt, qua temeritate hic proferas. Quaſi verò propterea, quod hæc in quorundam mores irrepſerint, in communi hac temporum inclinatione, Eccleſiaſtico Ordini minùs liceat eadem deplorare. Aliquam fortaſſis iuſtæ accuſationis occaſionem nactus viderêre, ſi illud oſtendere poſſes in Clero, hæc crimina omninò non vindicari. At ipſe fateris pecuniariâ mulctâ puniri. Qua tamen non ſola, vt tu impudenter aſſeueras, ſed alijs quoq; pœnis, ab Eccleſia Chriſti perpetuò vſurpatis, interdum quoq; vinculis atq; carcere caſtigantur. Iam verò in Ordine Seculari hæc vitia ita reperiuntur, vt vindicari nequeant ob reorum potentiam, & deprauatos hominum mores, ipſamq; excommunicationẽ, & quæ eandem conſequi ſolebant ſupplicia ſpreta & contempta. Quod autem de lege Eccleſiaſtica, de concubinis narras, fabula eſt, malitioſum & mẽdax, nequam capitis commentum: neq; tu illud, ſi te ruperis, vſpiam lege Eccleſiaſtica ſancitum reperias. Nam & concubinatus ipſe omnibus, Eccleſiæ Decreto

Bellarm: Tomo 1. Controu.

Vide Canones Pœniten: in fine decreti. & Gloſſ: in c. Ad reprimendam. De Offic: Iudic: Ord: Cõc: Trid: Seſ: 25. c. 14 de Refor. vide & Syl: Luxuria. §. 3.

D. 34. c. Audite. & ca:

Meretrices. 32. q. 4. cap: Laici. D. 33. Epist: Lucij Papæ, ad Episcopos Galliæ. Trid: Sess: 24. cap: 8. de Refor: matrimo.

creto prohibitus est. & Clericis non solùm concubinatu, sed sermone etiam, & extranearum mulierum cohabitatione, seuerè interdictum. Quod cùm in Pontificum, & Conciliorum Decretis ita frequēs sit, vt vltro in oculos incurrat, id tamen tu maleuolentiâ obcoecatus, & vt serpentes venenis, sic tu calumnijs & contumelijs vndequaq; legendis, intentus, animaduertere noluisti. In eo tamen præclarum te ostendis Iurisconsultum, quod de diuortijs, matrimonijs, & legitimorum illegitimorumq; cōtrouersijs, Ecclesiasticum Ordinem iudicare nolis, quoniam ex Clericorum numero aliqui cōcubinas alunt, & illegitimis, vt tu loqueris, abundant. Quasi verò paucorum vitia (complures enim & ipse fateris existere morum continētiâ, & vitæ sanctimoniâ venerabiles) vniuerso sacrato Ordini obesse possent, eidemq; iudiciorum eripere facultatem. Quasi Secularis Ordo, quem tu Iudicem exoptas, ab ijsdem criminibus immunis esset. Sed in eo, quod subiungis, omnibus Iurisconsultis palmam eripis. [Si qui, *inquis*, Clerici, voto castitatis per omnia respondeant, quid ad eos matrimonij cognitio pertinet, cùm ab eo tanquam immunditie abhorreant?] quasi verò iudicare de criminibus non liceat Iudici etiam minimè criminoso, eiq; qui flagitia omnia abhorreat, ac detestetur. Sed, ô bone, Catholici Iudices à Matrimonio, tanquam immunditie, non abhorrent, sed magnum cum Paulo Sacramentum esse, persuasum habent:

Ephes: 5. 1. Tim: 5.

habent: cum eodem tamen existimant habere eos damnationem qui cùm fuerint luxuriati, in Christo nubere volunt; quia primam fidem irritam fecerunt. Animaduertebas tu, opinor, calumniator, hæc quæ attulisti, Ecclesiasticis hominibus iudicandi potestatem non eripere: ac ne illud quidem euincere, iudiciorum formam corruptam & deprauatā existere: & proinde, vt ferè solent ij, qui hostem in pugna cedere nequeunt, ex animi quadam impotētia, ad calumnias frigidissimas, & iniquissima probra dilaberis, & Sacerdotes ob violatas poenitentiæ leges (atqui si de illis iam disputaretur) insectaris.
» [Qualem verò, *inquis*, nobis poenitentiæ modū proponitis. Dura quidem vos egenis ac miseris onera imponitis, ipsi verò ea ne digito quidem attingitis. Venalem peccatorum veniam habetis, sedentes tanquam nummularij in Ecclesia, bullas indulgentiarum exponitis. Vobis religio quæstus est, ita vt qui plures nummos in arcam immiserit, licet parricida, & immanis homicida, cunctorum iudicio habeatur, modò multum soluerit, solutus discedat.] Quæ omnia sunt huiusmodi, vt nihil instituto alienius, nihil probrosum magis, magisque falsum potueris Clero obiectare. Vbi enim, amabo te, vidisti aliam esse miserorum, aliam potentium, in Sacramento poenitentiæ, conditionem? Vbi venalē peccatorum veniam? vbi Bullas Indulgentiarum ad quæstum expositas? parricidam quoq; & homicidam immanem,

nem, solutâ pecuniâ, solutum ac liberum abire? aut si vidisti aliquando, vbi saltem animaduertisti hæc Ecclesiastico Ordini probari, & nō potiùs grauiter seuerèq; vindicari? Proferenda tibi nomina eorum erant, qui hæc tot atq; tanta patrâssent scelera: loca, tempora designanda, quibus accidissent: singula deniq; testibus cōprobanda, si fidē dictis tuis haberi voluisses. Nunc autē cùm horum præstiteris, omninò nihil, & temerarius accusator, & improbus calumniator, à nobis iure meritoq; habeberis.

CAPVT IV.

Decimas, iure naturæ & Diuino, hominibus Ecclesiasticis deberi.

TErtium Ecclesiasticæ querimoniæ Caput est, quòd Seculares Sacerdotum officia sibi vsurpent, & Decimas manipulares, aliasq;, contra iura Diuina & humana, à subditis suis extorqueant, & in proprios vsus conuertant: hæreditatem Christi, panem Ecclesiæ, his quibus iure & consuetudine debetur, subtrahant. Ad hanc tam grauem, iustamq; conquestionem, ea tua est, calumniator, responsio, vt equidem coniectura assequi nequeam, magisne astutus ac versutus, an iuris Diuini & humani imperitus, dici debeas. In ea enim ita te geris, vt ad omnē malitiam atq; fraudem, versare orationem tuam videare: ita quoq; leges cùm sacras, tum profanas, quæ de

quæ de Decimis extant, pertractas, vt has vix attigisse, illas ne vidisse quidem te appareat satis. Quæ enim maior calliditas (de imperitia & inscitia post viderimus) esse cuiusquam potuit, quàm tuam hîc esse deprehendo? vt enim rudis ac minus perspicax Lector, quàm difficili in loco versarere, quamque malam tuerere causam minimè animaduerteret, faciliusq; in errorem induceretur, ita misces & turbas omnia, vt leges priùs editæ, posteriores esse videantur. Sed omnia quamuis implicatissima explicabo, inuolutissima euoluam, vt quiuis intelligat te voluisse magis, quàm potuisse, Decimarum legem consuetudinemq; oppugnare. Et quoniam ita tractationem tuam instituis, vt priùs num iure Diuino, tum an humano debeantur, disquiras, idem quoque à me seruabitur ordo. Libet tamen priùs, vt absolutior perfectiorq; sit tractatio, illud ostendere: Iure naturæ Ordini Ecclesiastico deberi Decimas. Quod sanè nec arduum, nec difcile fuerit. Cùm enim natura eam notionem insculpserit hominum mentibus, vt ijs, qui nostra causa labores subeunt, præmia deberi intelligamus: eâdem quoque admonente cognoscimus, Clero, qui in populi gratiam, multum operæ studijq; in sacrorum procuratione ponit, alimenta esse tribuenda. Et vnde Regibus vectigalia, militibus stipendia deberi intelligimus: inde quoq; discimus, Sacerdotibus esse Decimas persoluendas; cùm his veluti subsidijs, ita vitam sustenta- (Decimas iure naturæ Ecclesiasticis deberi.)

 re debe-

re debeant, vt neq; egeant, nec abundent. Ac ne dubitare quis possit hæc ita se habere, Abrahami exemplum suppetit, qui Melchisedeco Sacerdoti Decimas
Genes: 14. dedit. Quem locum Chrysostomus explicans, A-
Chrys. Homil: 35. in Genes. brahamum hoc facto Doctorem nostrum fuisse scribit, atque adeò monuisse, quid nobis incumbat
Decimas deberi iure Diuino. oneris. Iam verò vt ius Diuinum aggrediamur, ab eo potissimùm ordiar, quod solùm protulisti, & nulla ratione nixus reiecisti, Leuitarum exemplo. Le-
Leuit: vlt. Num: 18. uitis Deus iussit Decimas dari, Sacerdotibus igitur
Malach: 3. tribuendæ. Quod enim erant in lege Moysis Leuitæ, hoc in Euangelio Sacerdotes. Et quamuis Christiani à cæremonijs legis liberi sint & immunes, priscorum tamen Patrum, nemo ab hac Decimarum sanctione eosdem solutos existimauit; quin potiùs ita de eadem disseruêre vetustissimi quiq;, vt magis
Lib: 2. Apost. const: cap: 29. 38. 39. & l. 8. cap: 36. eâdem Christianos, quàm olim Iudæos astringi dicerent. Quod inprimis Clemens, D. Petri discipulus & successor, ex eo ostendit, quòd Christianorum
In Ps: 146. In c. 3. Malach. iustitia plùs abundare, quàm Scribarum & Pharisæorum debeat: quo eodem argumento & Augustinus vtitur. Hieronymus autem: *Quod de Decimis, inquit, primitijsq; diximus, quæ olim dabantur à populo Sacerdotibus atq; Leuitis, in Ecclesiæ quoq; populis intelligite: quibus præceptum est, non solum Decimas & primitias dare, &c. id qui non fecerit, Deum defraudare & supplantare conuincitur.* Augustinus quoque
Serm: 219. de temp. eundem Malachiæ locum de Decimis explanans:

Deus,

Deus, inquit, *qui dignatus est totum dare, Decimam à* 16. q. 1.
nobis dignatur repetere. Deniq; Gregorius: *Sicut,* in- Homil: 16. in Euang.
quit, *offerri iubemini à lege Decimas rerum, ita ei offerre contendite Decimas dierum.* Vt mirum sit, te de Leuitarum exemplo ita disserere, vt dicere non verearis, quid illud ad vos? cùm vnica hac nitaris interrogatiuncula: Nunquid pro sui muneris functionibus, tot ditati erant censibus & fundationibus? Ad quam si affirmando respondero, iam silendum tibi fuerit. Ita igitur respondeo. Neq; Leuitæ, vt tu parum Theologus existimas, solis Decimis sustentabantur. Hacebant enim insuper possessiones suas.
Quamuis enim in partitione terræ, agros & vineas Num: 18.
non acceperant: Vrbes tamen, quas inhabitarent, Deut: 10. Iosue 13.
illis dabantur, & pecoribus alendis pascua. Emere Num: 35. Iosue 21.
quoq; illis fas erat, & à populo religionis causa oblata accipere, vt modo Ecclesiastico Ordini accidit.
Vnde *Leuitici vltimo* præcipitur, vt si quis agrum Leuit: vlt.
Domino vouerit, eum Sacerdotes possideant. Quin
& Regis ad Abiathar Sacerdotem vox est: Vade ad 3. Reg: 2.
agrum tuum. Hieremias quoq; Sacerdos erat, & Hier: 32.
tamen agrum se emisse ac possedisse scribit. Deniq;
Barnabas Leuita fuit, agrum tamen, quem habe- Act: 4.
bat, vendidit. Et si his omnibus destitueremur firmamentis, causæ tamen iustissimæ subsunt, cur Clerus Christianus præter Decimas, alia quoq; iure possideat. Clerus enim Christianus amplior est, grauioribus sumptibus ac laboribus obnoxius. Templum

plum Leuitis vnum erat, Pontifex vnus, & pauci quidam ex familia Aaron Sacerdotes, qui per vices in Templo ministrabant, cæteri famulorum loco erant: At Christianis templa sunt innumera, Decimarum prouentibus conseruanda & restauranda, Pontifices plurimi, & Sacerdotes propemodum infiniti, qui tamen litteris exculti sint oportet: quod fieri sanè nequit, nisi patrimonij magnam priùs iacturam fecerint. Deniq; perpetuò Ecclesiæ adesse debent, non vt illi certis atq; statis solùm temporibus. Sed non eo loco causa Ecclesiastica est, vt solo
1. Cor: 9. Leuitarum exemplo nitatur. Nam vt D. Pauli verbis vtar: *Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciant de Euangelio viuere.* Et: *Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui Altari deseruiunt, cum altari participant. Quis militat suis stipendijs vnquam?* Et: *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* Ad quem locum August: scribens in illud Psal: 146. *Parat terræ pluuiã, producit in montibus fœnum, &c.* Ait populos, qui tanquam terra accipiunt pluuiam doctrinæ à Sacerdotibus, debere eis producere fœnum bonorum temporalium, Denique Christus
Matth: 22. ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.* Quem locum Hieronymus & Au-
Aug: lib: 50. in Homil. 48. gustinus explanantes, præcipere aiunt Dominum, vt pendantur Cæsari tributa, & Deo Decimæ.

CAPVT

CAPVT V.

Ecclesiasticum Ordinem, Decimas ad eos vsus accommodare, quos lex Diuina, & sacri Canones postulant: nec calumniatoris cauillationes, quibus contrarium ostendere nititur, vllius esse ponderis.

AT panis, *inquis*, vobis est ad affluentiam, & tamen nouis contributionibus, miseram nobilitatem præterito bello exhaustam, onerare vultis. Satiùs esset eas Decimas militibus seminudis, quibus nondum sunt exsoluta stipendia, attribuere, quàm libidinosis & otiosis permittere: maximè quòd iuxta Canones vestros, bona Ecclesiæ in quatuor partes diuidi debeant. 1. Vt pro erogandis spectet eleemosynis. 2. Pro Templorum erigendis & instaurandis ædificijs. 3. Pro captiuis ab hoste redimendis. 4. Demum pro mensa Cleri.] Ac mox pauperes miseratus: [Quot ditâstis, *inquis*, pauperum Collegia? Quot Templa his temporibus erexistis, aut collapsa restaurâstis? Quot captiuos redemistis?] Tum causaris Ecclesiasticos, [Sculcetos suos, milites olim Regni, per summam iniustitiam Regno ademisse, nec tamen publica sustinere onera.] Denique monitoris tibi imponis personam, aut potiùs rigidi cuiusdam censoris. Grauiter enim in Clericos inueheris, [quòd opes tanto studio comparent, maioremq; pensionum, quàm salutis populi rationem habeant.] Ac bellè tu quidem hæc omnia, calumniator, ac de egentibus inprimis bellissimè. Vereor tamen, ne dum hæc stomachans tam inuidiosè commemoras, illud

 in te

Ioan: 12. in te conueniat, quod de Iuda Iscariothe D. Ioannes Euangelista scriptum reliquit: *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, &c.* Vereor, inquam, ne pauperum cura nihil te solicitet ac excruciet, eamque solam ob causam queraris, quòd quæ Clerus posidet, tibi adempta putes, eademq; in tuis mallis cernere oculis, quàm in ipsorum Ecclesijs. Responderi tamen, nec incõmodè, illud opinor tibi potest, quod Christus Iudæ quiritanti dixit: *Sine illam. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis.* Si enim Clericis hæc qualiacunq; Decimarum, ad vitam sustentandam, subsidia ademeritis, pauperes semper habetis vobiscum, Clericos
1. Cor: 9. verò nequaquam. Quis enim suis militat stipendijs vnquam? Et iam experti videmus, vbi Decimas per summam iniuriam Sacerdotibus eripuistis, ibi quoq; Clericos nullos inueniri, templis illatam vastitatem, cultumque Dei omnem interijsse. Quod vobis hæreticis sanè perplacet, qui Religionem Catholicam funditùs sublatam velletis, & Ecclesiasticum Ordinem euersum penitùs: vt insanis vestris hæresibus & delirationibus, dari queat locus, & mulierosi vestri sathanæ Ministri, qui omnia harpyiarum instar diripiant, eidem possint succedere. Sed non sunt ita bardi atq; stupidi Clerici, addo quoque, nec ita Diuini cultûs & honoris obliti, vt Decimas hæreditatem Christi, Dei Opt: Max: gloriæ propagan-

pagandæ inprimis necessarias, & opportunas, vestris moti querimonijs, probris, & conuitijs, abijcere ac negligere velint. Quòd autem ipsis ad affluentiam panem suppetere ais, nescio sanè quàm verum sit. Equidem cùm omnẽ Poloniam oculis atq; animo lustro, singulosq; ex Ordine Ecclesiastico inspicio, paucos omninò video, quibus panis sit ad affluentiam, nullos quibus abundet ad luxuriam. Quin illud potiùs animaduerto, plurimos etiam Prælatos & Canonicos, vt innumerabiles Plebanos taceam, inopiâ laborare: cæteros vix tantas habere opes, quantæ ad dignitatem Ordinis sui, Ecclesiamq; Dei à vestris iniurijs tuendam & defendendam, sufficiant. Et si omninò affluerent, grauissimè in Deum peccarent, si hæreditatem Christi vobis proderent, & Decimas si non ipsis vniuersis, maiori tamen Cleri parti, ipsiq; posteritati pernecessarias, sibi per vim eripi paterentur. Si qui autem libidinosi & otiosi existant, vt aiebas, & non diffiteor, quamuis pauciores, quæ Diuina est bonitas, inueniantur in dies; ij pœnis Ecclesiasticis castigantur. De contributionibus (ita enim loqueris) quibus nobilitatem onerãt, haud scio, an queas argumentis, quod verbo dicis, ostendere. Decimæ certè contributiones non sunt. Quod verò militibus satiùs fore easdem concedere, quàm Clericis dictitas, non existimo. Suum enim cuiq; tribuere, iustitiæ atque æquitatis suadet ratio. Decimæ autem Clericorum, non militum, sunt subsidia.

sidia. Militibus interim ab ijs soluantur stipendia, quibus id onus legibus Regni, ac perpetua consuetudine, incumbit. Decimas autem tantò satius est Clericis, quàm militibus elargiri, quantò præstat Christianam propagari Religionem, cultumq; Diuinum integrum ac incorruptum conseruari, quàm per paucos egentes milites, patriam interdum, aduersus vim externam, & hostium impetus, propugnari. Milites interim à Clero nō negliguntur. Non minùs enim Clerus, quàm Ordo secularis, ad eosdē, in Regni finibus, & bellis externis, sustentandos dependit, quamuis nullo ad id iure astringatur; ac ne Scultetos quidem suos, quod tu comminisceris, ad militiam ablegare teneatur, vt infra demonstrabo. Pauperum interim, quorum tu patronus videri cupis, nescio, an alioqui oppressor & oppugnator, ea cura ab Ecclesiastico habetur Ordine, quam sacræ literæ postulant, ipsorumque officij ratio requirit. Nec scio, an vlla Collegia pauperum, Cracouiæ, Posnaniæ, Wilnæ, Calissiæ, Pultouiæ, Braunsbergæ, alibi, ab alijs quàm Episcopis ædificata, & annuis prouentibus dotata inueniantur; vt te meritò pudere tuæ interrogationis debeat: [Quot ditastis pauperum Collegia?] Templa quoq; (contra, quam tu Ordini Ecclesiastico infensissimus asseueras) non vno in loco exædificârunt, & collapsa restaurârunt, Ecclesiastici; vel certè maximis impensis illustrârunt, & exornârunt. Calissiæ, Reuerend: Archiepiscopus Gnesnensis, Stanislaus Karnkowski: Wladislauiæ, & alibi, Reuerend: Hieronymus Rozdrazewski, Episcopus Cuiauiæ. Posnaniæ, Reuerend: Lucas à Koscielec. Pultouiæ, Reuerendiss: Petrus Dunin Wolski, Episcopus Plocensis; vt alios innumeros taceam, quos recensere, si liberet, possem. Vt tu iam, nisi iniuriâ, queri nequeas, legem de quadripartita bonorum Ecclesiasticorum diuisione violari. Quæ tamen non est, quam tu imperitè scribis. Prima enim pars, Syluestro sanciente, cedit Episcopo, altera Presbyteris & Diaconis, tertia Templorū instaurationi, quarta Pauperibus & Peregrinis. Calumnias autem cæteras, & conuitia, quibus Clerum licenter & impudenter afficis, nihil moror. Neque enim tu ostendisti hactenus Clerum in eo errare, atque labi, quòd Decimas tanto studio quærat: nec illud fecisti planum, maiore eos opum cupiditate, quàm incolumitatis ac salutis ouium, teneri. Vos id quàm verum sit, iam pridem experientiâ discitis. Quot enim à grege suo ex vestra hæresi propellunt quotidiè lupos? Quot delirationibus vestris, prauisq; opinionibus imbutos, ad Catholicam reducūt Ecclesiam? Quot à vobis euersas instaurant aras? Quot templa vestro violata scelere, in dies expiant? Quot deniq; vestrâ infectos labe, ex Oppidis, Villisque, non vi, non armis, sed vitæ integritate, & eruditissimis ad populum Cōcionibus profligârunt? imò, quoniam opum cupiditatem nusquam non Clericis

Syluest: can: 4.

Clericis exprobras; non defuerunt, qui precio dato Vrbes compararunt, non tam fortassis opum desiderio, quàm studio religionis Catholicæ, in iisdem iam collapsæ, restaurandæ. In cæteris autem, quæ ouium incolumitati conducunt, desiderare tu quidem poteris aliquid, iure tamen atque meritò nihil. Tanta Doctorum in populo erudiendo diligentia; tanta Pastorum in Sacramentorum administratione sedulitas. Atq; hæc ad tuas, calumniator, non tam rationes, quàm calumnias, in quibus etsi frigidissimis, tutissimum tibi fore putâsti, si delitesceres, cùm nihil reperires, quod firmum satis esset, ad id, quod ostendendum susceperas, comprobandum: Decimas nimirum iure Diuino, ad Ecclesiasticum Ordinem haud spectare. Nos autem ita lege Diuina ad eundem spectare docuimus, vt ne contra quidem hiscere valeas.

CAPVT VI.

Decimas, iure tum communi, tum Polonis proprio, Ecclesiasticis hominibus esse persoluendas: earundemq; pendendarum originem, non à bello in Syria, Clemente III. Pontifice (vt calumniator fingit) contra Saladinum suscepto, sed in Polonia à Mieczyslao & Boleslao, vetustissimis Regibus, esse petendam.

NVnc quoniam tibi ita visum est, asseuerare Decimas, nec iure quidem humano ad Clericos pertinere, id quoq; falsissimum esse, cùm tua infirmando, tum nostra roborando, demonstremus. Et quidem initio illud mihi permirum est, qua fronte tu Decimarum initia facias, à bello nescio quo, Clemente III. Pontifice, contra Saladinum in Syria suscepto: ita, vt earundem non alia fuerit occasio, vel origo, quàm quòd Pontifex eo tempore, vt rē Christianam laborantem iuuaret, Decimas à Christianis, cùm alibi, tum etiam in Polonia exegerit; quæ postea Vladislai Iagellonis lege, Clero efflagitante, lata, perpetuæ euaserint. Quis enim vetus rerum Polonarum scriptor, tale quidpiam literarum monumentis commendauit? Quænam historia externa tradidit? Quis tam audacis atq; liberæ asseuerationis testis? Non equidem negârim, & olim consuetudinem fuisse, cùm grauius aliquod periculum Reipubl: immineret, aut Hierosolyma à Saracenis, vel teneretur, vel vexaretur, vt Romani Pontifices, omnium Christianorum Principum opem implorarent, illudq; efflagitarent; vt Decimas belli quasi subsidia penderent: ab ea tamen, siue in Prouincijs exteris, siue in Polonia ipsa originem habuisse; illud est, quod penitus inficior. Et sanè meritò, iureque optimo. Si enim leges vniuersis communes Prouincijs, de Decimis sancitas, inspiciamus (vt interim de perpetua, ab Apostolorum temporibus, easdem pendendi consuetudine taceam) complures eiusmodi cōperiemus, quæ ante mille annos viguerint, alias

alias quæ ante Clementem III. & cùm Hierosolyma à Saracenis, alijsq; Christiani nominis hostibus, conquiesceret. Decimas enim solui oportere, hæc omnia Concilia, ne Pontifices memorem, iure Diuino nixa, decernunt: Aurelianense I. Matisconense II. Foroiuliense, Moguntina tria, Rhemense, Valentinum, Arelatense IV. Cabilonense II. Metense, Triburiense, & alia, quæ breuitatis causa, volens atque lubens, prætereo. Si autem ipsas Poloniæ leges & Statuta, peruolutauerimus, facilè comperiemus Decimas, in ipsa quoq; Polonia aliam, quàm belli Saladini propulsationem, originem habuisse, ac non recenti quapiam consuetudine, sed planè vetustissima, optimorumq; Principum legibus firmatas, & roboratas. Mieczyslaus enim, (vt Dlugossus, Cromerus, alijq; qui de rebus Polonorum scripserunt, memorant,) ducentis, ante Clementem III. annis, Christi sacris initiatus, tanta religionis propagandæ cupiditate flagrauit, vt multa statim templa exædificârit, amplissimis censibus & possessionibus locupletârit, Episcopisq; institutis, Decimas frugum omnis generis, tã de suis, quàm suæ nobilitatis, adeòq; plebis agris, edicto perpetuo asscripserit. Quod sanè testimonium, tam est præclarum & illustre, vt si aliud nullum, vel in Historijs extaret, vel in Statutis inueniretur, ipsum solum ad Decimarum ius Clericis vindicandum sufficeret. Quid enim? An legitima id decernendi potestas Mieczyslao defuit? At Princeps

Cap: 17. Cap: 5. Cap: vlt. Moguntinum tempore Caroli Mag: c. 38. sub Rab: c. 10. tempore Arnulphi, cap: 17. Rhem: ca: 38. temp: Caroli M. Valentinum tempore Lothar. ca: 10 Arel: IV. cap: 9. Cap: 19. Cap: 2. Cap: 13. Mieczyslaus Princeps Poloniæ, anno 965. Clemens III. anno 1188.

Princeps erat non modò sui iuris, sed etiam, nondũ tanta subditis, quàm nunc cernimus, libertate concessa, vsq; adeò legum solutus vinculis; vt mutare, vendere, donare, pro arbitratu potuerit. Quod & alijs Principibus tum licuisse, immunitates ab ipsis concessæ comprobant. An Historiæ, quæ hoc Principis tam præclarum factum memoriæ prodidit, fidem abrogabunt? at id nulla subnixi ratione faciẽt: eademq; opera gentis suæ, siue originem, siue res gestas omnes, dubias incertasq; reddent. Cur enim alijs narrationibus fides tribuatur; huic, quæ de Decimis instituitur, soli derogetur? Sunt igitur Decimæ non recenti memoria inuentæ, sed vnà cum ipsa Christi fide natæ: non vi, non armis extortæ, sed solo principis arbitrio, ac religione concessæ: non ad exigui spacium temporis, sed quàmdiu Clerus in Polonia perdurârit. Hanc autem Mieczyslai legem, cæteros, qui ipsum secuti sunt, Reges, ratam legitimamq; habuisse, ipsi suo exemplo, gestisque, satis ostenderunt. Omnes enim Clero ex agris suis Decimas dependerunt; & si qui minùs interdum, id quod mandârunt, ipsi exequerentur, eos pœnis grauissimis castigârunt. Vnde, cùm tempore Boleslai Regis, aliqui in earundem Decimarum manipularium solutione difficiles se præberent; nullatenus passus est, inquit Dlugossus, Decimarum manipularium, pro Ecclesijs & ministris Dei, in vniuersis Principatibus suo imperio subiectis, solutionem, aut varietate aliqua

Boleslaus an: 1020. apud Dlugossum.

te aliqua diminui, aut in dubium aliquatenus reuocari: sed decreuit & mandauit, illam esse perpetuam & perennem; varia vltionis Diuinæ flagella, filijs, nepotibus, successoribusq; suis interminans, si per quempiam illorum, præfatarum Decimarum contingeret solutionem intercipi, transmutari, vel rescindi. Et cùm rursus nonnulli Nobiles Poloniæ, (inquit idem Dlugossus) sathanâ suggerente, onerosam Decimarum manipularium solutionē, onerosos Christianæ Religionis ritus dicentes; hi præsertim, qui in spurcitijs gentilitatis enutriti, iugum orthodoxum non facilè tolerabant, ad ritus redire prophanos, & vetustam sacrilegamque vitam resumere, & Decimas tempore instituto non reddere, nec Ecclesias frequentare, ministrosq; & Sacerdotes de eorum Ecclesijs pellere, frequenti conspiratione disponebant: id cùm ad Boleslai Poloniæ Regis notitiam perductum esset, non tulit fidelissimus fidei Catholicæ propagator, gliscentem conspirationem consurgere, sed in ipso suo ortu illam mox extinxit. Auctores enim eius missis militibus comprehendit, & capita conspirationis, partim capitali supplicio extinxit, partim verberibus mulctauit. Eius vestigijs insistens Casimirus Magnus, cùm exorta cōtrouersia in Minore Polonia esset inter Bodzantā, ipsumq; non de Decimarum iure, sed de vecturis solummodò, rationeq; Decimas exigendi; ita demum litem finiuit, vt eam arbitrio Iaroslai Gnesneñ: Archiepiscopi,

An: 1022.

Casimirus Magnus, 1369. in Stat: fol: 53.

scopi, reliquerit, easque leges Iaroslao censente, summa Senatorum voluntate ediderit, quæ & Decimarum iura stabiliunt, & modum earundem persoluendarum eum præscribunt, quem Archiepiscopus æquissimum opportunissimumque fore decernebat. Hunc etiam secutus Vladislaus Iagello, cùm quidam inuenirentur, non quidem qui Decimas iure deberi inficiarentur, sed qui easdem tamen per vim iniquissimè sibi vendicarent, pœnasq; & censuras, quibus ob tantam iniuriam afficiebantur, superbè contemnerent: eos quoq; grauissima lata lege coërcuit. Cùm autem non ita diu post, Casimiro eius filio, Reipubl: habenas moderante, idem accideret; is parentem optimum imitatus, sacrilegorum, decreto haud dissimili, compresit audaciam. Deniq; ne omnium Principum decreta atq; sanctiones memorem, idem, Alexander, Sigismundus I. alijq; Reges, in Decimarum firmādo iure, adeóq; exequendo, præstiterunt. Quæ cùm ita sint, quis te, calumniator, ferat, Decimarum originem, à bello nescio quo, contra Saracenos suscepto, Clemento III. Pontifice, facientem? Quis item sustineat has Principum sanctissimas & æquissimas leges, partim prætereuntem, partim inuoluentem, partim repudiantem, de ijsdem deniq; ita populariter ac seditiosè differentem, ac si Decimæ nec ijsdem statuerentur, nec robora-

Vladislaus Iagello, 1443. in Statut: V. Decimæ.

Casimirus 1458 fol: 66.

Casimiri decr: tale est exordium: Si Regni nostri subditis clementiæ nostræ, & Regalis prouisionis, in augendis iuribus, & immunitatibus, ac libertatibus cōseruandis, sinū extendimus: quanto magis Ecclesijs, vnde laus & honor altissimo Iesv Christo, omnium creatori, salusq; prouenit animarum, necnō personis & membris Ecclesiasticis, id facere ac impendere conuenit,

In contextu & ea habentur: Decimas, quas sibi Deus in signum vniuersalis dominij, pro alimento seruientium, reddi censuit, aliaq́; animaduersione dignissima.

Sigismundi cōstitutio Cracouiæ, 1532. Cùm magna pars Reipubl: nostræ, in Ordine & statu Ecclesiast: consistat, &c. Ecclesiæq́; Regni nostri sint ampliter dotatæ, cùm ad Diuinum cultum peragendum, & manutenendum, tum etiā ad viros literatos, &c. Ibidem etiam habētur Cōstitutiones de Decimis, ex agris sterllibus, sculteto-rū, hortis, terris vastatis, &c. deniq; soluendas esse secundùm priscam consuetndinē, dicitur.

roborarentur? Quis deniq; te æquo animo patiatur, vetustissimorum Mieczyslai & Boleslai Poloniæ Regum, nullam planè mentionem facientem, eosdemq́;, ac si nihil vnquam de Decimis sanciuissent, alto prementem silentio? Pudeat te, calumniator, tam mala fide pessimam tueri causam: rudemq́; nobilitatem tam improba legum, siue dissimulatione, siue malitiosa & fraudulenta interpretatione, à sanctissima & vetustissima Decimarum persoluēdarum consuetudine auocare. Efficies tamen nihil, nec vllum causæ tuæ afferes præsidium. Illas enim quas præteris, Mieczyslai & Boleslai sanctiones, atq; gesta, aliorumq́; Principum Decreta, perpetuò vrgebo, illisq́; vel solis proclamabo, Decimarum æquitatē abundè firmari. Casimiri autem & Iagellonis, quas infringere conaris, leges ita tuebor, vt quiuis inrelligat te improbum esse calumniatorem, & Iuris Poloni non interpretē, sed vexatorem, & exagitatorē.

CAPVT VII.

Casimiri esse legem, quæ in Statutis extat, de Decimis, quamuis Iaroslai Archiepiscopi Gnesnensis, inter Casimirum, & Bodzantam Episcopum Crac: arbitri, nomen præfixum habeat: eandemq́ legitimam esse, ac perpetuam.

ET quidem initio haud scio, quonā pacto iustissimam, vel malitiæ, vel certè imperitiæ, suspicionem

spicionem effugere possis; qui, cùm Casimiri Magni, & Iagellonis, de Decimis sanctionum mentionem facias: Iagellonem tamen primum fuisse fingas, qui post commentitiam tuam, illam à bello sacro Decimarum originem, easdem lege firmauerit. Vladislaum enim Iagellonem, Casimirus Magnus, & ætate, & Decimarum prædatoribus coërcendis, antecessit. Sed hoc tibi donemus: nobis interim fiat potestas, vt, quod ordinis postulat ratio, priùs dispiciamus, quibus rationibus Casimiri legem labefactare moliaris. Sic igitur tu: [Leges, quæ Casimiri nomine circumferuntur, non Casimiri, sed Iaroslai & Bodzantæ sunt. Illæ autem, quid ad nos? Clerum illi suum legibus illis obligare potuerunt, nos nullo modo. Tum etiam si essent Casimiri voluntate editæ, &c. tamē absq; Secularium consensione latæ, nullæ forent. Non enim descripti sunt, *inquis*, præsentes equestris ordinis eius approbationis testes. Quod tamen in alijs Casimiri legibus obseruatum videmus. Et proinde nunquam pro legibus habitæ sunt, priusquam eas Lascus inter leges Regni retulisset.] Deniq; cum vniuerso clero eam transactionem fuisse factam pernegas, & proinde perpetuam esse nō potuisse. Quia tamen hæc omnia exiguam omninò vim habere ad legem infirmandam animaduertis, illud saltem calumniaris; [extare aliam Bodzantæ legem, quæ ostendat Nobiles Decimā soluisse liberam, in Bodzantæ verò Decreto, à Decimis eos agros immunes pronunciari, qui à tempore Iaroslai coli cœpissent; & cùm contrarium Clerus vrgeret, nobilitatem, Cromero teste, repugnauisse.] Atque hæc tu

quidem affirmas, sed inuerecundè prorsus, & impudenter. Tam enim clarum atq; euidens est, hanc de Decimis sanctionem Casimiri esse, quàm aliam vllam ab ipso editam, & in Statutorum volumine comprehensam. Casimirus enim ipse, legem inprimis esse suam testatur: *Nos Casimirus*, inquit, *Dei Gratia Rex Poloniæ, significamus tenore præsentium, quomodo cupientes, &c.* Et mox Decreta aduersus eos, qui Decimas ad se per vim rapuerunt, sequuntur. Et vt ipsa legis æquitas declaretur, ipsius ferendæ causas producit Rex: vt omnes, *inquit*, cuiuscũq; status & conditionis existant, honestè viuant, alter alterum non lædat, & ius vnicuiq; suum tribuatur. Tum ne minùs legitimè latam causari quis posset, de consilio, *inquit*, Venerabilis in Christo Patris & Domini, Iaroslai, S. Gnesneñ: Ecclesiæ Archiepiscopi; necnon Prælatorum, Palatinorum, Baronũ, & vniuersorum Nobilium nostrorum, de Terra Poloniæ. Deniq;, vt legis ipsa perennitas & perpetuitas ostendatur: *Ad perpetuam*, inquit, *rei memoriã*. Si hæc Casimiri lex non est: quænam eius sanctio alteriusuè cuiuscunq; Principis esse censeatur? Quid enim in hac lege desideratur, quod in alijs quibusuis sanctionibus inuenitur eo consilio adiunctum, vt earundem auctor cognoscatur? Quòd autem Iaroslai & Bodzantæ nomina, legis statim initio asscripta sint, nihil siue veritati, siue firmitati legis derogat. Alio enim consilio, quàm legis statuendæ causa, sunt

Apud Herbortum, fol: 53.

sa, sunt apposita. Primùm quidem voluntate Regis, qui eo in negotio opera eorundem vsus fuerat. Deinde necessitate. Siquidem illa ipsa sanctione, multum de seueritate in Decimis exigendis, tum vsitata, remittebatur. Hoc autem absq; Spiritualium consensu fieri non poterat. Deniq; stylo illius seculi, quo nondum certa formula legum ferendarum, vti nunc esse cernimus, præscripta fuit. Quòd verò singulorum Senatorum requiris nomina, iniuriam facis, cùm Casimirus ipse vniuersorum non Senatorũ modò, sed etiam Nobilium consilio atq; suasu, eandem se tulisse dictitet: & aliorum quoq; Regũ Decreta inueniantur, vbi ordine singulorum nomina non percenseantur; vt Ioannis Alberti Petricouiæ, Alexãdri in Radom, & ipsius Casimiri, quod tu impudenter inficiaris, Vislíciæ. Quòd deniq; non cum vniuerso Clero transactionẽ eam factam, (ita enim loqueris) & proinde perpetuam esse non potuisse causaris, friuolum est & inane. Quid enim obstat priuatam controuersiam, legi publicæ cõdendæ occasionem præbuisse? Quid item rationi magis consentaneum, quàm vt iniuriam, quam Bodzanta passus est, optimi Regis æquitate, lex publica ab vniuersis propulsaret? Quin & perpetuam esse potuisse, atq; adeò perpetuam euasisse, Casimirus ipse testatur; & Decimarum pendendarum in Polonia consuetudo docet. De Lasco Episcopo, quod memoras, nihil moror. Nisi enim Lascum legem ipsam condi-

Ioannes Albertus, Petricouię An: 1496. fol: 96. Alexander in Radom, An: 1505. fol: 9. Casimirus Vislíciæ, An: 1368. fol: 8.

condidiſſe oſtenderis, nihil effeceris. Si enim quia in volumen Statutorum ipſe retulit, minus eſt legitima ſanctionis auctoritas: & aliæ abrogentur leges, quas Herbortus ſparſas ac diſsipatas comportauit. Interim de Laſco hoc dicere habeo, nullum extare volumen aliud, in quo Statuta deſcripta ſint, Regum, Ordinumq; conſenſione, approbatum, & in Archiuijs, primarijſq; Eccleſijs, in charta pergamena aſſeruatum, vſuq; ipſo & cōſuetudine tritum, præter hoc vnum, quod Laſcus compoſuit. Ex eo Herbortus & Przyluſius, omnia deſumpſere; hic tamen, quia varia hæretica commenta Statutis appoſuit, exploſus eſt ab omnibus. Et quod caput eſt, vniuerſalibus Sigiſmundi Augusti literis proſcriptus: quas literas, eſt qui tibi ſi velis, eiuſdem Regis ſigillo munitas, oſtendere poſsit. Sed enim hanc, ſiue legē, ſiue ſanctionem, à Iaroſlao quidem ſcriptā, Caſimiri iuſſu editam, in veris Regni legibus, in præſentia eſſe numerandam, illud præterea oſtendit, quòd Vladiſlaus Iagello, hæc atq; ſimilia Cleri Priuilegia, in vniuerſum lege communi Ordinum conſenſu lata, ſtabiliuerit: *Vt indigenæ,* inquit, *noſtri, tam Spirituales, quàm Seculares, abſq; vlla ambiguitate, Iuribus & Priuilegijs, quæ illis ſunt dudum à prædeceſſoribus noſtris datæ, ſecuriùs vti poſſent, nec aliqua circa eorum continentiam hæſitantia ſuſpendi: omnia & ſingula Priuilegia, libertates, & conceſsiones, quas obtinent, ſub quacunq; verborum forma, &c. in omnibus punctis innouamus.*

Iagello prope Czervviensko, An: 1422.

nouamus.

nouamus. Et alibi idem ipſe Vladiſlaus, omnes Eccleſias, in omnibus earum iuribus, immunitatibus, ac diſtinctionibus antiquis, quibus temporibus Dominorum, *inquit,* Prædeceſſorum noſtrorum, fruebantur, conſeruamus: ibidemq; omnes conſuetudines, tempore Caſimiri Regis, & aliorum, per Spirituales obtentas, approbat. Quo quidem Priuilegio, omnes Iaroſlai & Bodzantæ legis clauſulas, atque partes confirmatas, liquidò patet. Siquidam nullæ aliæ eiuſmodi diſtinctiones (vt cum Iagellone loquar) metæ, puncta, in Statutis Caſimiri, ſi has exceperis, extant. In eandem fermè ſententiam, Ioannes Albertus ait ſe confirmare omnia Eccleſiæ iura, tam ordinaria, quàm extraordinaria, deciſiones & arbitria, per quaſcunq; perſonas facta, & data. Quibus verbis clariſſimè indicat ſe leges has, quas Bodzantæ & Iaroſlai dicis, approbauiſſe. Iam verò quòd contendis, etiamſi hæ leges legitimæ habeantur, nulla tamen ratione vniuerſos obligare; quoniam Bodzantæ lex inueniatur, qua innuit Nobiles pendiſſe Decimam liberam, alios verò illiberam, neſcio quale ſit; nec ego tale ſtatutum reperio vſquam. Vocem quidem (illiberam) inuenio in eodem Caſimiri & Bodzantæ Decreto; ex ea tamen Nobiles liberas & arbitrarias ſoluiſſe Decimas, ſanè non colligo. Hæc enim Decreti verba ſunt: *Item decreuimus: quod vbicunq; aliquis Nobilis, alteri Nobili ſibi æquali, hæreditatem ſuā obligauerit, & creditor agros*

In Iedlna, & poſtea Cracouiæ, Iagello anno 1433.

Ioannes Albertus, An: 1501.

In Statut: fol: 56.

coluerit,

coluerit, in ea Decimam frugum de agris suis soluat illi Ecclesiæ, cui is, qui obligauit soluere, conseruat ab antiquo. Ita illud haud scio, an queas ostendere, quod de Iaroslao ex Cromero refers, in eius nimirum lege formulam hanc inueniri; vt qui agri à Iaroslai temporibus primum coli cœpissent, illi à Decimis pendendis prorsus liberi haberentur. Neq; equidem mihi queo persuadere tale quidpiam extare, cùm Iaroslai lex, quæ in Statutis inuenitur, de omnibus in vniuersum agris decernat: & ea perpetua fuerit consuetudo, vt ex omnibus agris, nullo discrimine, Decimæ soluerentur. Est igitur hæc tua, calumniator, excogitata ad veritatem labefactandam inuẽtio. Casimiri interim sanctio firma, fixaq; manet, & à tuis calumnijs tutissima. Nunc superest, vt, quoniam Vladislai quoq; Iagellonis Decretum conuellendum tibi suscepisti, id quibus fretus rationibus facias, disquiramus.

CAPVT VIII.

Vladislai Iagellonis sanctionem, de Decimis, legitimam esse, nec à Ludouico, aut Sigismundo Augusto, abrogatam.

MVlta sunt cauillationum tuarum, calumniator, capita, quibus huius auctoritatem legis infringere niteris, sed inania ita, & friuola omnia, vt nullo negotio refellantur. Cùm enim ita disseris:

Ludoui-

[Ludouicus Rex, ab omnibus contributionibus, censibus Regijs, Nobilitatem Polonam antea fecit immunẽ; non potuit ergo Iagello successor eius, priuata auctoritate, Nobilitatem nouis contributionibus onerare.] Respondeo tibi: Decimas contributiones non esse, ac multò minùs nouas contributiones; vtpotè, quæ vnà cum fide Christiana in Polonia cœperint, ac Ludouicus, Decimarum ne verbo quidem meminit, Nobilitatem autem Polonam, à tributis solùm facit immunem. Hoc autem quid ad rem? ab ijs enim nobilitatem liberam facit, à quibus ipsi potestate Regia licuit: à Decimis neq; liberat, neq; liberare quidem potuit, cùm id ad ius Diuinum pertineat, & ante eum Mieczyslai, Boleslai, & Casimiri Magni, leges extiterint, quibus vniuersi ad Decimarum solutionem astringerentur. Cùm rursus [Ordines sub Sigismundo Augusto, narras, Priuilegiũ à Iagellone datum, arte atq; precibus extortum iudicauisse, & proinde idipsum abrogauisse,] impudenter, pace tua dixerim, mentiris. Vbi enim tale Ordinũ extat de Iagellonis Priuilegio iudicium? Vbi quoque sanctionis ipsius abrogatio? Illud solùm quibusdam importunè flagitantibus, Sigismundus annuit, ne Capitanei exequi tenerentur, quod Ecclesiastici in eos statuerent, qui Decimas non soluissent; verùm & hoc vniuerso Clero repugnante, & reclamante. Quod proinde & iniquè factum, & contra leges sancitum, nullam vim legis obtinere potuit, vt antea pluribus demonstraui. Ne illud memorẽ, hoc quo-

Ludouicus an: 1374. fol: 40.

Capite 5.

hoc quoq; Decretum qualecunque, ab eodem po-
1565. ſtea Sigiſmundo fuiſſe antiquatum. Cùm etiam
[illos ſolos Priuilegio Iagellonis notari, ais, qui Decimas rapuerunt, non autem eodem definiri Decimas ex agris Nobilium, ad Eccleſiaſticos iure pertinere:] ipſius Priuilegij verbis te refello. *Quicunq; Princeps,* inquit Iagello, *ſeu Capitaneus, Baro, aut Nobilis,* &c. *Decimas (quas ſibi Deus in ſignum vniuerſalis dominij, pro alimento ſeruientium, reddi cenſuit) rapuerit, inuaſerit, &c.* Iure enim Diuino, Decimas ad Eccleſiaſticum Ordinem ſpectare, lex dicit: à quo Nobiles ſanè non magis quàm plebeij, (cùm omnes conſtringat æquè) excipiuntur. Vt autem alijs verbis rem totam lex exprimeret, nulla planè erat neceſsitas, cùm ex Nobilium numero, prorſus nemo, Decimas deberi Clericis, inficiaretur: etſi quidam alieni cupidiores, eaſdem per ſummam iniuriam ſibi vendicarent. Cùm deniq; ais, [in Priuilegio commemorari Caſtra, Villas, poſſeſſiones Eccleſiæ, & proinde non in Secularium, ſed Eccleſiaſticorum bonis, Decimas intelligi debere,] fraudulentiſſimè, & malitioſiſſimè calumniaris. Priuilegij enim ea eſt formula, vt primùm eos qui Decimas rapiunt, tum autem & eos, qui domos, villas, caſtra, &c. ad Eccleſias, piaque loca ſpectantia inuadunt, caſtiget. Quin & in hoc ipſe tibi, ô bone, contradicis. An non tua illa initio huius diſputationis, ſunt verba: [Iagello precibus & perſuaſionibus victus, literas dat Clericis, quibus Decimas in ſuo Regno exigēdas, permittit.] Oportet, iuxta prouerbiū, mendacē eſſe memorē.

CAPVT IX.

Decimas Eccleſiaſtico Ordini iure deberi, ex vetuſtiſsimis Regum Poloniæ diplomatibus: ex Regum ipſorum exemplo, qui ex bonis ſuis ſemper Decimas dependerunt: ex ipſo deniq; Præſcriptionis iure, manifeſtum eſſe.

IVre ergo naturæ, Diuino & humano, ab vniuerſis Poloniæ proceribus, in volumine Statutorum probato, & recepto, Decimæ Eccleſiaſtico debentur Ordini: vt ex Diuinis literis, grauiſſimorum Scriptorum teſtimonijs, vetuſtiſſimarumq; legum auctoritate demonſtraui. Nunc autem, quoniam & alia ſuppetunt argumentorum genera, quibus Decimarum æquitatem ſtabiliamus, & ipſa quoq; cōprehenſa paucis proferamus. Illud autem primum ſit, quòd vetuſtiſſima extent Priuilegia, Eccleſijs ſingulis propria; ex quibus conſtat Clericis, ſtatim cū ipſa Chriſtiana Religione, ius Decimas accipiendi fuiſſe tributum. Et quidem primò Archiepiſcopum Gneſnenſem Decimas habuiſſe, antequam Caſimirus, vocabulo iuſtus, Poloniæ Dux eſſet, ex Priuilegio Inſtitutionis, vetuſtiſſimæ Abbatiæ Suleiouień:
oſtendi poteſt. Boleſlaus enim Dux, cognomento Boleſlaus
Pudicus, in diplomate ſuo, confirmat & recitat di- Pudicus, an: 1202.
ploma Aui ſui, Caſimiri Iuſti, in quo ſub finem hæc An: 1176.
clauſula inuenitur: *Sciendum deniq;, quòd Dominus Petrus Gneſnenſis Archiepiſcopus, huius ſancti operis coadiutor,*

adiutor esse cupiens, Diuina instinctione, & in ea ex Fulconis Crac: Episcopi petitione, Decimam de Silio, cũ pertinentijs suis; Decimam de Belai, de Lanczno, de Mileiow & Stampitz, de Sbilow & Domocelanes, contulit eisdem Fratribus. Ecclesiam quoq; de Baldricow, cum Decimis; Decimam de Standow, de Cheuam, de Pasturow contulit, & Sigilli nostri & sui, & Fulconis Episcopi Crac: munimine roborauit. Istæ porrò villæ, aut sanè ex eis pleræq;, Casimiri Ducis erant, vti ex eodem Priuilegio colligitur. Archiepiscopus nihilominus in eis Decimas possidebat, quas Fratribus, petente Fulcone Crac: Episcopo, est elargitus. Hoc idem de Decimis, Cleri reliqui, ex antiquissimo Pri-
An:1153. uilegio institutionis Abbatiæ Wangrouecensis, à Sbilutho Ciue Poloniæ, coram Mesicone Duce, colligi potest, in quo hæc clausula sub finem subijcitur: *Et hæ sunt villæ, quarum Decimæ attinent B. Petro; Bartozegæ, Slozim, Bukoua, Dambroniki, &c.* Et
An:1291. deinde: *Igitur si quis hæc violauerit, anathema sit.* Venceslaus etiam Rex Boëmiæ, Dux Cracou: & Sendom: omnes fundationes Ecclesiarum, Monasteriorum, Decimasq;, nominatim suo Priuilegio
Casimirus Magnus, 1357. Crac. stabilit, atq; roborat. Casimirus quoq; Magnus, in singulari ac pręcipuo quodam Diplomate, Ecclesiæ Gnesnensi concesso, de Decimis ita decreuit: *Adijcimus decernentes, quòd milites non impediant, nec prohibeant, in grandijs villanorum suorum, venditionem liberam Decimarum, ne propter hoc Deus prouocetur,* cum iuxta

cum iuxta ius naturale, liberum esse debeat, de re propria disponere, prout placet. Iure ergo naturæ, si Casimiro credamus, Decimæ ad Clerum spectant. Et infra: *Etiam declarantes adijcimus, quòd sicut Gnesnensem Archiepiscopum, & suam Ecclesiam, inuenimus in possessione & perceptione telonei Decimæ septimanei, in infrascriptis locis, & Ciuitatibus nostris, videlicet, in Chalicz, in Piotricouia, in Siradia, &c. ita eos voluimus remanere perpetuò, in perceptione huiusmodi Decimæ septimanei telonei prædicti, pacificè, & quietè.* Idē In Priuilegio, Dat: Posnaniæ, 1360. etiam ipse Rex, postmodum concordiam inijt, perpetuò duraturam consilio Baronum terræ Polonię, cum Iaroslao Gnesnensi Archiepiscopo, de Decimis, de Maldratis, Fertonibus, ex Terris Poloniæ & Lancitiæ, ad Clerum spectantibus, aliaq; complura laude dignissima, decreuit. Testis & vetustissimæ Decimas pendendi in Polonia consuetudinis, est Innocentij II. Pontificis (qui post Christi fidem in Polonia receptam, annum circiter centesimum & trigesimum vixit) Bulla, Anno Incarnationis Dominicæ 1136. Pontific: Innocentij Anno 2. edita; in qua iam Diœceses in Polonia constitutas, & præsertim Gnesneñ: cum bonis Ecclesiæ eidem attributis, nominatim commemorat, & Decimas manipulares cuiusuis generis, etiam ferri, plumbi, pellium, mellis, &c. quæ ad Ecclesiam Gnesneñ: spectabant, & antea persoluebantur recenset, ipsasq; suo quoque Diplomate roborat, & confirmat. Quam quidem Bullam

Bullam approbat, & ſe vidiſſe teſtatur Caſimirus Magnus Rex Poloniæ, in ſuo illo Priuilegio, Crac: Anno Dñi, 1357. dato. Atq; ita in eorum bonorum & Decimarum poſſeſsione, & vſu, à prædicta Bulla, Eccleſia Gneſneñ: fuit. Quæ Bulla, cùm centum circiter annis, poſt fundatam in Polonia Religionem, promulgata fuerit, nimirũ planum omnibus, teſtatumq; facit, Decimas, à plantata in Polonia Religione Chriſtiana, Clericis orthodoxis deberi: eaſdemq; bello Saladini eſſe antiquiores. Teſtis quoq; eſt & alia Eugenij III. Bulla, qua donationem factam Wernero, Vladiſlauienſi Epiſcopo, Caſtri Gdańsk, in Pomerania, cum Decima, tam annonæ, quàm omnium eorum, quæ de nauibus ſoluuntur, ratam, legitimamq; decernit. Teſtes innumeratæ aliæ ſanctiones, ac diplomata, vetuſtiſsimorum tum Poloniæ Principum, Przemiſlai Ducis Poloniæ, Boleſlai, Samouiti, Boleſlai alterius, Caſimiri, aliorumq; Maſouiæ Ducum, ac Ludouici Hungariæ & Poloniæ Regis, aliorumq; Poloniæ Regum recentiorum: tum Romanorum Pont: Eccleſiæ Cracouienſi, Vladiſlauienſi, Poſnanienſi, Plocenſi, alijs conceſſa, quæ breuitatis ſtudio, volens atque lubens prætereo. Vnum tantùm hîc apponam Sigiſmundi I. ſcriptum, quod ad Pruſſos de Decimis, Epiſcopo Vladiſlauienſi pendendis, miſit, ſapiens planè ac religioſum.

Bellum Saladini, circa annum D. 1190. Euge: III. An: 1148. in lib: Priuileg: Eccleſ: Vladiſl: fol: 57. An: 1252. An: 1297. in Sochaczeuo. An: 1300. Budę, 1385. 24. Ian.

SIGI-

SIGISMVNDVS REX,

Ad Conſiliarios Terrarum Pruſsiæ, de Decimis Epiſcopo Vladiſlauienſi pendendis.

Magnifici & Generoſi, ſyncerè nobis dilecti. Accepimus literas veſtras, quibus neſcimus, prolixenè magis, an indignè, nobis, cùm aduerſus Decretum noſtrum, quod de ſoluendis Decimis Epiſcopo Vladiſlauienſi, Anno ſuperiore, iuſtè & æquanimiter tulimus, reſpondetis: idq; agitis, docentes nos, quaſi nouum aut deſultorium Chriſtianum, de lege gratiæ, de ſublato Sacerdotio Leuitico, de non contribuendo Paſtoribus, niſi paſcant, & alijs tritis iam Apoſtatarum cantilenis: non temperantes interim ab aculeis in ſuum Epiſcopum & Paſtorem: vnde vehementer miramur, quæ eſt iſta noua Chriſtiana ratio. Quia per legem gratiæ, quæ tantùm legi iram operanti contradicit, per libertatem Euãgelicam, quæ ſolùm ſeruituti peccati opponitur, duplex, idq; ingens peccatum, aduerſus Diuinas & humanas leges, committitis: Alterum, non reddendo proximo ſuo, atq; adeò Paſtori, quæ ſua ſunt: Alterum, literis & Decretis Principis ſui non parendo. Si per legem gratiæ, liber eſt populus à ſoluendis Decimis, quæ miniſtris Dei debentur, eadem lege liber erit à ſoluendis tributis, quæ alijs ordinibus & poteſtatibus debentur. Nam lege gratiæ, omnes pariter Chriſtiani in vnam libertatem ſunt

 aſciti.

asciti. Si ob hoc, quod sublatum est, sacerdotium Iudaeorum, non plus habeant sacerdotij Christiani Sacerdotes, quàm id quod commune est omnibus, neq; illis suos prouentus debetis: pari ratione abolito Regno Iudaeorum, Christiani non plus erunt Reges, quàm caeteri Christiani. Nam per legem gratiae, omnes ex aequo Regale sacerdotium esse censentur. Quod si Christiani Principes, Decimas & prouentus successoribus Apostolorum non rectè contulerunt: minùs rectè Apostolis ipsis primi illi Christiani, precia bonorum suorum omnium conferebant. Si nefas est, Pontificem ob non redditas Decimas populum excommunicare: maius erit nefas, quod Apostoli, ob negatam pecuniam, Ecclesiae dicatam, vtrâq; morte condemnabant. Si non pendendum est Pastori, nisi pascat, & doceat: non pendendus erit etiam à plebe suus census, Ordini seu statui militari, nisi militet, & populum Dei tueatur. Si deniq; non sunt validae dotes & Priuilegia, Maiorum & antecessorum nostrorum, Ecclesiasticis collata: cuius erunt firmitatis illa alijs Ordinibus, sub paribus signis, pari atramento & pelle, concessa. Atq; haec sunt illae Euangelicae rationes, quae nunc orbem terrarum, seditionibus, tumultibus, periurijs, & sacrilegijs, implent. Graui igitur & molestissimo animo ferimus, quod aduersus Decretum nostrum, tales literas, talibus impijs dogmatibus consutas miseritis, quae non solum indigna sunt auribus nostris, & ab vniuersa Ecclesia Catholica damnata; sed etiam à nobis, & alijs Christianis Principibus, publicis edictis vetita: & proinde de-

inde denunciamus vobis hanc immutabilem sententiā, & voluntatem nostram, quod Decretum ipsum nostrū, iustè & legitimè latum, nulla ex parte mutaturi, neque Dominum Episcopum, & iura ipsius, nostro debito patrocinio deserturi sumus. Et si in ea contumacia perseuerare volueritis: Nos id, quod ad iustum & Christianum Principem attinet, exequemur. Datum Petricouiae, decima Ianuarij, Anno Domini, 1528.

Atq; haec omnia sunt huiusmodi, vt, si nihil in Statutorum volumine de Decimis extaret, satis superq; Decimarum aequitatem comprobent, adeòq; seculares astringant, vt easdem studiosè diligenterque dependant. Alterum, pro Decimarum aequitate, argumentum illud sit, quod ex Regum omnium desumitur exemplo. Constat enim omnes, qui hactenus vixerunt Reges, adeòq; ipsum postremū, omniq; memoria dignum, Stephanum, ex agris suis Regijs Decimas Clero dependisse; & decreuisse non semel, vt ex iure (quod terrestre vocant) liquet, etiam post intermissam iurisdictionem, vt Decimae ab alijs dependerentur. Quorum & exempla, & Decreta, ac Mandata, quae dicunt, etiam Sigismundi Augusti, Episcopis, & Capitaneis data, tantum valuere, vt subsecuta sit eorundē perpetuò executio, donec maledictum compositionis nomen, iustitiae cursum retardauit. Inficiari non potes. Hoc autem ipsorum factum est eiusmodi; vt ex eodem, & legum interpretationem, nobilitatis vniuersae autoramen-

toramentum, Decimarumq; persoluendarum obligationem habeamus. Quæ enim legis explicatio certior, Regis ipsius facto & exemplo, vim ipsam legis, non animo modò, sed oculis etiam ipsis obijciente? Quî etiam fieri potest, vt subiectorum bona, libera magis sint & immunia, Regis ipsius possessionibus? An maiores subditorum, quàm Principum prærogatiuæ? An possessiones à Regijs deriuatæ, à Regibusq; ipsis quæsitæ, præstantioribus, quàm ipsorum Regum fundi, Priuilegijs vallari, & muniri possunt? An is, à quo omnia emanant Priuilegia, solus ijsdem careat? Quod igitur Rex sibi non vendicat, nullo modo sibi tribuere subditi possunt. *Si enim* (Ambrosius ait) *censum Filius Dei soluit: quis tu tantus es, qui tibi non putas esse soluendum? Non debet ei, cui quod minus est non licet, quod amplius est licere.* Cùm igitur, vt rem à capite arcessam, Mieczyslaus Rex, ex suis, subditorumq; possessionibus, Decimas pẽdendas edicto perpetuo cauerit, ipseq;, & posteri, easdem persoluerint; nulla ratione ab eorum autoramento, ij, qui in eorundẽ ditione & potestate sunt, immunes esse queunt. Quinimò, etiamsi de Decimis nulla omninò extaret lex, Regis ipsum factum, loco legis habendum esset. Ea est enim omnium gentium, ac inprimis Poloniæ consuetudo; vt vbi lex scripta deest, ad exempla Maiorum, ac Regum, maximè recurratur, ab ijsdemque quid statuendum, ac decernendum sit, in dubijs & ambiguis

In Lucam.

ambiguis accipiatur. Tertium ex ipsa præscriptione firmissimum est sumere argumentum. Legibus Regni sancitum est, triennij rei cuiuspiam possessionem sufficere, vt quis nequeat rei possessione dimoueri. Ecclesiastici autem non iam trium annorum spacio, sed ab ipso Christianæ religionis principio, Decimas in Polonia possederunt; ac in præsentia, vbi æquitas locum habet, possident: nemo igitur nisi iniuria easdem subtrahere, aut vsurpare potest: maximè cùm ipsa præscriptio tot roborata legibus, tot vallata Priuilegijs existat. Vt tu hoc loco iure falsitatis arguaris, qui hanc Decimarum pendendarum consuetudinem, ex libera hominum voluntate, non autem ex necessitate legis profectam commINISceris: in eo etiam meritò reprehendaris, quod adeò iuris imperitus sis, vt nescias, vel ipsam consuetudinem præscriptione roboratam, vim legis apud omnes gentes perpetuò obtinuisse.

Casimirus Magnus Visliciæ, fol: 18.

CAPVT X.

Decimas non deberi Ministris hæreticorum, propter Confœderationem, vt fingit calumniator: Confœderationem autem nullam esse in Polonia legitimè factam, ac ne fieri quidem posse.

ANimaduerteras tu, opinor, calumniator, quamuis id dissimulare, quàm fateri malueris, manifestius

festius esse Decimas Ecclesiastico Ordini deberi, quàm vt negari, nisi impudentissimè posset. Quare id tandem & ipse, quamuis timidè, confiteris, illudque peroptas solùm, vt ministris tuis hæreticis potiùs quàm Clero Catholico dependantur. [Maiores, *inquis*, nostri non aliam ob causam, Decimas pendebant Sacerdotibus, quàm ob sacrorum communionem. Cur ergo nobis non liceat eis Decimas dependere, quorum Dei colendi præscriptum & doctrinam sequimur, suadente conscientia? An non hoc iam liberum cuique, cùm liber cultus permissus sit religionis?] Et ad extremum permolestè fers, Catholicos in Comitijs eam conditionem abnuisse. Itanè verò? Ministris ergo decimas dependere vultis? & Christi aduersarijs, Christi hæreditatē, à legitimis possessoribus ereptā, tradere? Quo iure? Qua nixi consuetudine? Ego sanè in vniuerso Statutorum volumine, legem nullam descriptam inuenio, quæ id decernat, ac multò minùs vllius, apud quemcunq; Historicum consuetudinis mentionem, quæ Decimas Ministris dependi suadeat. Si quæ autem de hæreticis extant leges, vt sanè sunt complures, ea nulla ijsdem decernunt præmia; sed eos proscribunt potiùs, eorumq; bona omnia fisco addicunt: & Diuinæ literæ hæreticis nō mercedem aliquam, sed pœnas vbiq; ac supplicia proponunt. Vt vel hinc conijcere possis, quid tuis ministris debeatur. Adhæc Decimas, Mieczyslaus, Boleslaus, Casimirus Magnus, Reges cæteri, vniuersa deniq; Nobilitas, non Ministris ad Regnorum interi-

Vladislaus Iagello in Wielun. fol: 75. Confœderatio Principum in Korczyn, An: 1438. fol: 76.

interitum & euersionem natis, sed sui similibus; id est, Catholicis Sacerdotibus, alendis & sustentandis, reliquerunt. Vt iam minimè fas tibi sit, alienum tuis ministris tradere. De libero cultu religionis permisso, quod ais, mendacium est. Nunquam enim alia in Polonia, præter Catholicam, probata & recepta est. *Confœderatio enim, bona nobilitatis parte, ac Clero vniuerso reclamante, per vim & fraudes, tum in Augusti Interregno, tum in postrema Ordinum Conuocatione, introducta est.* Et proinde, aduersus veteres Principum contra hæreticos conspirationes, & Confœderationes, & sacratissimas Regni leges, (quę omnium Ordinum consensum ad aliquid faciendū requirunt, & nihil in Comitijs tractari volunt, quod Nuncijs à Nobilitate in mandatis datum non fuerit) nisi omnia violentur ac imminuantur iura, valere nequit. Sed præstat Confœderationes ipsas, legesq; aduersus hæreticos latas, hic adscribere. Sic igitur Ordines Regni in Korczyn, cùm hæc præfati fuissent: *Nos Principes, Spirituales & Seculares, Barones & Comites, Proceres, Milites, Nobilitas, Ciuitates, totaq; Communitas Regni Poloniæ, singulariter singuli, & vniuersaliter vniuersi, eodem animo, eadem voluntate, scientia, assensu, & ratihabitione: omnes vnanimiter decernimus, & significamus tenore præsentium, &c. quòd quicunq; existat indigena Regni Poloniæ, &c. vellet aliquas inobedientias contra ius terrestre, commune, &c. aut etiam hæreticales errores facere, vel promo-*

Alexand: in Radom: fol: 265.

An: 1438. die 8. Martij.

promouere: contra talem, siue tales, cuiuscunq; status, gradus, conditionis, & praeeminentiae fuerint, siue Spirituales, siue Seculares, & in eorum destructionem consurgere volumus, & promittimus, sub fide & honore nostris, absq; dolo & fraude: nec ipsis auxilio, vel fauore, patrocinari volumus, sub fide & honore nostris; etiamsi sanguine, affinitate, & quacunq; propinquitate fuerint nobis, aut alicui nostrûm coniuncti: nec pro eis loqui volumus aliquod verbum, sed eos, & eorum quemlibet talem punire volumus, & promittimus. Atq; hæc illi, & Christianiſsimè, & ſapientiſsimè. Quàm verò diſsimiliter iſti, qui vel in Auguſti Interregno, vel nuper in Conuocatione, Confœderationem architectati ſunt? Libet enim alteros cum alteris conferre. Illi: *Nos Spirituales & Seculares.* Hi: Nos Seculares. Conſtat enim Eccleſiaſticum Ordinem vniuerſum, impiæ huic conſpirationi refragatos. Illi: *Quicunq; hæreticales errores facere, vel promouere vellet, in eorum destructionem consurgere volumus.* Hi: Omnes in ſua religione quietos ſinemus. Illi denique: *Nec pro eis loqui volumus aliquod verbum, sed punire promittimus.* Hi: Eos defendemus ac tuebimur, ac ſi qui ipſis fuerint impedimẽto, quo minus hæreſes ſuas liberè, licenterq; diſſeminẽt; ij grauiſsimis afficientur pœnis. Quæ tamen omnia talia ſunt, vt ſatis oſtendant hanc Confœderationẽ priori illi contrariam ac repugnantem, non tam Cõfœderationem, quàm impiorum aduerſus Dominũ, & aduer-

ſus Chriſtum eius, conſpirationem eſſe: ac proinde eiuſmodi, quæ nullum in Regno, optimis firmato legibus, locum habere debeat. Sed non fuit hæc ſola Principum in Polonia Catholicorum contra hæreticos Confœderatio, quin & eam aliæ haud diſsimiles anteceſſerunt, & vna Maſouiæ Ducis cum ſuis, contra Lutherum eſt ſubſecuta, quas breuitatis ſtudio prætermitto. Iam verò leges præſtantiſsimorum Poloniæ Regum, contra hæreticos latæ, innumeræ propemodum inueniuntur. Adſcribam paucas. Vladiſlai Iagellonis ſanctio eſt: *Maturo consilio Prælatorum, Principum, ac Baronum nostrorum, habito & consensu, præsentibus decernimus, & pro firmo, constanti, & pro irrefragabili edicto teneri præcipimus: Vt quicunq; in Regno Poloniæ nostro, & terris nobis subiectis, hæreticus, aut hæresi infectus, vel suspectus de eadem, fautor eorum vel director repertus fuerit: per nostros Capitaneos, Consules Ciuitatum, & alios Officiales, ac quoslibet subditos nostros, siue in officijs, siue extra viuentes, velut Regiæ Maiestatis offensor capiatur, & iuxta exigentiam excessus sui puniatur.* Ac mox grauiſsimæ ſubiunguntur pœnæ decretæ, in eos Regno Poloniæ ſubiectos, qui ad tempus præſcriptum ex Boëmia non redirent. Idem quoq; ipſe Iagello, Dignitarios, quos vocant, ſtatuit non eſſe eligendos alios, quàm qui fuerint Catholici, & Romanæ Eccleſiæ obtemperantes: *Nec etiã, inquit, aliqua officia terræ perpetua, vt sunt, Dignitates, Ca-*

Varſzauiæ in Comit: An: 1520.

In Wielun, 1424.

Fol: Stat: 126.

tes, Castellanatus, &c. obeant; quia sæpè diuersitas cultus diuersitatem inducit animorum. Ac ad extremum concludit: *Omnes libertates, gratias* (verba decreti sunt) *illis tantummodo concedi, qui sunt cultores Christianæ Religionis, Romanæ Ecclesiæ subiecti.* Sigismundus I. huius insistens vestigijs, plurima & sapientissimè, & sanctissimè, in eandem sententiam decreuit. In hæc enim verba Torunij legem sanciuit: *Manifestum facimus harum serie literarum, quòd intelligentes, ad Regnum & Dominia nostra, inferri nonnullos libellos cuiusdam fratris Martini Lutheri Augustiniani, in quibus multa continentur, tam contra Sedem Apostolicam, quàm etiam in perturbationem communis Ordinis, & status rei Ecclesiasticæ, & religionis. Cùm enim in Regno nostro, ex huiusmodi scriptis, errores aliqui pullulârint, officij nostri, vt Christiani Principis, & fidelis filij sanctæ matris Ecclesiæ, esse duximus, vt authoritate & potestate nostra Regia, huic cæpto noxio resisteremus. Mandamus itaq. vobis omnibus subditis nostris, & cuilibet vestrum seorsim, vt nemo deinceps audeat talia opera, vt præmissum est, in Regnum, & Dominia nostra inferre, vendere, aut illis vti; sub pœnis confiscationis bonorum, atq. exilij: quas vnusquisq; mandatum nostrum transgrediens, sine vlla excusatione, tam ignorantiæ, quàm alterius causæ subibit.* Et Cracouiæ haud dissimiliter: *Nos pro officio Christiani Principis, eam ipsam religionem, à SS. Patribus ordinatam, ac per sanctam Ecclesiam Romanam directam,*

Torunij, 1520.

Cracouiæ, 1528.

directam, nobisq. à Maioribus nostris per manus traditam, ac per nos quoq., & gentes nostras, multo sanguine, & clarissimis gratia Dei victorijs hactenus defensam, à labe hæretica his temporibus in vicinia emergente, integram ac immaculatam, in Regno ac Dominijs nostris conseruare volentes, publicis edictis mandauimus, &c. ne qui dogma ipsum pestiferum, ac iam pridem damnatum, approbare, profiteri, vel tueri auderet, sub pœna capitis, & confiscationis bonorum omniũ, &c. Eiusdem quoq; Edictum extat, contra religionis innouatores, grauissimum, & seuerissimum: *Audimus,* inquit, *permultos esse in Regno nostro factiosos, & nouandarum rerum cupidos homines, qui sectas ab orthodoxis Patribus, in vniuersalibus Concilijs reprobatas, non in occulto saltem sectantur; sed & publicè profitentur, & disseminant: non sine contemptu piarum sanctionum, à sancta Catholica Ecclesia institutarum, & receptarum, atq. Edictorum nostrorum. Esse item non paucos, qui liberos, propinquos, & affines suos, Wittebergam mittunt, vt illic mox ab ineunte ætate, priusquam nouerint malum à bono discernere, pestifera dogmata, ab ipso Luthero, qui horum malorum caput est, imbibant, & postea in Regno nostro diffundant, & propagent. Quæ res quàm feliciter vicinis circum circa Regionibus ceciderit, nemini obscurum est. Videmus enim luce meridiana clarius, quantæ seditiones, quantæ cædes, bonorum direptiones, & quanta rerum omnium perturbatio, quanta pietatis ruina, quanta deniq. honestatis*

An. 1534.

statis euersio, ex his initijs excitata sit. Quod ne nobis quoq; & subditis nostris, vnquam vsu veniret, cauimus aliquoties edictis nostris, grauibus pœnis in transgressores constitutis. Et infra: *Quod attinet ad eos, qui apud Lutherum, vel apud quoscunq; alios factionũ istarum principes, vitam degunt; ijs omnem aditum, ad quasuis Dignitates & Magistratus, præcludemus in posterum.* Deniq; Cracouiæ, ne violari, aut immutari religio in Polonia posset, hanc quam subiungimus, æquissimam sanctionem condidit. *In eo cum Consiliariis nostris, & Nunciis terrestribus, conuenit nobis, vt liberum sit vnicuiq; nostrorum subditorum de Regno nostro exire, ad quamcunq; Regionem vellet, videndi, seruiendi, & se in bonis moribus, ac honestis disciplinis, exercendi causa, & propter bonas literas ab Ecclesia admissas: alioqui, si quis rediens ex aliena Prouincia, qualescunq; nouas doctrinas, aut libros propagare, subministrare, & vti illis vellet; is iuxta antiqua Iura, & Priuilegia Regni, debet se iustificare.* Quin & Sigismundus Augustus, optimum ac sanctissimũ Parentem imitatus, complura contra hæreticos edicta composuit. Quorum primum, quod quidem sciam, illud est, quod ad Andream Comitem à Gorka, Generalem Capitaneum, misit, quo Picardos, exules in Boëmia & Morauia, grauissimis propositis pœnis, Regno excedere iussit. Alterum est, quod Wilnæ non ita diu post edidit, cuius illud est exordium: *Perfertur ad nos, Picardorum, Boëmorum, Anabaptistarum, Sacramentariorum, Lutheranorum, & aliorum hæreticorum, praua dogmata palam prædicari.*

Cracouiæ, 1543.

Posnaniæ, 1550. ex Actis pub.

Wilnæ, an: 1556. 2. Martij.

Tertium huic persimile, quod anno insequẽti, Warszauiæ, omnium Ordinum consensu, scripsit: cui & literas ad Capitaneos, ac Ciuitates, adiunxit, quibus Mandata sua contra hæreticos, & eorundem librorum Bibliopolas, vti exequerentur, præcepit. Quartum denique, instigante Iacobo ab Ostrorog, ad Comitia tum internuncio, ac postea Poloniæ Maioris Generali Capitaneo, aduersus Trinitarios, Anabaptistas, ac Arrianos, tulit; cuius tale est principiũ: *Ex plerisq; tum veteribus, tum recentioribus, exemplis externis, nunc autem ex domestica hac nostra experientia apertè cognoscimus, consensu quidem ac concordia religionis, firmari Respublicas, &c.* Ac ad extremum, Vrbium, Arciumq; præfectis, datis ad eosdem literis, mandauit, vt hoc hominum genus, ipsorum opera Regno pelleretur. Quid, quod Poloniæ Reges, non solùm homines priuatos, sibiq; subditam Nobilitatem, hæresim docere non permiserint; sed ne eos quidem, quos publica fide ad se vocauerant, quòd hæretici essent, in Regno diutiùs morari permiserint? Extat huius rei clarissimum apud Cromerum testimonium (vt alia taceam) de Vladislao Rege; qui, cùm apud Coributhum, Boëmis hæreticis comitatum, commemorauisset; quanta rerum omnium perturbatio secuta apud eos, ex mutata & perturbata religione esset, vt florentissimum quõdam

Warszau: 1556.

Parczouçi an: 1564.

Cromerus lib: 20. hist.

dam Boëmorum Regnum ad interitum properaret, sublatis Magistratibus, sacris iuxta ac profanis, euersis Oppidis & munitionibus; cæsis, vel fuga dilapsis optimatibus; constupratis honestis Matronis, atque virginibus; profanatis, direptis, ac dirutis templis; abrogatis sanctissimis cæremonijs; sacrosancta religione contaminata; ac tam varijs, portentosis, & abominandis opinionibus discerpta, vt nemini propemodum cum altero conueniret: deniq; peruerso rerum omnium, atq; naturæ ipsius ordine: quæ omnia, ni maturè resipiscerent, præsens & extremũ exitium consequi necesse esset: nec tamen quicquã homines pertinaces & peruicaces permouisset, Vrbe eos eiecit, propter solennes Paschæ dies. Sbignei autem Episcopi tanta fuit religio, vt ipsius interdicto cessatum à sacris sit, quoad illi Cracouiæ subsistêre. Iam verò, cùm hæ tot atq; tantæ sint optimorum Principum contra hæreses conspirationes, & Confœderationes; tam variæ quoq; ac multiplices, aduersus easdem sancitæ, leges; quis æquo animo ferat, nouam quampiam Confœderationem, veteribus illis prorsus contrariam ac repugnãtem, ijsdem anteponi? Cùm etiam hæ ritè, atq; ordine, ac, vt vno verbo dicam, summa omnium Regni Procerũ voluntate, & consensione, confectæ sint; ista autem Clero vniuerso reclamante, ac bona nobilitatis parte, integrisq; Prouincijs refragantibus inita: quis vnquam patiatur illis abrogatis & antiquatis, hanc vnam,

vnam, atq; solam apud omnes valere? Indigna plane res, ac prorsus intoleranda, maximè quòd Confœderationem istam recentiorem qualẽcunq;, tam importunè efflagitent, non vt pax publica, vt prætexunt, firmetur, sed vt Catholica euertatur fides, ac Ordo Ecclesiasticus intereat vniuersus. Hoc enim ita se habere, ipsorum hæreticorum testantur facta. Nulli enim ipsorum, si paucos excipias, in suis, siue Oppidis, siue pagis, subditis suis Catholicam religionem permittunt: quod hæreticos, Germaniæ atq; Angliæ, imitati faciunt. In quo tamen illud est indignissimum; quòd cùm suis ipsi libertatem cultûs non concedant, eam tamen à Principibus, quibus subijciuntur, sibi denegari molestissimè ferant. Adhæc, fundationes à Maioribus institutas conuellunt; Decimas, ac Ecclesiasticorum census, per vim rapiunt; solo æquant Deo sacrata templa; diripiunt Villas, ac sibi iniquissimè vendicant; Ecclesias Catholicorum vsurpant, contaminant, ac violant impuris suis ritibus & cærimonijs; Sacerdotes ædibus suis ac Parochijs eijciunt, Apostatas ijsdem substituunt; in sibi deniq; subditorum, non corpora modò, sed & in animas ipsas crudelissimè sæuiunt, dum eosdem grauissimis propositis pœnis, ad sua illa nõ iam tẽpla, sed gurgustia compellunt. Quæ tamen omnia fieri minimè deberent, si vel ipsa qualiscunq; Confœderatio obseruaretur. Quid enim? An aliud in eadem, quamuis iniustissimè petunt, quàm vt liberum re-

rum religionis habeant cultum? Cur igitur liberũ esse sibi subiectis nolunt? An non vnicuiq; etiam Ecclesiastico homini, ius suum integrum manere se velle proclamant, beneficiaq; illæsa? Cur ergo ius omne tollunt? imò cur Ecclesiasticorum panẽ, Decimas, adeòque hoc facto etiam Ecclesiasticos tollunt? Negabunt fortaßis, hæc se in sua qualicunq; Confœderatione spopondisse. En ipsa Confœderationis verba: [Nihilominùs per præsentem, *inquiunt*, Confœderationem nostram, superioritati, & iurisdictioni in subditos, tam Spiritualium, quàm Secularium, minimè derogare volumus, neq; obedientiam cuiusquam subditorum Dominis suis destruimus: quinimò, sicubi huiusmodi licentia sub prætextu religionis reperietur, liberum sit & nunc cuiq; Domino, in subditum suum inobedientem, tã Spiritualibus, quàm in Secularibus, pro arbitrio suo animaduertere. Item, vt omnia beneficia Iurispatronatus Regij, Prælaturarum Ecclesiasticarum, vtpotè Archiep: Episcop: & aliorum omnis generis, non alijs conferantur, quàm Romanæ Ecclesiæ Clericis indigenis Polonis, iuxta Statutum. Item, beneficia conseruentur in suo statu, pro hominibus Romanæ Ecclesiæ indigenis, iuxta Statutum.]

1533. Statutum autem Sigismundi I. vti & aliorum Principum, Decimas beneficijs annexuit. Et sanè qualia beneficia, Decimis subtractis, quibus ipsa beneficia tota nituntur? Quæ ideo dixerim, ne per Confœderationem suam, Decimas rapere sibi licere putent. Ex his iam, opinor, liquet, Confœderationem hanc in Polonia hæreticam, quâ liber religionis cultus permittitur, nullius esse ponderis, eamque qua-

lemcun-

lemcunq; ab hæreticis ipsis violari. Quod sanè, si viri sapientes cum animis suis reputarent, neq; tam faciles ad hanc religionis libertatem sinendam, ac multò minus approbandam, forent. Maximè quod ita res se habeat, vt eandem adeò Diuinæ literæ vetent, vt nec permitti quidem poßit ab Ordinibus, hic liber religionis, quem fingunt, cultus. Vetare autem quis ambigat? *Vnus enim Dominus, vna fides, vnum Baptisma*, inquit Apostolus; & proinde vnus omninò cultus: & ideo si præter eundem existat alius, non cultus, sed cultus est euersio, ac pernicies. Reprehensus quoq; est Angelus Pergami, quòd apud se haberet aliquos, tenentes doctrinam Nicolaitarum: & Angelus Thiatyræ, quòd permitteret Iezabel seducere seruos Dei. Diuinæ quoq; literæ, vbiq; Christianos declinare hæreticos iubent. *Hos*, Paulus, *deuita*, inquit. Et alibi imperat, *vt obseruemus, ac fugiamus eos, qui serunt offensiones, & offendicula, præter doctrinam quam didicimus.* Et iterum: *Vtinam*, inquit, *abscindantur, qui vos conturbant.* Deniq; nec Angelum quidem ferendum censet, si annunciauerit, præter id, quod est nobis traditum. *Nec Aue ei dixeritis*, Ioannes ait, *nec recipiatis in domum vestram.* Et Christus ipse: *Attendite vobis à falsis Prophetis.* Et: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi Ethnicus & Publicanus.* Quid, quod nec ipsi Iudæi, libertatem religionis permittere sine scelere potuerunt? Iubentur enim in Deutoronomio,

Ephes: 4.
Apoc: 2.
2. Tim: 3.
Galat: 5.
Rom: 16.
Galat: 1.
2. Ioan: 1.
Matth: 7.
Matth: 18.

Deut: 17. Deut: 18. occidi ex sententia Iudicis, qui non obediunt Sacerdoti, & falsi Prophetæ exterminari. An forsan vilior abiectiorq; Ecclesia est Synagoga, vt libertas religionis in illa nō fuerit licita, in hac omnibus cōcedatur, facultate quadam, seu potius licentia permissa, omnia sacra polluendi & violandi? Indigna sanè res, & minimè ferenda, vt hæc tam absurda cogitatio, cuiquam Christiano in mentem veniat. Intellexêre hæc olim optimi quiq; Principes Christiani, & cognouêre hoc, Diuinas literas, adeòq; officij munerisq;, ipsorum rationem ab ipsis flagitare, vt ne religionis vllam libortatem permitterent. Quare primus Christianorum Imperator Constantinus, cùm in Edicto plurima de hæresum incommodis disseruisset, & hæreses vanitatem mendacijs intricatam, turpia malitiæ studia, venenata pharmaca, quibus sani ad infirmitatem, viuentes verò ad perpetuam mortem abducantur, alijsq; vocabulis nuncupauisset; concludens tamen: *Quid igitur?* inquit, *patiemurnè huiusmodi malorum, contagionem longiùs serpere? præsertim cùm longa dilatio faciat, vt sani ac valentes, ea tanquam pestifero morbo inficiantur? Cur igitur non cum maxima celeritate eiusmodi prauitatis, vt ita dicam, radices, animaduersione & pœna publica amputamus? Atq; quo ista vestræ pestis pernicies longiùs grassari impediatur, per hanc legem mandamus, ne quis vestrûm posthac conuentus cogere audeat. Et propterea etiam iubemus, vt vniuersæ ædes vestræ, in quibus congressus illos celebrare consueuistis, penitus euertantur*

Eufeb: li: 3. de vita Cōstantini. cap: 62. & 63.

tantur: & hæc cautio eo vim suam porrigat, vt non modò non in publicis, sed ne in priuatis quidem ædificijs, aut in locis vllis separatis, huius vestræ superstitiosæ amentiæ factiones coëant. Hunc secutus Theodosius, eandem prorsus sustulit credendi libertatem, ac iussit omnes credere eo modo, quo Romanus Pontifex docet esse credendum. Eiusdem quoq; vestigijs insistens Martianus, seuerè prohibet, ne quis ea, quæ sunt in Concilijs Episcoporum definita, reuoluat, aut de ijs publicè disputare præsumat. Idem, & Valentinianus Iunior, Casimirus Magnus, Alexander, Sigismundus I. alij, cum laude obseruârunt. Patres autem nusquam non hæreticos deuitandos, ac ne sinendos quidem tradunt. D. Irenæus contra Valent: scribens, postquam omnem cum ijsdem consuetudinem improbauisset, id se ab Apostolis accepisse testatur. *Tantum,* inquit, *Apostoli, & horum discipuli, habuerunt timorem, vt neq; verbo tenus communicarent alicui eorum, qui adultauerant veritatem.* Sanctus autem Cyprianus: *Declinent,* inquit, *fortiter, & euitent, dilectissimi fratres nostri, verba & colloquia eorum, quorum sermo vt cancer serpit.* Et infra: *Nulla cum talibus commercia, nulla conuiuia, nulla colloquia misceantur, simusq; ab eis tam separati, quàm sunt ab Ecclesia profugi. D. Antonius nūquam,* inquit Athanasius, *Manichæis, aut alijs hæreticis, amicabilia verba largitus est, denuncians talium amicitiam, atq; sermones, perditionem esse animæ. Sic etiam Arrianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse acce-*

L. Cunctos populos. C. de summa Trinit: & fid: Cathol. C. Eodem. l. Nemo.

Lib: 3. c. 3.

Lib: 1. Ep: 3.

In vita Anton.

esse accedendum. Et ipse Antonius iam moriturus: *Hæreticorum*, inquit, *& Schismaticorum, venena vitate, meumq́ circa eos odium sectamini. Scitis ipsi, quod nullus mihi, ne pacificus quidem, sermo cum eis fuerit.* Hieronymus illud Pauli ad Galat: exponens: *Modicum fermentum totam massam corrumpit; Igitur*, inquit, *scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est, & fermentum à massæ vicinia semouendum, secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum, ne tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant: Arius vna scintilla fuit: sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.* Augustinus, vt vitandum hæreticum non ambigit, *ne infirmos, ac paruulos fallat; ita non abnuimus*, inquit, *modis, quibus possumus corrigendum.* Et in libris Retractationum, reuocat, quod aliquando senserat, non esse vi cogendos hæreticos ad fidem; & pluribus id fore vtilissimum ostendit. Et ne omnes recenseam ordine, idem de religione alia à Catholica non permittenda, Athanasius, Optatus, Leo, Gregorius, Bernardus, alij, scripsêre. Quid? quòd non perfidiam modò hæreticorum (religionem enim pudet dicere) non putauerint permittendam, ipsosq; hæreticos impunitos relinqui oportere; sed ne libros quidem ipsorum extare voluerint, ipsos Apostolos imitati, qui libros curiosos & vanos inflammârunt. Hinc Concilij Nicæni Patres, Arij libros igni adiudicârũt; & Con-

Galat: 5. Hieron: in cap: 5. ad Galat.

Epist: 62.

Lib: 2. c. 5. & Ep: 48. & 50.

Apol: 2. Lib 3. con: Parmen. Epist: 91. ad Turib: cap: 1. Li: 1. Ep: 72. Ser: 66. in Cãt.

Act: 19. Nicephor: lib: 8. c. 18.

& Constantinus, pœna capitis proposita, si quis eosdem occultauisset, iudicium suo Decreto roborauit. Epiphanius, Synodo in Cypro coacta, vetuit libros Origenis legi. Synodus Carthag: IV. ijs, qui Episcopi non fuerint, interdicit hæreticorum librorum lectione. Ephesinum Concilium, Nestorij libros vetuit. Theodosius Imperator, vetitos exuri iussit. Idem de Eutychetis scriptis censuit Synodus Chalced: Valentinianusq; & Martianus, decreuerunt. Idem deniq; & Concilium V. & Iustinianus Imperator, de libris Anthymi statuêre; alij Patres, aliæq; Synodi, de alijs, quas breuitatis gratia prætermitto. Hæ tamen omnes, siue Synodi, siue Patres, siue deniq; Imperatores, satis indicant, hunc, quem narras, liberum religionis cultum, nullum apud Christianos locum habere debere. Et sanè recta idipsum suadet ratio. Est enim credendi, vt libet libertas, ipsius religionis Christianæ certissima pernicies. Nam cùm vna fides sit, vnaq;, quæ eandem tenet, Ecclesia: hæc credendi licentia facit, vt in varias partes distrahatur, ac discerpatur; &, vt verbo dicam, vt fides, ipsaq; Ecclesia, penitus intereat. Quod olim intelligens Iulianus Apostata, acerbissimus Christiani nomini hostis, hæreticis, vt Augustinus loquitur, libertatem perditionis permisit, & tunc basilicas hæreticis reddidit, quando templa dæmonijs: eo modo putans Christianum nomen posse perire de terris, si vnitati Ecclesiæ, de qua lapsus fuerat, inuideret, & sacrile-

Socr: lib: 1. c. 6. & Niceph. lib: 8. cap: 25. Socr: l. 6. c. 9. Can: 16.

Liberatus. c. 10. Breu. L. Damnato. C. de hæret. Action: 3. L. Quicunque. §. Nulli. & §. Omnes. C. de hæret. Nouellæ Constit: Const: 42

Lib: 4. Epist: 32.

Epist: 166.

ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret. Ac nō religioni ſolùm eſt hæc licentia peſtifera, ſed & ipſi ſtatui ciuili pernitioſa, paciq; publicæ inprimis inimica. Vt enim D. Gregorius dicit: *Reipubl: ciuilis incolumitas ex Eccleſiæ pace pendet. Et vbi ſeruatur fides Deo, ibidem & Principi ſemel data, non facilè violatur, aut frangitur: nam ipſa religio vera atq; ſyncera, hoc docet, hoc exigit.* Accedit etiam, quòd diſcrepantes de religione ſententiæ, animorum quoq; & voluntatum diſſenſiones pariant, ex quibus contentiones, rixas, bella, ſequi neceſſe eſt, & ad extremum ipſarum Prouinciarum, in quibus ea vigent, interi-

Luc: 11. tum. *Omne enim Regnum in ſe diuiſum, deſolabitur.* Et experientia noſtri temporis, adeò hoc manifeſtè oſtendit in Gallia, Germania, Anglia; vt ſuperuacaneum videatur in eo demonſtrando elaborare. Sed nec ſolùm ipſi Reipublicæ, ſed ſingulis etiam ciuibus eſt exitioſa hæc credendi licentia: nam libertas credendi, nihil aliud eſt quàm libertas errandi; & quidem errandi in re omnium periculoſiſſima; vtpotè, ex qua vniuſcuiuſq; pendet ſalus, & ſequitur interitus. Vna enim ſola vera fides eſt, vt Paulus ait, à qua qui poteſtatem facit, vt quis impune diſcedat, quid aliud agit, quàm vt homini viā ad inferos patefaciat? Et ſanè, ſicut nec ouibus ſalutare fuerit, ſi paſtoris cura liberentur, adeòq; ijſdem concedatur, vt in præcipitem locum ſe committant; nec naui conducibile, vt amoto gubernaculo, in alto fluitās, aduerſis

Vide libellum Illuſtriſſ: D. Staniſlai Karnkowſki, Archiepiſcopi Gneſnen: con: Confœderationem, ſapientiſſimis refertum rationibus, & documentis.

Epheſ: 4.

aduerſis tempeſtatibus iactetur: ita neq; Chriſtianis prodeſſe poterit licentia illa, qua à veritate aberrandi illis integra ſit poteſtas; & ea facultas conceditur, qua ſibi perniciem concilient ſempiternam. Paſtores autem Epiſcopos, ſiue vi, ſiue fraude, ſiue deniq; pollicitationibus eò adigere, vt iureiurando confirment ſe nullam curam ouium ſuarum habituros, quin potiùs daturos operam, vt in quaſuis hæreſes etiam immaniſſimas, præcipites ruant, non modò impium, Chriſtiq; præceptis aduerſum, (qui eoſdē iuſſit oues paſcere, non prodere,) verùm etiam inhumanum prorſus ac barbarum eſt. Vt meritò Senatores illos, qui nuper in Cōuocatione, partim minis, partim precibus, partim pollicitationibus, miſeros ad Confœderationi ſubſcribendum adegerunt: pudere ſui debeat, præſertim Catholicos, qui Religionem integram, atq; puram, omni priuata amicitia antiquiorem, ac chariorem, habendam eſſe, à ſuis Maioribus, & Iagellone inprimis religioſiſſimo Principe, diſcere potuiſſent. Quos ſanè æquius fuiſſet illud cum animis ſuis cogitare; multò eſſe præclarius; veteres illos heroas imitari, qui leges grauiſsimas contra hæreticos condiderunt, & fœdus cū ſocijs inierunt de ijſdem profligandis, quàm ab illis deſciſcere, & ad nouos ritus, vel deflectere, vel inauditam Maioribus, imò exoſam perfidiam cum Iuliano Apoſtata promouere. Atq; vtinam Senatoribus iſtis, quod de Arcadio Imperatore, & Chryſoſtomo, de re

de re haud dissimili, cum Gaina Gotho Ariano dissentientibus, Nicephorus Calixtus memorat, venisset in mentem: *Hic*, inquit Nicephorus, *ab antesignanis hæresis persuasus, sacram vnam ædem, consentientibus sibi in religione Sacerdotibus, ab Imperatore postulauit. Imperator inconstantiam animi eius metuens, tyrannidemq́; quæ ab eo expectabatur, suspectam habens; deliberaturum se, eiq́; consulturum esse recepit. Et Ioanni Chrysostomo accito, petitionem barbari indicauit. Diuinus autem vir, nõ passus est ea verba ad exitum peruenire, neq; tempori cessit; sed Episcopis, qui tum Constãtinopoli aderant, secum ductis, Regiam Imperatoris ingressus est. Et per seipsum primùm, magno animo apud Imperatorem, causam egit: Ne sic*, inquiens, *ô Imperator, te facturum esse pollicearis; neq; ita sanctum canibus proijcere constitueris. Ego enim non sustinebo, vt qui rectè de Deo sentiunt, eijciantur: atq; eis sacrum delubrum, qui blasphemam aduersus eum linguam cient, concedatur. Neq; barbarum illum timueris: verùm vtroq; euocato, tu quidem tacitus, animum ad ea, quæ dicentur, aduerte: ego autem linguam illius frænabo, & persuadebo, vt minimè ille petat, quæ dare non conuenit. Imperator verbis his delectatus, vtrumq; ad se accersit. Et Gainas ad finem perduci, quæ ei promissa erant, petijt. Ioannes autem illi resistens:* Non oportet, *inquit*, Principem, quicquam contra Deum audere; *si quidem vera pietas illi curæ est: sed potiùs benè constitutas leges seruare, & eam potissimùm, quæ contra hæreses alias promulgata est. Suasitq́; adeò Imperatori, conducibilius esse dictitans, vt imperio potiùs cederet, quàm per impietatem ædem Dei proderet. Atq; sermonem ad Gainam rursum conuertens, oportere se Ecclesiam vnã habere dicentem: Omnes tibi*, inquit, *sacræ ædes patent. His Chrysostomus & Imperatorem ita confirmauit, vt templum denegarit Gainæ, & Gainæ silentium imposuit.* Vtinam, inquam, hoc præclarum & Imperatoris, & Episcopi factum, istis in mentem venisset. Non ita facilè fortassis, non vnam ædem, sed quantumquidem in ipsis est, omnes ædes hæreticis prodidissent: quin potiùs conducibilius sibi persuasissent, imperio, seu potiùs officio Senatoris cedere: nec nouas leges pro hæreticis sanciuissent, sed, vt Chrysostomus loquitur, bene constitutas, & maximè eas, quæ contra hæreses olim promulgatæ sunt, studiosè, diligenterq; seruauissent, nec quicquam contra Deum, diuinumq́; honorem, honoris proprij nimium fortassis cupidi, fuissent ausi. *Sed heu, quo iustitiæ fides recessit*, (libet enim vsurpare verba illa, quibus Constantinus Magnus olim apud Ecclesiam Alexandrinam visus est) *cùm tantarum tenebrarum caligine inuoluimur? Neq; id tam ex errore, qui multiplex est, quàm malignorum hominum vitijs, dum & propugnatores vecordiæ sustinemus; & eos, qui æquitatem & veritatem profligant, etiam cùm id sensibus nostris percipiamus, negligendos putamus. Quodnam id genus peruersitatis? inimicos*

Lib: 13. hist. c. 5.

Athanasi. Apol: 2.

non reprehendimus, sed latrocinio nos comites damus? vnde fit, vt viam quandam sibi facillimè strauerit, nemine repugnante, perniciosissima fraus. Dei lege, & bono ingenio instructi, toleramus tamen inimicos, turbationum & tumultuum facibus, quasi incendia miscere; idq; neq; oculis præditi cernimus, neq; legis sententia imbuti sentimus. Quantus igitur stupor nostram vitam incessit, cùm nostrimet tam incurij simus, etiam Deo admonente. Quid igitur? num id mediocrè aut tolerabile malum est? Num pro hostibus habendi sunt? Nonnè in domum & populum Dei ante oculos nostros, per sæuitiam debacchantur, & probra faciunt scelerati illi? Iam quanta id cum vesania faciant ipsi, vobis cogitandum relinquo. Stulti enim illi in lingua sua, sitam habent malitiam, plumbeasq; iras ita secum circumferunt, vt seipsos mutuis vicibus feriant, & nos secum ad auctarium sui supplicij abstrahant. Interim, qui recta docet, hostis iudicatur: qui autem inuidiæ vitium præsefert, populum mansuetum, quòd minimè oportuit, inuadit, vastat, absumit, & seipsum vltro corrumpit, gloriatur, extollit, veritatem subuertit, & fidem circumuenit: donec suæ conscientiæ cauernas & latibula quæritando inueniat. Ferocitas igitur agrestis eos miseros facit, qui ita temerè seipsos, cùm indigni sint, efferāt inclamando: Heu scelera, illenè presbyter est? illene puer? mea existimatio attingitur, mihi hoc ipsum debetur, ab illo ablatum est. Ego igitur omnibus spoliatis, pro viribus nocebo. Luculentum insaniæ tumultum di-

cas, si acies, conciliabula, aut conuitia istorum importunissimorum conuentuum videas. O nostram in Ecclesiam Dei peruersitatem! spectaculum maligni & dementis animi. Nunquamnè tandem pudesient? Nunquamnè semetipsi improbabunt? Nunquam in animo morsus sencient, vt vel nunc saltem contra imposturā, & rixas, dignum aliquid animo concipiant, & sentire videantur? Hæc Constantinus ille Magnus, & cū Constantino vnà ego, tum horum temporum, tum istorum hominum deplorans infelicitatem. Sed nunc ad te, calumniator, redeo. Cùm nulla vobis possit concedi credendi libertas, ac proinde nec eos sequi possitis, qui vobis formam fidei, contrariam ei, quam Catholica tradit Ecclesia, docent; nullas ministris vestris Decimas vendicare potestis, maximè quod non ipsorum gratia, sed Sacerdotum Catholicorum causa sint institutæ, vt ex legibus ac Priuilegijs iam liquet, ac ex omnium Ecclesiarū, Monasteriorum, ac Xenodochiorum fundationibus ostendi potest. Ac ne ministris modò, sed neq; secularis Ordinis hominibus, eas largiri iure potestis, eamq; dare licentiā, vt à sibi subiectis Decimas exigant; vtcunq; tu hoc loco bellè dictites: [Ius plenius in suum habent fundum, quàm vos in alienum.] Decimas enim ex fundo alieno Diuinæ & humanæ leges, vt iam ostendimus, Clericis persolui iubent, non autem laicis eas adiudicant, etiamsi Sacerdotū sibi munia ipsi vendicent. Neq; enim hæc ijs licet

obire; vt non iam ijs laborum stipendia, sed audaciæ pœnæ debeantur. Vt de hoc quoq; secularium abusu, Ordo Ecclesiasticus iure queratur. Nec tua illa excusatio locum habet: [Quid si Doctores vestros redarguant, & ipsi doctrina tanquam veri patresfamiliâs, suæ discant præesse familiæ, quis hæc improbauerit?] quasi verò oues pastores suos redarguere debeant, aut seculares docendi munus suscipere. Familiam suam possunt, adeòq; debent Christiani ad omnem virtutem instituere, Conciones tamen communi Christianorum sensui, atq; sententiæ repugnantes, ex nescio quorũ delirantium haustas Postillis prælegere familiaribus, & impium est, & absurdum.

CAPVT XI.

Iudices Tribunalis, iustè & sapienter decreuisse, Decimas more Maiorum dependendas, tam retentas, quàm in posterum persoluendas, postquam in Comitijs compositioni assignatis, nulla facta fuerit compositio.

ATq; hactenus de Decimis insulsè, ac non modò Diuinis, sed nec Regni legibus, rectæq; rationi consentaneè disseruisti. Nunc quoniam Ordinis Ecclesiastici causam, Illustrissimus Cardinalis Bolognetus, perpetua dignus memoria, in Comitijs, & sanctè & sapienter egit, ipsum quoq; tibi vexandum sumis. Illud enim te malè habet, quòd executionẽ Decretorum Tribunalis Regni, quibus Decimarũ solutio

solutio imperatur, tã diu suspendi quiritet: sed quod faciendum tibi erat, rationes eius efficacissimas minimè refellis. Illud enim solùm quæris, num Iudices Tribunalis in tam graui, ac necdum definito negotio aliquid statuere debuerint? quasi verò negotium Decimarum nondum definitum sit, cùm ex Diuinis literis, Regniq; legibus, clarum & testatum sit, Decimas Ordini Ecclesiastico deberi, & ex Historijs constet, omniq; antiquitate absq; vlla cõtrouersia perpetuò fuisse persolutas: quasi etiam causa Decimarum ita sit noua, vt sine Tribunalis iudicij definitione, iustissimam æquissimamq; esse, non sit manifestum, aut ita dubia & ambigua, vt ad compositonem reijci debuerit. Imò nec Tribunali, calumniator, fas fuit, postquam prima Comitia præterierant, compositioni assignata, aliud statuere; sed necessariò pronunciandum illi fuit, eos Decimas dependere oportere, qui easdem sibi iniuria vendicauissent. Suspensio enim executionis sententiæ Tribunalis, ad proxima solùm Comitia facta fuit. Et hoc tum ex verbis ipsis Decreti, tum ex ipsa ratione liquet. Verba sunt: *Executionem verò Decreti, ad alterum Conuentum suspendimus*; quæ proximum Conuentum significare, Cardinalis Bolognetus planè demonstrat. Et ratio idipsum suadet. Nam alioqui absurdissimum Decretum foret, si incertum cõpositionis tempus relinqueretur: & tamen, nisi finita compositione, ea quæ de Decimis est, controuersia finiri

sia finiri non posit. Hoc enim ex eo sequeretur, quod cùm cõpositio ipsa illorum, qui Decimas debent, consensum & voluntatem necessariò requirãt; possent ipsi dissentiendo efficere, ne vnquam finiretur suspensio; & vt perpetuum hoc esset impedimẽtum, ne Decimæ Ecclesijs ampliùs soluerẽtur. Quo quid alienius, quid absurdius excogitari potest? Quid enim aliud esset, debitorum arbitrio committere rei debitæ solutionem, quàm peruicacibus hominibus, & solutionem iustißimam detrectantibus, Decreto publico suffragari, quàm rapinas fouere, quàm legibus imponere, & totius Polonici iuris auctoritatem, per summam fraudẽ & iniuriam infringere, ac labefactare. Quæ cùm ita sint, peractis prius Comitijs, Decretorum de Decimis persoluendis fieri debuit executio: [At, *inquis*, si per legem licuit tempus differre compositionis; cur etiam per legem non licuit tempus differre suspensionis, cùm causa principalis nondum sublata fuerit?] Per quam legem, ô bone, licuit tempus differre compositionis? hanc tu legem proferre debebas. Ea sanè nulla est, ac nec esse quidem potuit, Clero vniuerso reclamante, ac illud testante, quandoquidem compositio nulla fiebat, se non iam compositionem, sed executionem Decretorum Tribunalis velle. Lex enim à parte Senatus, in alterius partis præiudicium ferri non potest, nec ea censetur valida in Polonia sanctio, quæ omnium Ordinum consensione roboretur. Atqui hæc,

hæc, quam dicis, lex, sola Secularium, nec omniũ, eorumq; debitorum voluntate & arbitrio lata est. Ac proinde non lex, sed legis de Decimis persoluẽdis ritè lata euersio fuit. Accedit etiam, quòd Clerus, qui eo tempore compositionem exoptabat, eãdem non de futuris, sed de præteritis fieri voluerit. Quod & ipsum compositionis vocabulum, quo vsus est, indicat. Nec enim compositio leges tollit, sed modum statuit, quo poßint ij, qui aduersus legũ præscripta peccârunt, vtriusq; Ordinis consensione, facere ijsdem satis. Quod autem causam principalẽ sublatam non fuisse dicis, benè habet. Sed cuius culpa id accidit? Ecclesiasticorumnè qui compositionem percupiebant, an vestra, qui varijs artibus compositionem post multas cõcertationes elusistis? Nec verum est quod subiungis, Ecclesiasticos non ante multos annos æquißimas pacis conditiones reiecisse; fuerunt enim eæ iniquißimæ. Et ne omnes commemorem, illa vna fuit, vel teipso teste, vt Decimæ Sacerdotibus subtraherentur, & ministris sathanæ persoluerenrur. Quo nihil potuit iniquius, nihil iniustius excogitari. Nec illud minus est falsum, quod annectis, Clerum nullas velle pacis componẽdæ rationes, nisi pro libito recipere. Clerus enim non ex proprio arbitrio, sed ex vetustißimis & æquißimis Regni legibus, pacis conditiones desumi postulat. Quibus si vos obtemperaueritis, iam pax æterna concordiaq; stabilietur. Leges autem Regni quid postulant

postulant aliud, quàm vt Decimæ soluantur, iisque dependantur, quibus multorum iam annorum spatio, per summam iniuriam subtractæ sunt? Atque hoc solùm Ordo flagitet Ecclesiasticus. Quæ sanè ipsorum petitio, nec inutilis, nec perniciosa, vt tu calumniaris, existit. Nec enim parum illud commodi habet, ac multò minùs exitiosum esse potest, quod iustitiæ & æquitatis perscribit ratio. Ac videras tu, opinor, vtcunq; decantes aliud, hæc ita se habere, & proinde, quod rationibus à iure petitis non potes efficere, partim commemoratione quadam [felicitatis Cleri, Ecclesiarum censibus ac immunitatibus florentium, Abbatiarum, Collegiorum, splendidè extructorum, partim hortatione nescio qua, qua non decere seruos Dei, *inquis*, opibus huius seculi tantopere inhiare, & populum tributis & pensionibus onerare: præsertim cùm Episcopi & Abbates abundent, qui proinde possint, & debeant Parochos tenuiores sustentare, cùm tam vberes census cesserint vni Ecclesiæ, non propter solius Episcopi, vel Abbatis personam, sed ad plurium, imò & totius Diœceseos commoditatem.] Ac tu quidem hæc omnia. Cæterùm, felicitas non est tanta, quam narras: Immunitates enim iam propemodum interiere, Ecclesiæ censibus, sublatis Decimis, non florent; Abbatiæ, cœnobia & Collegia, splendidè quidem illa extructa sunt, ruitura tamen breui, si Decimas ipsis instaurandis necessarias, vobis per summam iniuriam vsurpetis. Quod autem non decere ais, seruos Dei inhiare opibus huius seculi, bene habet. Decimæ non sunt opes huius seculi, sed Ecclesiæ, seu

potiùs Dei, & proinde easdem expetere iure possunt. Tributa, pensiones, à nullo exigunt, sed tãtùm quod ad ipsos pertinet, & quidem iurè flagitant. Episcopi in Diœceseos commoditatem (nam de Abbatibus secus habet: bona enim quæ possident, ipsis sunt attributa, vt se, atq; Monachos, hominesq; egentes sustentent) fateor, has opes acceperunt, vt videlicet Diœcesim ipsam gubernẽt, eiusdemq; rationes procurent. Cùm tamen iam olim quadripartitam bonorum diuisionem fecerint, & Parochis Decimas dederint, (vt ex Cromero liquet:) nullo astringuntur iure, vt Parochis plura largiãtur, præsertim cùm hæc ipsis vix ad Põtificialem dignitatem tuendam, & Senatorium munus sustinendum sufficiant. Quare, vt hanc totam disputationem de Decimis, tandem aliquando finiam, nihil magis sacris literis, Regnique legibus consentaneum, nihil rectæ rationi conducibilius feceritis, calumniator, quàm si Decimas, quibus iure debentur, dependeritis. In quo si nec duros, nec difficiles vos præbueritis, & opibus affluetis ipsi, & Clerici vitam in egestate, vt in præsentia, nequaquam degent. *Maiores enim nostri*, vt cum Augustino concludam, *ideò copijs omnibus abundabant; quia Deo Decimas dabant, & Cæsari censum reddebant: modò autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo Decimas, modò autem totum tollitur.* Homil: 43. ex lib: 50. Homil.

CAPVT XII.

Quartam Ecclesiastici Ordinis querimoniam, de Cleri contemptione & exactionibus, iustissimam esse: Clerum autem ab omnibus exactionibus, & expeditione bellica immunem esse, ex Regni legibus, & vetustissimis Priuilegijs constare.

SEd de tertia Ecclesiastici Ordinis querimonia satis: nunc quarta sequitur, quam paucioribus expediam, quoniam tibi pro tua mansuetudine & lenitate paucis non argumentis (neq; enim vlla producis) sed conuitijs & maledictis, eandem petere visum est. Ipsa autem querimonia tota in eo potissimùm consistebat, quòd prærogatiuis Cleri derogari; libertas, si non adimi, minui tamen omnis videretur. Ac ne sola esset, & proinde iniqua potiùs conquestio quàm legitima querela haberetur, æquitatis eiusdem declaratio ac demonstratio, annexa fuit: quòd videlicet Sacerdotibus iudicio, studioq; maiorum, ob rerum sacrarum curam & administrationem, debitus honor denegaretur, atque adeo vniuersus Ecclesiasticus Ordo iniurijs afficiatur, exactionibus oneretur, & quodammodo exauctoretur. Quam tu querimoniam quòd tantopere mireris, mirari equidem non possum satis: quòd autem exagites atque vexes, miror omnino nihil, quoniam hoc tibi vt facias, cùm suadet hæresis, tum innata quædam atq; insita impellit maledicentia.

Miraris tamen maximè, & quodammodo obstupescis: [Hic quæro, *inquis*, quam vos tantam honoris vestri iacturam pati dicitis? Quis vestri Ordinis tantus contemptus? Quænam vobis illatæ iniuriæ? Quæ nouæ & inusitatæ exactiones impositæ?] Ac ne sine causa mirari videaris, aspexisse te affirmas in publicis Regni Comitijs, Pontifices latus vtrumque Regis cingere; à primarijs Senatoribus honorificè salutari, ac ne in conuiuijs quidem alio, quàm primo loco considere; cæteros deniq; Clericos, pro suo quosque gradu venerationem habere. Denique quod de exactionibus querantur, miraris; cùm saluis Ecclesiasticorum censibus, subditi eorum tantum aliquid in sumptus belli Moscouitici, Decreto Reipublicæ, dependerint. Galli autem, Itali, & Veneti nominatim, ne sacris quidem redditibus in bello contra Turcas, quamuis Pontifice rem indignè ferente, pepercerint. Sed non est, quòd hæc omnia, calumniator, quæ Clerus queritur, ita mirere. Sunt enim talia, vt verissima esse constet. Nam clerum eo honore non affici, qui olim illi, iureque optimo, tribuebatur, quis est qui possit ire inficias? An nunquam ludibrio esse Sacerdotes, & despectui turpissimo cuiq;, & inprimis tui similibus hæreticis vidisti? An nunquam in compitis, in aulis, in diuersorijs, conuicijs onerari? An nunquam in libris tuorum riualium, probris omnibus & maledictis vexari? Imò nonnè tu ipse, qui ita Cleri querimoniam demiraris, in hoc tuo pestilenti libello,

libello, innumeris verborum contumelijs, vniuerſum Eccleſiaſticum Ordinem laceras? An denique eâ, qua olim Sacerdotes reuerentia & honore dignamini? Conſcientiam tuam, calumniator, hîc ego teſtem appello. Quod autem vidiſſe te affirmas, Pontifices vtrumq; Regis latus cingere, adeoq; in conuiuijs primos conſidere, non inficior. Et hic ſanè illis debetur, ob dignitatem qua cæteros antecedunt, honos, & ipſa Regni Statuta eundem illis & meritò concedunt. Ab eo tamen deijcerentur illico, niſi ea eſſent potentia, vt facilè dignitatem ac locum tueri ſuum, contra quorundam iniurias & inſolentiam, poſſent. Nec ita multum temporis eſt, quod Sigiſm: Aug: Rege, aliqui Pontificibus de hac ipſorum prærogatiua litem mouerint: & nuper Archiep: Gneſneñ: quidā permoleſtè tulerunt, tam excelſum dignitatis gradū obtinere. De iniurijs, quæ Clero inferuntur, vbi & de iuriſdictione Eccleſiaſtica imminuta, & Decimis per ſummam iniuriam Clero ademptis diſſeruimus, nonnulla cōmemorauimus, & infra quoq; dicendi locus erit. Quod verò ad exactiones attinet, nec minus iuſtè de ijs queruntur Eccleſiaſtici, quàm tu iniuſtè miraris? Quid enim? An tibi nulla iniuria videtur, quòd ijs ſubiecti ex bonis ſuis militibus ſtipendia pendant? Aut ij ab exactionibus immunes dici queunt, quorum ſubiecti ad exactiones aſtringuntur? An non bona ſubiectorum, ipſorum Eccleſiaſticorum bona ſunt? Quomo-

Herbor: p. 240.

Quomodo ergo Eccleſiaſtici à tributis liberi ſunt cenſendi? Næ tu, qui hæc miraris, aut admodum es malitioſus, & veterator, qui ita omnia implicas & inuoluis; aut ſtupidus planè atque bardus, qui bona ſubiectorum à Dominorum bonis tam imperitè ſecernis. Vt interim iniuriam agnoſcas, & Cleri querimoniæ æquitatem, lege, ſi lubet, Statuta; & Ordinem Eccleſiaſticum prorſus à tributis immunem inuenies, adeò vt non ipſi ſolùm, ſed nec iis ſubiecti ad eadem pendenda, lege vlla aut ſanctione, compellantur: ſi autem aliquando dependerint, id, vt Regi gratificarentur, & Regno ſubuenirent, ſua ſponte eos egiſſe, ac pro eo ſolùm tempore atque vice, legum volumina apertè demonſtrant. Teſtatur id Statutum quod Sigiſm. anno 1527. edidit. *Et quoniam,* inquit, *ſpirituales in omnibus Palatinatibus, & diſtrictionibus habent ſua bona Eccleſiaſtica, quæ licet nunquam aliàs ſubiecta erant oneri bellicæ ſeruitutis: vt quæ per Sereniſſimos Prædeceſſores noſtros Poloniæ Reges, & Duces, ſunt ab initio fundationis Eccleſiarum, ad vſum duntaxat & onera Eccleſiæ collata, multiſq; immunitatibus & libertatibus donata: tamen in præſenti Regni neceſſitate, & ſummo diſcrimine, volentes ipſi Domini Spirituales, ſibi & Eccleſiis ſuis, gratiam noſtram demereri, fratribus verò ſuis Dominis Secularibus gratificari, Reiq; publicæ (pro cuius bono ſtatu orare tenentur) ope ſua non deeſſe: permiſerunt non grauatim bona ſua Eccleſiaſtica, hactenus ſemper libera,*

Sigiſmundus Craconiæ, 1527.

libera, cum his, quæ ad defensionem obligata sunt, in præsens taxari. Testatur & illud, quod Petricouiæ
Sigismun: Petricou: 1544. sanciuit, Anno 1544. *Quod ipsum*, inquit, *vltro se facturos Spirituales obtulerunt, vnà cum Clero suo, de expeditione bellica agitur.* Testantur denique innumera priuilegia vetustißima, quæ in Bibliothecis Ecclesiarum antiquissimarum etiamnum asseruantur. Tale illud est Vladislai Pij, Poloniæ Ducis. *Ba-*
1228. *rones*,inquit,*& Nobiles purè diligam, & benignè conseruabo. Iudicia iniusta penitus interdico, iura iusta & honesta, secundùm Episcoporum & Baronum consilium tenebo,& faciam ea ab alijs firmiter teneri. Quod si quis violauerit, punietur. Ecclesias verò, in omnibus finibus illis constitutas, in eo quicquid obtentum est, ex antiqua consuetudine, vel libertate concessa, à fratre meo Duce Lescone præmortuo, illibatas conseruare*
An: 1228. *volo.* Et illud, quod eodem anno edidit: *Ego Vladislaus Dux Poloniæ, pro remedio animæ meæ, & in augmentum retributionis æternæ, Ecclesiam Dei honorandam & decorandam, priuilegiis meis deuotè praelegi: animaduertens in illius honore ac libertate, potißimè ipsius Altißimi Filium, per quem Reges regnant, qui ipsius verus sponsus est, honorari, vt ab ipso merear suffultus Ecclesiæ suffragijs, ac honore temporali crescere, & æternè gaudere, qui temporalia munera sibi dulciter impensa, retributione compensat æterna. Cuius licet sunt omnia, à nobis tamen sua propria dignatur recipere, quasi nostra. Vnde dico cum Dauide Rege:* Omnia

Omnia tua sunt Domine, & quæ de manu tuâ recipimus, dedimus tibi. Et etiam,Domine dilexi decorem domus tuæ, &c. *Cupiens grauamina Ecclesiasticarum personarum hactenus inolita relaxare, & solatium principali munificentia piè largiri. Inde est, quod Ecclesiæ Dei liberaliter & libenter confero Canonicam libertatem, liberans eam ab omnibus grauaminibus, & exactionibus indebitis, &c. Iura etiam Cracou: Ecclesiæ specialia, & domorum religiosarum in Cracou: Diœcesi constitutarum, siue largitione principum, siue aliàs longa consuetudine obtenta, illibata conseruabo.* Nec dißimilia sunt Boleslai Pudici,Cracou: In Priuil: Eccl:Crac: concesso, 1252. & 1258.
& Sendomir: Ducis diplomata, in quibus præter alias libertates & exemptiones à quibusuis oneribus, solutionibus, iudiciis, Clerum vniuersum ab omni expeditione bellica, per se, vel per alium suscipienda liberat perpetuò. Venceslai item Regis An: 1291.
Boemiæ, Cracou: & Sendomir: Ducis. Illud Præmißi item Ducis Poloniæ: *Prædecessorum*, inquit, Dat: in Glolinua, 1284.
nostrorum pios actus, prout possumus, imitantes, inprimis libertates ab eis concessas Ecclesiæ Gnesnensi, approbando, iure perpetuo confirmamus; omnes incolas ipsius Ecclesiæ, ab omnibus angarijs, & præangarijs absoluendo, videlicet ab omni solutione, exactione, seruitute, ac iurisdictione seu dominio totaliter liberantes. Eiusdem quoque generis & illud Casimiri Magni: In Priuil: concesso Eccl: Gnesnen Crac: 1337.
Absoluimus gratiosè ab omnibus solutionibus, exactionibus. Simile quoque & illud Semouiti Ducis Masouiæ: *Li-*

Dat: Vorodiniæ, 1361. uiæ: *Liberamus ab omnibus exactionibus, seu Poradlne, ab expeditionibus quibuslibet, intra & extra terram.* Talia denique & illa sunt Vladislai Iagellonis, quo testatur Archiepiscopum Gnesnensem, & Episcopum Cracouiensem, vnum Baniecum, seu vexillum expediuisse, non ex debito, sed amore patriæ: & Casimiri Vladislai filij, quo à Clero Prouinciæ Gnesnensis, ex mera liberalitate subsidium charitatiuum (ita enim loquitur) aduersus Cruciferos concessum fuisse scribit: aliaq; innumera, quæ in Archiuio Regio asseruantur, quæ, ne longus sim, prætermitto. Quæ omnia tanti fuêre momenti, atque ponderis, apud Maiores nostros religiosissimos, vt nullo vnquam tempore, Reges etiam cum acerbissimis & grauissimis bellis Silesiorum, Boemorum, Ruthenorum, Prussorum, Germanorum, Valachorum, Scytharumque, Polonia diuexaretur, Ecclesiastici Ordinis homines, ad expeditionem suscipiendam compulerint: illud, opinor, veriti, ne minus feliciter pugnarent, si eos, qui Deum sacrificijs & precibus placare ex officio deberent, ad sanguinem spargendum, atque cædes coêgissent: aliorum Regnorum moniti exemplo, & vicinæ inprimis Hungariæ, in qua, vt Bonfinus memorat, cùm Episcopi in exercitu, iussu Regis, præter fas & æquum, cum aliis versarentur, tanta hominum facta strages est, vt vniuersi propemodum interierint. Atq; adeò locus, in quo eorundem sepulta cadauera sunt, in Transyluania etiamnum monstratur. I nunc, & illud dicito, calumniator, iniuriam Clero nullam fieri, si ipsis subiecti Cmetones, ex bonis suis tributa pendere compellantur. Illud quoque affirmato Decreto Reipublicæ, Clerum ad bella Moscouitica cogi posse. Habes vetustissimas Regum sanctiones, Priuilegia certissima, quæ contrarium asseuerant, & proinde eiusmodi, quæ Clero reclamante abrogari nulla ratione possint. His, si tu nulla subnixus auctoritate, nulla ratione contradicere volueris, non tam responsione, quàm reprehensione, dignus sapiẽtibus iure videberis. De Gallis & Venetis, quod affers, nihil moror. Nam inprimis, illos iura Cleri ita infregisse, vt narras, & libertatem imminuisse, nullo ostendis testimonio: deinde, si ita per summam iniuriam fecisset, non inde mox efficitur Polonis fas esse, ipsorum scelus & iniustitiam imitari. Ordinis interim Ecclesiastici, ea est æquitas & æquabilitas, vt nunquam Reipublicæ laboranti deesse velint, vt nec hactenus defuêre. Vestri autem est muneris & officii, si minùs patriæ opitulari possint ob indigentiam, quam in præsentia, subtractis Decimis, patiuntur, ipsorum Iura & Priuilegia, salua atq, integra, conseruare, aut si qui possint, eos more maiorum rogare, vt bono communi, Reiquepublicæ incolumitati consulant.

In Priuil: de stationibus ante Oppidũ Zakroczin

Bonfin: in hist: Hun.

CAPVT XIII.

Quintam Ordinis Ecclesiastici querelam, de Ecclesiarum desolatione, ac vastitate, plebe sacris, & Sacramentis destituta, legitimam esse: Haereticos omni cultu Diuino & Sacramentis carere, denique inania esse, quae Calumniator Catholicis obijcit.

QVintæ iam aggrediar querimoniæ, calumniator, vexationem. Refutationem enim pudet dicere. In ea tamen quocunq; appellanda nomine fit, næ tu, si aliâs vnquam, Rhetorico vsus es artificio. Cùm enim queratur Clerus, quod Ecclesiæ desolentur, (vtar querimoniæ verbis) in ijsdemq; fiat abominatio; quod sepulchra Christianorum violẽtur: quod plebs sine Sacramento, & cultu Diuino viuat, & pecudum instar moriatur: quod thesauri Ecclesiæ & ornamenta distrahantur, & in vsus prophanos cõtra leges Regni conuertantur; quod fundi deniq; & census Ecclesijs adscripti, adimantur, tu vniuersa querimonia, dissimulata ferè, ac penè prætérita, in cultum, quo Deum veneratur Ecclesia Catholica, inueheris, in Pontificem (quem non minus impudenter, quàm impiè, Antichristum nuncupas) in Traditiones, (quas Canone Scripturæ abrogato fingis substitutas) in Statuas Christi, ac Diuorũ Imagines, [quas, ais, nos vt Ioues, Veneres, atque Martes venerari, idq; contra Patrum, Lactantij, Augustini, Epiphanij, imò & ipsius Scripturæ auctoritatem, qua serpentem æneum confractum legimus:] illud autem solùm ad Cleri conquestionem respondes; [vos imagines (quarum Clerus ne meminit quidẽ) tollere, ne idololatria occasionem præbeant, plebem rectius Sacramentis, cultuq; Diuino destitui, quàm falsis cæremonijs, & à fide Christiana alienis, pollui, ipsaque Sacramenta pecudum more tumultuariè sumi, satius denique esse, vasa Ecclesiarum in vsus pauperum erogare, quàm ad idolorum cultum destinare, ipsosq; fundos egentibus tribuere, quàm idolorum Sacerdotibus, ociosis & ventrosis concedere.] Quod sanè non est querimoniam refutare, sed Catholicam religionẽ, ipsumq; Clerum calumniari. Ego interim, nt tui similis videar, ostendam & verissima esse quæ Clerus obijcit, & à te iniustè reprehendi, quæ Ecclesia siue ad Dei cultum ac religionem, siue ad Templorum ornatum & splendorem adhibet, siue deniq; ad Cleri alimenta, hactenus à maioribus accepta retinet. Omnia comprehendam paucis. Quod primum igitur in querimonia fuit, Ecclesias profanari, & in ijsdem abominationem desolationis fieri, sepulchraq; Christianorum violari, quis ambigat? qui supra Lxxx. templa Deo sacra, in Gnesnensi Diœcesi; in Vladislauiensi XC. in cæteris per vniuersam Poloniam non pauciora, partim vestro furore disiecta, partim deserta ob expulsos Sacerdotes Catholicos, (quod & tu ex volumine, in quo Ecclesiæ direptæ & dirutæ, descriptæ erant Stephano Regi obla-

gi oblato, diſcere potuiſti) partim execrandis hæreticorum, Lutheranorum, Caluinianorum, Anabaptiſtarum, Picardorum, Arianorum, ſacris contaminari auditione acceperit? quibus impijs cæremonijs, Eccleſias ipſas profanas fieri certiſſimum eſt.

Vide Arturi Faunsei, Oppugnationes Cœnæ Lutheranæ & Caluinia: partis 1. cap: 3. & par: 2. c. 3.

Quid enim aliud eſt hæreticorum menſa, quam in templo reponunt, quàm menſa dæmoniorum, ex qua profani miniſtri, minimè ſacerdotes, non iam corpus Chriſti, ſed execratum panem, & ipſi accipiunt, & populo rudiori diſtribuunt? Quid eorundem preces aliud, quàm fallaces ac impuræ blaſphemiæ? Quas enim puras ac ſimplices orationes, tanquam Diuinos honores & ſacrificia habere poteritis, (vt vos ijſdem verbis, quibus olim Auguſtinus Manichæos, alloquar) cùm de ipſa natura, atque ſubſtantia Diuina, (vos Ariani) de Euchariſtia, de Baptiſmo, de Sacramentis cæteris, Lutherani & Caluiniani) tanta indigna & turpia ſentiatis? Vnde veſtræ etiam ad Deum preces non poſſunt eſſe religioſæ, ſed inuidioſæ; vt cum eodem loquar Auguſtino. Quid ſacrificia veſtra aliud, niſi cultus cacodæmoni tributus? *Manichæi enim*, inquit Auguſtinus, (addo & ego, ô Lutherani, Caluiniani, Ariani, cæteri,) *neſcientes quid damnandum ſit in ſacrificijs gentium, & quid intelligendum in ſacrificijs Hebræorum, & quid tenendum vel obſeruandum in ſacrificio Chriſtianorum, vanitatem ſuam ſacrum offerunt diabolo, qui eos decepit, recedentes à fide, intendentes ſpiritibus*

Lib: 20. contra Fauſt. c. 17.

Lib: 20. contra Fauſt. c. 18.

ritibus ſeductoribus, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi mendaciloquorum. Quid deniq; conciones hæreſibus inſperſæ aliud, quàm idololatria quædam? Neque enim ab idololatria diſtare hæreſes, dubitare quis debet, *inquit Tertullianus*, cùm & auctoris, & operis eiuſdem ſint, cuius & idololatria, atq; hac ſanè de cauſa, à Patribus athei nuncupantur hæretici; ab Athanaſio Arrius, à Hieronymo Eunomius, à Socrate Aëtius, ab alijs alij: quorum hæreſes vos ipſos ſequi, aliorumq; hæreticorum, *Cap: 1.* demõſtraui. Iam verò alterum illud, quod in querimonia ſequebatur, plebem ſine Sacramentis & cultu Diuino viuere, & pecudum inſtar mori, quis non videat eſſe veriſſimum? Si enim de plebe hæretica loquamur, nemini dubium eſt, quin Deum rite non colat, vt iam oſtendi; nemini etiam ambiguum eſt, eandem Sacramento Baptiſmi frequenter ſpoliari, (vt apud Anabaptiſtas accidit:) Sacramento autẽ Euchariſtiæ, atq; cæteris, Miniſtrorum veſtrorũ ſcelere omnino deſtitui. Quid enim? An non laici ſunt Miniſtri veſtri, qui cœnam illam, Domini ſcilicet, extruunt? à nullo Epiſcopo per manuum impoſitionem ſacris initiati, quod tamen Diuinæ literæ requirunt; neminiq; ſuccedentes, à ſeipſis ordinati, vt Cyprianus loquitur: & proinde Miniſtri huiuſmodi, qui nullam Euchariſtiæ conſecrandæ, à Chriſto poteſtatem acceperunt? cùm ſolis ille Apoſtolis, & ijs qui Apoſtolis legitimè ſuccederent, Presbyteris dixerit:

Li: de Præſcript.
Sermon: 2. con: Aria.
Epiſt: ad Pãmach: & Ocean.
Lib: 2. hiſt: trip. cap: 8.

Act: 13.
1. Tim: 4.
Tit: 1.
Epiſt: ad Magn.
Matt: 26.
Mar: 14.
Luc: 22.
2. Cor: 11.

Can: 18. recepto à Cōci: Cartha: VI. c. 9.

xerit: *Hoc facite in meam commemorationem*; quēadmodum hactenus credidit Ecclesia. Quod adeò verum est, vt Concilium Nicænum I. ne Diaconos quidem voluerit presbyteris Sacramentum Corporis Christi porrigere, tantum abest, vt consecrare posse putauerit. *Hoc enim neq; regula*, inquit, *neque consuetudo tradidit*, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, *vt ij, qui offerendi sacrificium non habent potestatem*, τούτους τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ, *his, qui offerunt corpus Christi porrigant.* Hieronymus quoq; de Hilario Luciferiano differens: *Hilarius*, inquit, *cùm Diaconus ab Ecclesia recessit, solusq; vt putat, turba sit mundi, neq; Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens. Deniq; Athanasius, cùm rumorem dissipasset Ischyras, Macarium (Athanasii presbyterum) in altare insultasse, mensam Domini euertisse, & poculum mysticum confregisse, aliud respondit nihil, quàm Ischyram, cùm presbyter non fuerit, vtpotè, cui non Episcopus, sed Colythus quidam presbyter manus imposuerat, Eucharistiam conficere minimè potuisse, ac proinde nihil peccasse Macarium, si eundem ab altari remouerit.* Et tamen hi profani ministri, ac ne Diaconi quidem à quoquam Episcopo ordinati, Eucharistiam conficient? Si autem de plebe Catholica sermo sit, luce clarius est & ipsam, quæ sub vestra crudeli ac superba dominatione viuit, plerumque cultu Dei, legitimisque Sacramentis destitui. Per summam enim iniustitiam, & contra ipsam Confoederatio-

Dial: aduer: Lucifer.

Apol: 2. pro fuga sua.

Syn: Alex: Acta.

Socr: lib: 1. cap: 29.

Theod: l. 2. c. 8.

derationem, quam vsque adeò iactitatis, plebem ab Ecclesijs arcetis Catholicorum, & misera mulctatione bonorum, ad vestra gurgustia & speluncas latronum compellitis: Catholicos quoq; Sacerdotes ad ipsam Sacramenta perferre, nulla ratione finitis. Cætera, de quibus Clerus queritur, ne ipse quidem inficiaris. Vasa enim Ecclesiæ, & fundos Ecclesijs adscriptos, fateris à vobis ereptos, sed adiungis pauperibus videlicet datos. Quod quàm verùm sit, omnes norunt, qui quicquid in Ecclesijs argenti fuit, quicquid vasorum, in pocula profanis vsibus accommodata esse conuersum vident: fundos autē & possessiones, non à pauperibus, sed à nobilibus, egentium oppressoribus & expilatoribus, teneri. Nec sanè mirum, cùm vobis ferè res pauperum non magis curæ sint, quàm Iudæ, qui Christum prodidit: quem vt imitari videamini, Clerum qui Christi vices in terra obit, è medio tollere omni studio & diligentia contenditis. Sed etiam si ita res haberet, vt pauperibus hæc omnia vos dedisse constaret, quibus obsecro rationibus, hoc factum vestrum tueri possetis? Annè vlla lex iubet, aut sanctio concedit, vt alienum egentibus præbeatis? Sanè Diuinæ literæ, adeòq; æquitas ipsa, suum cuiq; tribuendum docēt: vt meritò vos grauissimè deliqueritis, qui fundos sacerdotibus, præcipuè pauperibus, eripueritis. Pauperibus interim elargiri debueratis, non quæ pauperum sunt, sed quæ diuitibus vobis Deus munificè & liberali-

liberaliter dedit. [At vaſa, *inquis*, & ornamenta, ad idolorum cultum deſtinabantur, Sacerdotes quoq; veſtri, idolorum ſunt ſacerdotes, ventroſi & ocioſi. Intelligo quid velis, idolorum cultum, imaginum venerationem appellas: & Sacerdotes quòd eaſdem cenſeant venerandas, idolorum ſacerdotes. Sed, ô bone, tibi oſtendendum id erat, imagines Chriſti & Diuorũ, quas Eccleſia cultu aliquo proſequitur, idola eſſe. Hoc tu ſanè nunquam præſtare poteris. Differunt enim imago & εἴδωλον, vt eruditè Origenes & Theodoretus annotârunt, quod imago ſit vera rei ſimilitudo, hominis, equi, &c. ab imitando enim dicta eſt. Idolum autem falſa, ea nimirum, quæ id quod reuera non eſt, repræſentat: vt Veneris, Martis, &c. ſtatua & figura. Et ſi tibi idem prorſus eſſe videtur, fateri cogeris, & Cherubinos, quos in templo Dei Salomon collocauit, idola fuiſſe. Vt vel hinc iam perſpicere poſſis Sacerdotes Chriſtianos, qui imagines Chriſti, & Diuorum, aliquo in honore habent; Sacerdotes tamen idolorum dici non poſſe. Ipſas interim habere fas eſſe, ijſdemq; venerationem aliquã tribuere, ſine omni idololatriæ ſuſpicione, & ex ſacris literis, & Oecumenicis Concilijs, vetuſtiſſimorumq; Patrum conſenſione, viri Catholici, ijq; doctiſſimi, iam diu demonſtrârunt: quibus hactenus à vobis reſponſum non eſt. Quod autem populum dicis imagines Dei cultu venerari, & Diuinũ quidpiam ipſis ineſſe putare, mendacium eſt. Quod verò adiungis

Homil: 8. in Exod.
Quæſt: 38. in Exod.
Nicolaus Sanderus, lib: 2. de Imaginib.

adiũgis ſcholaſticos ſecus in Scholis de imaginibus, ſecus verò in cantilenis occinere, & ipſum quoque mendacium eſt putidiſsimum: nec enim tu vllam cantilenam protuleris, ex qua iure colligas, ſcholaſticos vllos in ſuis ſiue precibus, ſiue Hymnis, Sanctorum imagines vt Deum ipſum venerari. Non enim hæc latria colunt (vt VII. Synodus Oecumenica inquit, ante annos octingentos) nec in ijs ſpem reponunt, aut deniq; ijſdem ſacrificia offerunt, ſed vt ſacra Euangelia venerantur: ita tamen, vt per imagines, coram quibus caput aperiunt, vt Concilium Tridentinum loquitur, Sanctos ipſos, quorum illæ gerunt ſimilitudinem, honorent. Quod deniq; ſerpentem æneum confractum, quamuis typus Chriſti eſſet, memoras, & Lactantium profers affirmantem, nullum cultum ſyncerum religionis eo in loco eſſe, vbi cultus aliquis ſimulacrorum fuerat, Auguſtinum quoq; monentem, ne religionem in cultu mortuorum ponamus; ac ad extremum Epiphanium, quem ais, ne imaginem quidem crucifixi in tẽplo ferre voluiſſe, & ineptiſſimè, & improbiſſimè facis. Serpentem enim æneum, Ezechias 4. *Reg:* confregit: quoniam Hebræi eidem incenſum adolebant vt Deo, & obliti ſignificationis, propter quã ſerpentem erexerat Moyſes; honorabant eundem ob materiam, vt idola cætera: ab eoq; beneficia curationum proficiſci putabant. Serpenti interim, vt ſigno religioſo, honorem aliquem iure atq; meritò, ſineq;

Rob: Bellarmin: Tom: 1. controu. Arturus Faunteus in Doctrina Catholica, de Sãctorum Inuocat: & venerat. parte 2. c. 5
Actione 3. & 7. ſeſsione 25.
4. Reg: 18.

Lib: 3. de Trinitat. cap: 10. Lib: 1. Inst: Diuin. Carmin: de Pass.

sineq; crimine habitum, à Iudæis antea fuisse, Augustinus testis est. Lactantius de simulachris, idolisq; gentium, differit, qui de imaginibus, quid senserit ex hoc ipsius carmine: *Flecte genu, lignumq́ crucis venerabile adora, cognoscere potes.* Atq; eadem de Augustino ratio, vt iam liquet. Epiphanij factum quod refers, Epiphanij non est. Verba enim, quibus Historia illa continetur, Epiphanij nequaquam sunt, sed ab Iconomacho quopiā Epistolæ adiuncta. Quod ex eo patet, quia post finem Epistolæ adiecta sunt, & D. Hieronymus in *Epist: ad Pammach:* totam ferè Epistolam Epiphanij à se Latinam factam recitat: huius autem imaginis ne meminit quidem: & D. Gregorius affirmat, nullum vnquam Episcopum ante Serenum Imaginem Christi confregisse: deniq; stylus non conuenit cum reliqua Epistola. Hæc cùm ita se habeant, iustissima est vniuersi Cleri querimonia, adeòq; verissima: tuam autem de Cleri nescio quo falso cultu iniustißimam, ex his quoq; partim iam apparet, (in imaginum enim veneratione, nullam idololatriam esse iam ostendi) partim ex responsione ad reliqua quæ affers apparebit. Ad illud igitur quod ais, Clerum templa prophanare, quod Antichristum, Romanum videlicet Pontificem, [qui vera, *inquis,* species, abominationis & desolationis, est à Propheta prædicta,] in ijsdem considere sinat, respondeo fuisse id tibi argumentis ostendendum. Mihi interim promptum est, euincere

In Epist: ad Ioan:

Hierosol. Li: 9. Ep: 9.

euincere nihil eorum, quæ affirmas, Romano Pontifici conuenire. Abominatio enim illa desolationis Romano Pontifici tribui nequit: nec vllus vnquam interpres præter fanaticos & deliros huius temporis hæreticos, eam de Romano Pontifice explanauit. Hieronymus abominationem desolationis existimat intelligendam, vel de imagine Cæsaris, quam Pilatus posuit in templo, aut de Adriani equestri statua, quæ in ipso sancto sanctorum vsque ad illius tempora permansit. Chrysostomus, abominationem statuam putat eius, qui Vrbem Hierosolymam expugnauit. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Iulius African. Eusebius, Augustinus, totum eum locum, vti & illum Matthæi 24. *Cùm ergo videritis abominationem desolationis, &c.* de euersione Hierosolymæ interpretantur. Et germanam hanc esse huius loci expositionem, ex Euangelio euidenter colligitur. Quod enim apud Matthæum 24. Christus ait: *Cùm videritis abominationem desolationis,* &c. *tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Lucas sic exposuit: *Cùm videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote, quia appropinquauit desolatio eius: tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Si tamen de Antichristo & extremis temporibus accipere locum velis, ne tu quidem quidquam contra Romanum Pontificem effeceris. Nam tum deficiet hostia & sacrificium, quod è medio tollet Antichristus, & sedebit in templo Dei, tanquam

Daniel: 9.

In Daniel: & cap: 24. Matth.

In Matthæ 24.

Matth: 24.

Luc: 21.

tanquam Deus adorandus. Papa autem nec sacrificium sustulit, vt ipsi cernitis, nec se Deum profitetur, quinimò Deum religiosè veneratur, adeoque Sanctos eius demissè colit. Imò quoniam ita vis, ex hoc ipso colligo, Romanum Pontificem Antichristum dici non posse, cùm eorum nihil præstiterit, quæ hoc loco facturus Antichristus dicitur. Sed hoc totum argumentum eruditissimè Sanderus, Bellarminus, Thyræus, tractârunt: & Romanum Pontificem, Christi Vicarium; vos autem tanquam hæreticos Antichristos esse demonstrârunt. Iam verò ad alterum illud desolationis in Ecclesia Romana argumentum, quo affirmas Catholicos, sub specie veritatis Canonem Sacræ Scripturæ abiecisse, & nouos Canones, seu traditiones statuisse; respõdeo, te falsum crimen Catholicis vniuersis imponere. Omnes enim Scripturæ Canonem venerantur, adeoque integrum prorsus recipiunt; Canones autem si quos nouos condunt, ij sunt eiusmodi, vt Scripturæ Canoni non aduersentur. Traditiones autem Apostolicas, & à maioribus acceptas, retinendas esse, supra demonstraui. Imò quoniam hanc nobis de Scripturæ Canone intendis litem, affirmo vos Canonem violasse, adeoq; eius partem bonam abiecisse, quod euidenter Socolouius, & Laur. Arturus Faunteus, vt alios taceam, ostenderunt. Vobis igitur desolatio, non Clero Poloniæ, cæterisq; Catholicis est tribuenda.

Lib: 2. de visib: Monach. Thyræus in Thesib: de Antichristo. Bellarm: tom: 1.

Cap: 2.

Li: de Eccl. Lib: 2. de Eccles: contra Sadeelem.

CAPVT

CAPVT XIV.

Postremam Ordinis Ecclesiastici querimoniam, de grauissimis iniurijs, quas patitur, & realibus, & personalibus, iustißimam esse: eundem minimè causa inaudita Euangelicos, quos vocant, hæreticos iudicasse, nec in eorundem corpora sæuire, bellisuè ciuilibus occasionem dare.

IAm ad extremam Cleri querimoniam ventum est, calumniator, quæ de eo instituitur, quòd Sacerdotes sine lege, sine iustitia, sine iudice, tam reales, quàm personales (verba querimoniæ sunt) iniurias patiantur, cædantur, interimantur impunè, ac denique quibusuis obscurissimis hominibus, etiam Iudæis, qui suos habent patronos ac defensores, postponantur. Quæ sanè grauis est, fateor, verissima tamen, vt iam ex iurisdictione Ecclesiastici Ordinis iniquissimè imminuta, & Decimis per summã iniuriam eidem ereptis liquet. Vt in præsentia mihi laborandum non sit, vt huius querimoniæ æquitatem multis ostendam: maximè quòd tu ipse omnia, de quibus querũtur Clerici, agnoscas & confitearis. Illud solùm excipis, Ecclesiasticos Iudice non carere, imò & ipsos pro Tribunali pari cum secularibus numero causas cognoscere: [Sacerdotes autem, si qui feriantur aut perimantur, eos esse, qui meretricijs dediti amoribus, alienas ædes inuisunt, vel in tabernis cum rusticis perpotare solent.] Quæ ego sanè omni-

omninò non inficior, illud tamen contendo, Cleri querimoniã esse iustissimam & æquissimam. Nam quamuis pro Tribunali ipsi sedeant, tamen ita sedent, ac si Iudices non essent, quandoquidem ipsorum Decreta, quamuis & legibus Regni, & rectæ rationi consentanea, vel contemnuntur, vel negliguntur; imò ne quod decreuerint fiat, omni studio & diligentia ab Ordine Seculari curatur. Sacerdotes autem etiamsi eorum, quæ ais, criminum rei interdum sint, nec tamen ita malè tractari à priuatis hominibus, pro ipsorum libidine deberent, nec ij, qui ijsdem vel verbera, vel necem intulissent, impuniti inultiq; remanere. De Sacerdotibus enim, & omnibus in vniuersum Clericis, Episcopos solos, eorumq; ministros, poenas sumere, sanctissimæ & vetustissimæ Regni leges voluêre; ipsos autem qui Clericos iniuria læsissent, Episcopis esse tradẽdos, ab ijsdemq; iudicandos, statuta decernunt. Sed præter Sacerdotes, quos, odio impulsus, narras, ob sua flagitia verberari & occidi; alii inueniuntur, qui à Nobilibus maximè hæreticis, & culpæ alioqui omnis expertes, grauissima quæq; perpetiuntur. Quos tamen, ea est temporum infelicitas, nec secularis Iudex condemnat, quoniam ipsius id muneris non est, nec Ecclesiasticus iudicat, quoniam etiam citati legitimè & vocati, causam dicere pertinaciter & peruicaciter recusant. Vnde illud euenit, vt & Ordo Ecclesiasticus, in tanta hominum perfidia & iniquitate, grauissimas in dies iniurias accipiat; & secularis, qui easdem facit, sine poena & periculo securus viuat, ipsaq; impunitate fiat efferatior & immanior.

Iaroslaus Gnesnen: Archiepis: fol: 54. & Bodzanta Crac: f. 57. Sigismun: Crac. 1543.

Atqui hic finis esse poterat, & pestilentis libelli tui, & refutationis meæ, nisi tibi visum fuisset, & Cleri querelas, & tuas, ad easdem responsiones Epilogi loco breuiter connumeratas iterare, & nouam querimoniam instituere: [quod Clerus causa inaudita, vos tanquam lupos & hæreticos condemnet, Concilij Tridentini fretus auctoritate; (quod legitimum, *inquis*, esse non potuit, cùm nec admissi, nec auditi nostrarum partium Theologi sint, & Romanus Pontifex, qui reus potissimum peragebatur, eidem præfuerit;) quod forum illud exoptet, in quo non conscientias modò, sed corpora ipsa affligat immaniter; quod deniq; illam percupiat pacem, qua foedera ante exortas de religione controuersias inita rumpantur, & bella ciuilia excitentur in Polonia, vt in Germania, Gallia, Anglia, accidit; dum Ordo Ecclesiasticus pro suo stabiliendo principatu impensiùs laborabat.] Quia autem ita lamentaris, & tuorum conditionem deploras, danda à me opera est, vt tibi faciam satis. Lupos igitur vos vocant Ecclesiastici, & inaudita causa condemnant? Vide ne audita sit, calumniator, causa: sanè audita est, & iudicata iam olim, cùm veteres illi & detestabiles hæretici, siue in Synodis, siue in scholis, suas opiniones, & à communi fidelium sensu alienas explicuerunt, eædemque vt hæreses, sunt reiectæ, & refutatæ. Eorum enim & vos doctrinam tuemini, & errores mordicus retinetis, vt Capite primo demonstraui.

strani. Sed etiam si hoc ita non esset, quinam in vos sunt Ecclesiastici iniuriosi? an non vos ipsi hæretici nomine inuicem compellatis? An non Heshusius, Lutherus parens vester, aliiq;, & Zuinglianos, & omnes Sacramentarios hæreticos nuncupant? Quã appellationem omnes Lutherani in confeßione ab vniuersis recepta, suo comprobauēre suffragio. Nonnè & Caluiniani Lutheranos iisdem ornant titulis, cùm in Admonitione ad librum Concordiæ, tum alibi frequentißimè. Nonnè etiam vtriq; Anabaptistas & Trinitarios hæreticorum loco habent? Quæ omnia adeò certa sunt, & explorata, vt etiam nuper Dantiscani & Regiomontani, Caluinistas suos vt hæreticos eiecerint. Denique præter hæc omnia Concilium Tridentinum Clerus habet, cuius Decreto nixus (vtcunq; refrageris) vos hæreticorum loco habet. Et quidem iure optimo. Si enim Arium, Macedonum, Nestorium, Eutychetem, Pelagium, Donatum, cæteros in hæreticorum numero reponimus, quoniam Synodi, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, Chalcedonensis, Mileuitana, Gangrensis, censuēre, & Ecclesia illius temporis vniuersa decreuit; quidni & vos in hæreticis numeremus, quoniam vt Synodos Prouinciales taceam, vos vniuersos, Sacrum Tridenti habitum Concilium damnauit, & Ecclesia vniuersa huius tempestatis, tam Græca, quàm Latina, Decretum suo suffragio comprobauit. Quod autem tu Concili-

Thesi 27. anni 1545. In lib: de cœna.

Bullinger: in lib: de cœlo, & dextra.

Socoloui-us in Censura.

Concilium Tridentinum calumnians, ais, Theologos vestros ne ad Synodum quidem admissos, nec auditos: mendacium est. Saluus enim conductus, vt loqui solemus, omnibus datus est, qui Concilium adire, & causam suam agere voluēre. Adfuēre quoque Mauritij Electoris Theologi, & Vittembergensis Ducis, nominatim Brentius, aliiq; sed rogati vt disputationem inirent cum Catholicis, recusarunt. Sed etiam absentes causam egēre, alij Theologi vestri & auditi sunt, adeoq; ipsis responsio data, ac ad extremum hæretici appellatio iisdem pro meritis attributa. Quod verò adiungis Concilium minùs legitimum fuisse, quod eidem Romanus Pontifex, qui reus peragebatur, præfuerit: ineptum est. Quo enim iure vos Pontificem reum peragitis? Quo nomine? Cuius criminis? An eius quod fidem maiorum defenderit? Aliud nullum proferre potestis. Deinde, cur Pontifex in Concilio nõ præsideat, cùm M. D. annos totos id obtinuerit? Et quamuis à vobis accusetur: priuari tamen non potest iure suo, donec legitimo iudicio conuincetur Summus Pontifex non existere. Accedit etiam, quod si hæc exceptio locum habere debeat, nec Arius legitimè condemnatus fuit, in Nicæna Synodo: ij enim præfuēre eidem, qui & ipsi rei, Arij opinione, erant, & in summo errore, & rerum maximarum ignoratione versabantur. Iniquißimè etiam & Nestorius à Cyrillo, & à Leone Dioscorus, hæreti-

Bellarm: Tom: 1. & Arturus Faunt: in Asser: de Principatu Petri.

hæretici iudicati sunt, in Ephesina & Chalcedonensi Synodo, cùm inter ipsos, tota quæ tum agitabatur controuersia, versaretur. Nulli deniq; vnquam hæretici habebuntur, si hanc tuam admittamus exceptionem. Quis enim vnquam hæreticus, Catholicos Iudices reos esse non dixit? Sed quod caput est, non solus in Concilio Iudex est Pontifex Romanus, sed & cæteri, qui adsunt, Episcopi; quorum tanta est potestas & auctoritas, vt si eundem hæresis conuincerent, non iudicare modò, sed & condemnare, adeòque vel inuitum Pontificatu deijcere possent. Sed ne de Concilij Tridentini auctoritate ambigas, reuoca tibi in mentem idipsum ab Augusto, Henrico atque Stephano susceptum, & ab Ordine Ecclesiastico vniuerso non comprobatum modò, sed & promulgatum. Quod sanè pro Concilio aduersus tuas calumnias, satis est in Polonia firmum. Iam verò quòd Clerum accusas ita animo affectum esse, vt in corpora vestra sæuire peroptet, & pacem eam percupiat quæ bella excitet: iniquißimè facis. Nullam enim vim vobis inferunt, etiamsi & Ecclesiæ sanctiones, & Regni iura, aliud ab ipsis postulant; & vos malunt vt fratres & propinquos, ab errore ad veritatis lucem reuocare, quàm quicquam in vos grauius decernere. Bellum autem, tantum abest vt percupiant, vt in Concionibus, in compitis, in Senatu, pacem vbiq; suadeant; & quidem, quantũ licet, in tam infinita licentia, aliquos perfidia hominũ distractos, rursus in pristinam concordiã reducere pro virili elaborant. Nec verum est, vt tu opinaris, bella ciuilia in Gallia, Anglia, Germania, & Flandria, à Clero principiũ habuisse. Hugonoti enim in Gallia, Anglia, & Flandria; in Germania Lutherus & Muntzerus, & olim Hussitæ in Boëmia; vt ex omnibus Historijs liquet, belli non instrumenta, sed & auctores extitere.

Atq; hæc, calumniator, ad responsionem tuã: qua quid effeceris, iam ipse, opinor, vides: Mea quidem sententia, hoc solùm tã intẽperata & insolenti scriptione assecutus es, vt maleuolentiæ tuæ in Ecclesiast: Ordinẽ testimonium extet, ad nominis tui ignominiã sempiternã, meæ autẽ in eundẽ beneuolentiæ monumentũ perpetuũ. Quid autem præterea profecerim, aliorum sit iudicium. Illud interim sine arrogantiæ, ac ostentationis omnis suspicione dicere, nisi me omnia fallunt, potero: me, & Cleri iurisdictionem ita asseruisse, ac ius Decimarũ ita defendisse, vt quiuis facilè intelligat se, nec illã absq; scelere imminuere, nec has nisi per summã iniquitatem retinere posse: Ecclesiastici deniq; Ordinis querimoniam vniuersam ita tractauisse, vt iustißimã æquißimãq; esse, satis appareat. Vtinã, quod opto, speroq;, præstiterim, meusq; hic qualiscunq; labor, ad Dei certè gloriã & Ecclesiæ vtilitatem susceptus, fructus vberes diuturnosq; ferat.

LAVS DEO.

Illustriss: ac Reuerendiss: Domini,

D. ALBERTI BOLOGNETI,

Cardinalis & Episcopi Massanen: S. Sedis Apostolicæ Legati,

In Comitijs Regni, ad Sereniss: Poloniæ Regem, & omnes Ordines,

ORATIO;

Habita Warßauiæ, die XII. Februarij. M. D. LXXX. V.

NOn est sanè quod mirum cuiquam videatur, me, qui & initio ad vniuersam hanc Rempubl: missus fuerim, & per omne legationis meæ tempus, non tuam tantum Serenissime Rex, quam crebris sermonibus vsurpare soleo; sed etiam omnium Ordinum, beneuolentiam erga me propemodum incredibilem expertus sim, oblatam mihi Generalis huius Conuentus occasionem, prætermittere noluisse, quin ante meum è Polonia discessum omnibus valedicerem, & cùm singillatim vnumquemq; (id quod maximè voluissem) exosculari atq; amplecti non valeam, vniuersos saltem ea qua possem ratione salutarem. Verùm quoniam rerum omnium nouitas maximè mouere solet, adhuc plerique, sat scio, mirabuntur quid sit, quòd cùm ego Maiestatem tuam antehac semper, vel ipso Comitiorum tem-

ſtrum tempore, ſolus olam conuenerim, nunc præſentibus Regni omnibus Ordinibus, eandem compellare maluerim. Quare vt omnem planè ex omnium animis ſuſpenſionem, quamprimùm eximam, dicam apertè, præter eam, quam proximè expoſui, alias quoq; conſilij mei rationes fuiſſe, quæ me non inuitauerint ſolùm, ſed propemodum etiam coëgerint, vt præter meam conſuetudinem ex hoc loco in præſenti verba facerem.

Primò enim ad officium meum pertinere arbitratus ſum, vt dolorem illum, quem Summus Pontifex Gregorius tanquam & communis Pater, & præcipuus Poloni nominis amator, ex hac ipſa, quæ fama pridem percrebuerat, Rerumpubl: perturbatione ſanè grauiſſimum ſenſit, palam omnibus teſtarer, ſimulque vos omnes, cùm mea ſponte, tum etiam Sanctitatis ſuæ nomine, paternè hortarer, vt pacem atque concordiam, qua nihil ferè preciosius, aut optabilius, in vita homini datum eſt, oblatam ſtudioſè recipere, receptam conſtantiſſimè tueri, & conſeruare velitis: ita vt ego à vobis diſcedens, verè dicere poſſim: Pacem Chriſti relinquo vobis, Chriſti pacem do vobis, quam & Dominus ipſe vobis commendat: *Pacem & veritatem diligite*; ait Dominus Omnipotens. Atqui verò quid cauſæ eſt, cur non in eam ipſam omni ſtudio incumbatis, & pro tot diuinitùs ſuſceptis bonis, Sũmo illi benefactori Deo, vos non ingratos exhibeatis? Habetis Regem (vt alia tam multa, quæ tamen minora eſſe fateor, ſilentio prætéream) qualem vix anteactis ſeculis vidit vnquam Polonia. Quod ipſum voſmetipſi & agnoſcitis, & fatemini, & maximas eo nomine Diuinæ clementiæ gratias agere ſoletis. Contra verò dicat Maieſtas tua, (neminem enim alium hac in re teſtem appellare libet) quænam & qualia de Polonis, quibus voluit te Deus omninò præeſſe, ipſemet mihi ſæpiſſimè narraueris; quibus laudibus, dum de Polona nobilitate ageremus, tibi in præteritis bellis planè perſpectâ, & animorum & corporum robur, & laborum tolerantiam, & morum probitatem, modeſtiam, continentiam, æquanimitatem, atque erga ſuos Præfectos obedientiam extuleris; quos in re bellica progreſſus; quantam (ſi modò occaſiones non deeſſent) Poloni nominis acceſſionem operari te dixeris. Quæ cùm ego tam præclara hinc & inde teſtimonia, & mutuæ

... voluntatis argumenta ſemper habuerim: non poterò certè non ſummoperè mirari, atq; in communi mœſtitia præcipuo quodam dolore angi, ſi de meis Polonis, optimeque de me meritis, vllo vnquam tempore vel abſens ea audiero, quæ publicæ paci & tranquillitati non vſquequaque reſpondeant.

Sanè verò pacis ipſius (vt paulatim, & quaſi per gradus ad illud pergam, quod mihi præcipuè propoſitum eſt) pacis inquam ipſius, & comparandæ & ſeruandæ, certiſſimam rationem docet nos Diuina ſapientia, quæ nobis non obſcurè inſinuat, Iuſtitiam & pacem, ita mutuò ſeſe complecti, vt hæc ab illa diſiungi nequeat; & vbi à iuſtitiæ ſemita declinetur, ibi firma, ſtabiliſque pax reperiri minimè poſſit. *Iuſtitia* (inquit ille) *& pax, oſculatæ ſunt.* Sola enim iuſtitia pacem Rebuſpubl: pollicetur, ſola Regni cœleſtis quaſi ſpeciem quandam terris oſtendit. Iuſtitiæ ſolius amore, vel primo ipſo in mundi exordio, ſupremam Regibus poteſtatem populi detulerunt. Iuſtitia deniq; ſola eſt, quæ vbi deeſſet, Tribunalia ipſa, & ſubſellia Iudicum, nihil eſſent aliud, quàm infanda latrocinia, omniumq; maximè deteſtabilia; quibus optimi quique & miſerrimi homines fide publica decepti, crudeliſſimè ſpoliarentur. O ſalutarem igitur! ô ſanctiſſimam iuſtitiam! ô rerum omnium, maximè cœtibus hominũ neceſſariam! quam qui è Republ: tollunt, ſolem è mundo tollere videntur. Verené dixero, te Polonis cordi eſſe, an verò potiùs è Polonia prorſus exulare? Etenim ſi Sereniſſimum Regem intuear, ac ſi etiam ſingulos ipſos, inſignioreſque præſertim, Polonos ſpectem, non potero non inter alias quàm plurimas etiam iuſtitiæ laude Poloniæ Regnum condecorare. Verùm ſi ad ea animum referam, quæ vt plerique affirmant ex præſenti rerum ſtatu, corruptaque Reipubl: forma proficiſcuntur: liberè fateri debebo, multas quotidie à iuſtitia fieri quaſi ſeceſſiones; & eas quidem eiuſmodi, quæ & totam publicæ tranquillitatis rationem perturbent; & antiquã Polonorum gloriam apud exteras etiam Nationes non parum imminuant; & (quod omnium maximum eſt) iuſtam Dei iram, cuius iam non obſcura cernimus argumenta, contra nobiliſſimũ hoc Regnum, magis magiſq; in dies prouocare valeant. Quibus igitur potiſſimùm piaculis iratum præpotentis Dei Numen placare, ve-

care, veramque pacem impetrare poteritis? Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Frustra enim speratur pax, nisi iniustitiæ labes omnis eluatur, & nisi causa morbi cesserit venis, frustra morbi finis expectatur. Iustitiæ cultum, pax: iustitiam spretam, dissidia consequuntur. A suis principijs vt mala sic bona omnia pendent, quare aut hæc cum illis habenda, aut illa cum his amittenda. Ecce meam vobis, quamuis obiter, hac de re sententiam liberè & paucis exposui. Non aliam, atque dixi, turbarum causam, non aliud turbarum remedium esse arbitror: sed vereor, hei mihi, maximè vereor, ne dum sanari vulnus à Medico petimus, vulneris fomenta nosmetipsi religemus; & dum dissidiorum finem à Domino precamur, ipsimet dissidijs materiem assiduè suggeramus.

Porrò autem, ne illa consecter, quæ meam, Principisq; mei curam minus attingunt (quanquam nihil quod ad Christi pacem quacunq; ratione pertineat, à Christi Vicario alienum videri potest) eò nunc demum veniens, quò mea iam dudum festinabat oratio. Quæro abs te S. Regia Maiestas, tum & à vobis Illustrissimi Senatorts, cæterique Viri Nobilissimi, quisnam miserrimo huic Poloniæ Clero iniuriarum, vexationum, calamitatum finis vnquam futurus sit? Prælatorum ecce nutat authoritas: iurisdictio impunè spernitur: Ecclesiarum bona inuasoribus obnoxia sunt: polluuntur templa, ornamentisq; suis spoliantur: Sacerdotibus Decimæ subtrahuntur: Dei cultus deseritur: Ecclesiasticis viris forum nullum, nullus ad iustitiam aditus patet. Quæ si ego singula pro cuiusque rei grauitate conqueri velim, tempus sanè mihi potiùs, quàm oratio desit. Quocirca ex tam multis, quæ ab antiqua pietate ad omne iustitiæ genus deflexerunt, vnum tantum paucis persequar, idque non exprobrandi, aut accusandi gratia (quod ipsum à meis moribus, meaque verecundia alienissimum semper fuit) sed cùm eius rei remedium expeditissimum sit, omnique rationi consentaneum: spero vos hodie illud non grauatè amplexuros, & iam tandem sublata procrastinatione, demptâque omni morâ, publicis malis medendi exordium ab hoc ipso potissimum esse capturos. Quotus quisque est, qui si nunc interrogetur, quo iure, age mitto quo iure, sed qua saltem iuris specie, quauè æquitatis vmbra, aut velo exequutiones sententiarum pro Decimis, rite & legitimè prolatarum, suspensæ fuerint, possit mihi ad hoc vel verbum vnum, si non verè, saltem probabiliter, aut non absurdè prorsus respondere? Quis est enim, quem prætereat, Decimas, quæ soluuntur Ecclesijs, quin potiùs illi ipsi naturæ conditori, rerumque omnium datori Deo poscenti rependuntur, Diuina voce primùm in antiquæ legis promulgatione fuisse institutas, ab Eaangelio subinde receptas, Apostolicis sanctionibus, Pontificijsq; legibus toties repetitas, Romanorum Imperatorum, dum ij rerum potiebantur, mox verò Christianorum omnium Regum authoritate, munitas, vsu ipso apud omnes ferè Regiones, quæ veram Christi fidem profitentur, constabilitas: & (quod momenti etiam plurimum habere debet) hoc ipso præsenti in Regno, ab eo vsq; tempore, quo Polonia reiecto Belial, Christum Dominum agnouit, Clero, Ecclesijs, tanquam proprium & certum ipsarum patrimonium, firmissimo iure concessas, donatas, adiectas, omniumq; deinceps, qui vestræ huic Reipub: præfuerunt, priuilegijs quasi circumseptas, atque defensas? Quid dicam amplius? toto isto sexcentorum annorum spacio, absque vlla ferè controuersia Sacerdotibus persolutas? Quis hæc, inquam, ignorat? Et si hæc ita sunt, si meridianâ luce clariùs apparent, quo iure, quauè iniuria fit, vt antiqua pietas ad nostræ ætatis dedecus conuertatur? vt Decimæ Ecclesijs, Sacerdotibus alimenta, altari ornatus, Christo ipsi cultus, per summam iniustitiam atq; impietatem, denegetur? Non certè argumentis opus est, vt huius iniuriæ grauitas ostendatur, quæ non Theologis, non iuris peritis, non literatis tantum hominibus, sed planè omnibus perspicua est: Nam nec desunt viri Nobiles, & à literis, & à vera religione alieni, morali tamen & politica quadam probitate insignes, qui cùm re ipsa tantæ iniustitiæ dedecus à se procul amoueant (Decimas enim Catholicis Ecclesijs sponte persoluunt) cum verò etiam verbis grauissimis, & Catholico homine dignissimis huius facti indignitatem conquerantur, priuatamque nonnullorum contumaciam authoritate publica muniri, atque armari, minimè probent. Quod si idem & alij omnes sentirent, tandem cum iustitia simul

 sperare-

ſperaretur pax in Repub: poſſe coaleſcere fierent praua indirecta, atque aſpera in vias planas, & poſt tam multas procellas, optatæ ſalutis ſignis apparentibus, exultantium in Domino voces audirentur. Vox exultationis & ſalutis, in tabernaculis iuſtorum. Iam verò ſi exitialis huius ſuſpenſionis decretum, ſine vlla cauſa factum eſt, quàm ſanctum & ratum id haberi debeat ſecum vnuſquiſq; reputet. Quodſi vt id fieret, quemadmodum pleriq; autumant, inſtantis tunc Moſcouitici belli periculum in cauſa fuit, quis non videt eiuſmodi remedia longè periculis ipſis eſſe grauiora? Peruagemur totam Maſouiam, & gentis illius, quæ verè à vobis deuicta eſt, templa omnia perluſtremus. Certè ſi mihi vera uarrantur, ne vnum quidem præteriti belli iniuria deſertum eſſe reperiemus, cùm tamen victores Poloni in mille templis, in mille, inquam, templis, ſi Deo placet, atque eò ampliùs, miram vaſtitatem conſpiciant. Sed quid conſpiciant dico? & conſpiciant, & taceant, & tantum Diuini numinis dedecus, ſuarum ipſi tantummodo iniuriarum acerrimi vltores, æquiſſimo animo ferant. O tempora! ô tempora! itané noſtræ ætatis hominum nonnullorum oculos caligare, vt quæ in Repub: omnium maxima, & verè ſint, & apud maiores ſemper habita fuerunt, ea ipſi pro minimis, aut pro nihilo etiam ducant! Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt. Sed tu Domine vſquequo? vſquequo? Exurge, quare obdormis Domine, excita potentiam tuam, apprehende arma & ſcutum. Ah, quid dico? non arma, non arma, non arma; ſed quidem ſcutum: neq; enim ſtatuas illis hoc peccatum, parce Domine, parce populo tuo; ſed tamen in auxilium noſtrum reſpice, & fac nobiſcum ſecundùm miſericordiam tuam, tempus faciendi, tempus faciendi, Domine, diſſipauerunt legem tuam. Verùm hoc vlteriùs non vrgeo, mitto ſuſpenſionis rationes quærere: tametſi & miſerrimum & indigniſſimum eſt, quod abſq; vlla ratione, quod contra æquum & bonum, quod præter Reipubl: ſtilum, quod vniuerſo Ordine Eccleſiaſtico reclamante factum ſit; id non modò antiquiſſimæ huius Regni conſuetudini, ſed & Diuinis & humanis legibus omnibus anteponi. His, inquam, in præſentia, (quando ita neceſſe eſt) ſilentio prætermiſſis, vnum hoc vobis dico, ſuſpenſionem iſtam, quæcunq; illa fuerit, eſſe finitam, & iam penitus expiráſſe: proindeque communi omnium Ordinum conſenſu, idipſum declarari oportere, vt ne diutius Clero ad iuſtitiam aditus intercludatur. Vtque intelligant Capitanei debere ſe in poſterum, quemadmodum antea, ſententijs in cauſam Decimarum latis, brachi, vt vocant, ſecularis adminiculum præbere. Expiráſſe verò ſuſpenſionem, (cùm hoc ab illo pendeat, an ad proximum tantum conuentum facta fuerint) tum ratione apertiſſima, tum etiam ex verbis ipſis Decreti pleniſſimè oſtenditur. Ratio illa eſt, nam ſi non proximum conuentum, ſed incertum compoſitionis tempus ſuſpenſio complecteretur, ita vt nonniſi facta compoſitione finiri poſſit: Bone Deus, bone Deus, quænam hinc abſurditas, ſeu quot potiùs monſtrum conſequeretur? Nimirum illud, quod cùm compoſitio ipſa illorum, qui Decimas debent, conſenſum & voluntatem neceſſariò requirat: poſſent ipſi diſſentiendo efficere, ne vnquam finiretur ſuſpenſio; efficere ipſi poſſent, vt perpetuũ eſſet hoc impedimentum, & ne Decimæ Eccleſijs in poſterum ampliùs ſoluerentur; quo quid alienius, aut abſurdius excogitari poteſt? aut quid erit vnquam abſurdum, ſi hoc non eſt abſurdiſſimum? Quid enim aliud eſſet, debitorum arbitrio committere rei debitæ ſolutionem, quàm peruicacis hominibus, & ſolutionẽ iuſtiſſimam detrectantibus, Decreto publico ſuffragari, (quod à veſtrûm omnium voluntate alieniſſimum fuiſſe certo ſcio) quid aliud eſſet, quàm rapinas fouere, quàm legibus imponere, & totius præſertim Polonici iuris authoritatem (id quod directè fieri non poteſt) obliquè, & per ſummam fraudem, infringere ac labefactare?

Quantum verò ad Decreti verba attinet, neminem eſſe arbitror (niſi quis modò diſſentire potiùs à ſeipſo, quàm ſeipſum audire velit) cui vel vnquam venerit in mentem, de ipſorum ſenſu dubitare; aut qui vero exiſtimet, ſecus illam accipi poſſe, quàm vt ad proximum conueutum referantur, cùm expreſſim dicatur: Exequutionem verò ad alterum conuentum, ſiue ad alium conuentum ſuſpendimus. Eſto etiam ad alium conuentum, necnon de proximo potiùs intelligam, quàm de tertio, quarto, quinto, aut deinceps, vſq; in infinitum, cùm & vulgatiſſimæ & certiſſimæ iuris

mæ iuris Regulæ sint, actum prima vice terminari: Infinitatem apprimè vitandam esse: Reijci omninò interpretationem illam oportere, ex qua vel minima absurditas consequatur, nedum hæc tanta, vt à debitorum arbitrio & voluntate, rei debitæ solutio pendeat. Quamuis autem vbi dictum est, ad alium conuentum, statim subijciatur, in quo etiam fieri debet compositio; tamẽ hæc verba nostram interpretationem non modò non refellunt, sed maximè potiùs commendant. Ostendunt enim in illo ipso proximo conuentu, ad quem suspenditur exequutio, fieri etiam cõpositionem debuisse, quam qui tunc obnixè petebant, postea neglexerunt. Quod si ad compositionem quandocunq; futuram, & non ad certum conuentum fieret suspensio; nihil certè adijceret hæc ipsa clausula, in quo etiam debet fieri compositio, sicq; dictio *etiam* quam vulgò constat, alterius rei implicatiuam esse minimè quadraret. Ac multò etiam minùs quadrarent illa verba, quæ postremo pro coronide, seu quasi colophone adduntur: sine præiudicio vtriusq; partis. nemo enim existimabit vnquam absque Cleri præiudicio fieri posse, vt suspensio solutionis Decimarum, pro debitorum arbitrio in infinitum protrahatur.

His rationibus victa Regia Maiestas (vinci enim rationibus, non minùs, quàm armis vincere, Inuictissimum Regem decet) protestationem à Senatoribus Ecclesiasticis ea de re superioribus proximis Comitijs interpositam recepit, & in ea recipienda finitam suspensionem agnouit. Idque se agnouisse Decreto restata est, Decretum propria subscriptione, sigilloq; publico communiuit. Atqui certè satis hoc esse deberet, vt ne ampliùs in posterũ hæc nobis obiectaretur suspensio, suspensio: vtq; iam tandem Capitanei officij sui memores, sententias pro Decimis latas, Regia (vt olim) authoritate exequerentur. Neque enim res erat eiusmodi, (si modo summo iure agendum fuisset) quæ noua constitutione indigeret. Nam quid erat opus communi Ordinum cõsensu perimere suspensionem, quæ tempore ipso satis iam perẽpta, atque extincta esset? Mitto, quòd sine Ordinum consensu facta fuerit: sit verè, sit ritè, sit legitimè facta; at certè cùm initio nõ longiorem, quàm ad proximum conuentum vitam acceperit, efficitur necessariò, vt post conuentũ proximum illicò expirauerit.

Idque

Idq; (vt dixi) Regio testimonio declaratum esse, satis esse deberet. Quandoquidem nisi Regi concederetur eiusmodi Decreta, quin & publicas alias quascunq; leges, à dolosis istis interpretationibus calumnijsque, tueri atque defendere; ac si semper ad eam rem conuentus publicus esset expectandus; parum sanè fortunarum vestrarum securitati prospicerent Patriæ Constitutiones, cùm vbique non desint verborum contortores, intortores legum, bonorumque extortores, quorum illæ fraudibus atque cauillis subuerterentur, fœdarentur, opprimerentur, anteaquam vllum à vobis subsidium expectare possent.

Verùm (quicquid sit) en vobis quantum Ecclesiastici homines causæ bonitate freti, de suo iure decesserint: vt enim tantò planiùs ostenderent vestram se beneuolentiam plurimi facere, pacemque publicam, & mutuam animorum consensionem, proprijs etiam commodis anteponere: post exactum suspensionis tempus, obtentumque ea de re Serenissimi Regis testimonium biennio, atque eo amplius tacuerunt, vt quod satis iam obtinuerant, quodque etiam multis de causis suo sibi iure vendicare poterant, rursus à Regia Maiestate, ab vniuerso Senatu, totaq; adeò Nobilitate, hoc tempore impetrarent; nimirum, vt ne Decimis, ne Patrimonijs Ecclesiarum, ne Sacerdotum alimentis, ne denique Diuinis obsequijs, funestæ huius suspensionis obex in posterum opponatur.

Hoc illud est, quod à vobis pro vniuerso Clero, Cleri ipsius principes qui inter vos sedent, vehementer etiam atque etiam petunt. Hoc & tenuioris fortunæ Sacerdotes, egentes, famelici, aris focisque eiecti, ac multis modis indignissimè oppressi, ingenti cum fletu & lachrymis poscunt, nec sua tantum, sed & Christi vulnera vobis ostendunt. Hoc ipsum, Ecclesiæ tam multæ desertæ atque vastatæ, vel solo ipso aspectu, satis enixè rogant. Idem hæ animæ prope innumerabiles, Christi ipsius sanguine redemptæ, summis precibus contendunt; vtpotè, quæ frustra sibi tam diu panem quæsierint, nec qui frangeret eis, prorsus inuenerint; qroindeque de salute sua se periclitari, atque sathanæ insidijs, Erebique faucibus, sese miserè obiectas esse, conqueruntur. Idem hoc ego, pro officio meo, proque ea, quam apud vos,

quamuis

quamuis indignissimè, personam gero, summo studio, & quanta possum animi contentione, posco, postulo, efflagito, pacisque publicæ initium hinc fieri peto, & SS. D. N. hac ipsa de re mirificè sollicitum esse, planè vobis attestor atque confirmo. Sed plura non addam, forsanque etiam nimis hucusque multa. Neque enim vereri debemus, quin, cùm ea de re quæ tam perspicuam rationem atque æquitatem habet, oratores ad vos accesserimus, pro vestra iustitia atque humanitate, exoratores discedamus.

MOWA DVCHOWIENSTWA KORONNEGO,

Ná Seymie Wárszáwskim, DO KROLA I. M.

Przez X. Wáwrzyńcá Goślickiego, Dziekáná Płockiego, Kánoniká Krák. Sekretarzá Krolá I. M.

DVchowieństwo Koronne / Sludzy Boży y Kośćiołá iego świetego / Bogomodlcy W. K. M. przez Deputaty y Posłańce swoie stáwili śie też tu oto / przed Máiestat W. K. M. ná tym Seymie / przyćiągnieni recessami wiela Seymow / przyćiągnieni obowiąskiem y obietnicą W. K. M. y stanow Koronnych / przyćiągnieni wielką á nietylko swą / ále Bogá wszechmogącego kausą y krzywdą / ktorą Kośćioł Boży w osobach ich / w práwiech / przywileiách / zwyczáiách / w Iurisdycyey / á co naprzednieyszego / co też w obelżeniu y w vmnieyszeniu czći y chwały Bogá wszechmogącego / ćierpi. Stáwiwszy śie tu / przynoszą przez mie brátá swego / á namnieyszego sługę W. K. M. prośby swe do W. K. M. áby iuż kiedy tedy / á teraz wiec / gdy czás iest / miłośćiwym y Krolewskim okiem ná nie weyżrzeć raczył. Do kogoż innego máią śie vćiekáć w tym / iedno do tego / ktoremu Pan Bog sąd swoy / Sceptrum swoie / Regiment swoy podał. Per eum Rex regnas, & Deus suum iudicium tibi Regi suo dedit. Práwem Koronnym / y práwem pospolitym personas, ædes sacras, Iura, Priuilegia, dignitates, Ecclesiasticas, sub tutelam & patrocinium W. K. M. podał. Deus igitur tutelaris es. Przypominamy y przyznawamy to W. K. M. nie dla ozdoby iákiey / ácz y to / ále dla prawdy / ábyś W. K. M. wiedźiał / czym iesteś / y czym ćie Pan Bog mieć chćiał w Kośćiele swoim świętym. Krzywdy wszytkie / ktorekolwiek Kápłani / słudzy Boży / od kogo ćierpią / bądź o chwałe iego świętą / bądź o osoby swoie; są krzywdy nie ták wielce ich / iáko Bogá wszechmo-

wßechmogącego/ y máieſtatu iego. Jeſli Crimen læſæ Ciuilis Maieſtatis, wßytkie crimina ná świećie przechodźi: á coż crimen & iniuria in Deum & Eccleſiam commiſſa, dáleko wietßa ieſt. A ieſli wietßa/ mamy te nádźieie o W. K. M. iż zá krzywdę iego/ iáko miłośnik y pomázániec Boży / będźieß ſie raczył vią́ć/ ták wielce/ ábo więcey niżli zá krzywdę ſwą/ ábo zá krzywdę naywietßego miłośniká ſwego. A to ieſt naprzednieyße onus powinnośći W. K. M. á tákie/ ktore ſie nietylko ad pietatem & officium, ále też ad conſcientiam Regalem przywiązáło. Słußnie tedy prośby náße do W. K. M. przynośimy; ſłußnie to/ o co prośimy/ otrzymáć mamy; ſam Pan Bog/ y práwo poſpolite vkazał nam/ y vkázuie/ ſędźiego y obrońcę kauſy náßey / Wáße Krol. M. náßego M. Páná. Rzeczeß nam W. Krol: M. Rogatiſnè quæ ad pacem ſunt? Ták ieſt N. M. Krolu / dwu rzeczy od W. Kr: M. prośimy: Pacem & iuſtitiam: Gdy Polak dobry od ſąśiádá pokoiu nie ma / mowi poſpolićie: Nie mogę ſie w pokoiu chlebá przed nim náieść. Toć ſie nam dźieie náß M. Krolu: Chleb Kośćielny / Chleb Dźieśiećinny/ Chleb Boży/ extra Eccleſiam eſt: áni go w Kośćiele / áni ná cmyntarzu / áni przed kośćiołem widáć. Prośimy W. K. M. iákośmy w Paćierzu zwykli Páná Bogá prośić: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Przywroć nam Pánie chleb/ ktory mamy od Páná Bogá/ ktory też od przodkow náßych / przodkow W. K. M. ieſt nam nádány / panis nobis & bolus ex faucibus eripitur. Chryſtus w Ewángeliey ś. mowi: Quis ex vobis homo eſt, quem ſi petierit filius ſuus panem, nunquid porrigit lapidem? Nam ſie to dźieie; miáſto chlebá kámień nam podáią/ gdy chleb gwałtem biorą: gdy nam vkázuią do Krolá/ do Grodu/ do Ziemſtwá/ do Trybunału/ do Kompozycyey; á ze wßytkiego nic. Altera manu panis nobis oſtenditur, altera lapis porrigitur: Krzywdę ćierpimy / á nie mamy ſie iey gdźie domowić. Wrotá nam wßędźie do ſpráwiedliwośći záwárte: Sedemus in Cathedra, & nihil minus, quàm in Cathedra: Qui ſoluimus alios, ipſi ligati ſumus; qui ligamus alios, ipſi conſtringimur. Klucze mamy / á ßpiżárnia puſtá. Czyliśmy ſą inákßey kondycyey niżli Bráćia náßy? Czyliśmy my ſámi / ſine lege, ſine Rege mamy bydź in Repub. czyli vulgus ignobile, & ſine mente pecus? Dla modeſtyey y ćierpliwośći Kápłáńſkiey/ w tym obelżeniu leżemy: Facti ſumus opprobrium fratri-

fratribus noſtris, ſubſannatio & illuſio ijs, qui ſunt in circuitu noſtro. Jákoby tu Bogá nie było/ á ieſli ieſt / tedy gdźieś zá piecem śiedźi wzgárdzony / y vkrzywdzony. A czyiaż to krzywdá? Boża naprzod / potym wßytkiey Rzeczypoſpolitey / narodu zacnego Polſkiego / zelżywość y háńbá: iákoby tu áni Páná / áni práwá / áni rządu/ áni ludzkośći / áni obyczáiow dobrych nie było: ták ieden z drugiego ßkody y nieſpráwiedliwośći kocha ſie / y oną ſie paſtwi. Ráczże to mniemánie y obelżenie z narodu náßego znieść / á Kápłanom chleb y ſąd Kośćielny przywroćić. O Miłośćiwy Krolu / vrodźiłeś ſie mądrym/ á co więcey Chrześćiáńſkim Pánem: factus es vnctus Domini; nie pokłádayże w Kroleſtwie Chrześćiáńſkim / ktorego ćie Pan Bog wodzem y Krolem vczynił / ták niſko/ y ták mizernie Kápłaná ſwego. Niechayże nie będźie w tákim obelżeniu ſługá Boży/ iużći biádá bywa temu Kroleſtwu / vbi Sacerdos abſque honore. Pewna to/ á nieomylna/ náß M. Krolu / iż więcey metus Dei, niżeli metus Legum, może in Repub. więcey religione & pietate, niżeli legum ſeueritate, continentur homines in officio humanitatis: więcey conſcientia deterentur homines à malè agendo, niżli ſcientia & ſapientia. To nápráwiß / gdy Kápłaná przy práwie ſwym zoſtáwiß / gdy władzą Duchowną / diſcipline Kośćielną Kápłanowi przywrociß: ále gdy od Seymu do Seymu ſpráwiedliwość y władzą Kápłáńſką odkłádáć będźieß / zá wzgárdą táką Kápłaná ſługi Bożego/ przyidźie wzgárdá Bogá miłego; náſtąpi wzgárdá Máieſtatu twoiego: rozmnoży ſie wzgárdá Mágiſtratu wßytkiego: á náwet vczćiwośći iednego przećiw drugiemu / pro populo quieto, będźie populus contradictionis. Czego áby w Páńſtwách ſwych nie doznawał/ poſtrzegáć tego maß iáko Pan mądry / iáko Krol y Hetman Chrześćiáńſki: Záchowayże nam tedy W. Kro. M. ſpráwiedliwość/ ſpiritualium & temporalium. Vczyń gránice Jurisdikcyey Kośćielney / wſkrześ ſędźiego o Dźieśiećiny / y o inße krzywdy Kośćielne. By o iáką łáſkę y ſpráwiedliwość prośił W. K. M. człowiek obcy y nigdy nieznáiomy/ ex lege humanitatis & pietatis, nie odmawiałbyś mu tego W. K. M. ábyś iemu łáſki / y rzeczy ſłußney / y pobożney / pokázáć nie miał. My nie obcy / ále domowi/ caro ex carne, os ex oſſibus fratrum noſtrorum. My ſłudzy Boży / ſłudzy W. K. M. nie mamy pietatem & clementiam W. K. M. w tym poznáć? Nie my tylko / nie

my oto

my o to prośimy: ále o to prośi / y rádźi to zacne koło Senátorſkie: Przekłádáią gniew Boży / y wiele złego / co ztąd idźie. Przekłádáią diffidencyą ludzką / ktora z tey sámey przyczyny weſzłá / y gore bierze miedzy ludźmi. Máło ich y w Kole Rycerſkim W. K. M. znay-dźieſz / ktorzyby tego obiemá rekomá W. K. M. pomoc niechćieli: wſzyſtko maſz W. K. M. iedno potrzebá począć: Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. Wielki pień z drogi zwáliſz / ktory do dobre-go w Rzeczypoſpolitey droge záwálił: Wżdy iednak ći tego od W. K. M. żebrzą / ktorzy z Przywileiu Bożego tey Prerogátywy záżywáią / iż tym rzeczono: Qui vos audit, me audit. Wyſłuchayże nas W. K. M. ieſli chceſz áby też Pan Bog W. K. M. w potrzebách iego wyſłuchác raczył; nie nas żebrzących ſłuchác bedźieſz / ále P. Bogá / ktorego tá ſpráwá ieſt / ktory po W. K. M. tego chce / ábyś iemu sámemu / y Kápłanom iego / powinność ſwą Krolewſką oddał. Pokoiu y Sprawiedliwośći prośimy / ábyſmy zá łáſką W. K. M. zá przywroceniem tego co nam należy / mogli z Prorokiem świetym mowić: Chwałá Bogu: Iuſtitia & Pax oſculatæ ſunt. Oſtátnie przypomniemy: Chceſzli W. K. M. áby W. K. M. prawdźiwie / y vprzeymie / quæ ſunt Cæſaris Cæſari, oddáwano; oddayże też W. K. M. quæ ſunt Dei Deo. Zá czym bedźie y Bog W. K. M. y temu Kroleſtwu / dźiedźictwu Chryſtuſowemu / krwią iego świe-tą omytemu / błogosłáwił. A gdy nam plác do tego dác be-dźieſz raczył / ábyſmy ſpecificè doległośći náſze pokazáli / bedźiemy / y ieſteſmy to W. K. M. poka-kazác gotowi.

PRO LIBERTATE ET IMMVNITATE ECCLESIÆ,

Quædam Sententiæ.

PSALMVS 82.

Omnes principes eorum, qui dixerunt; hæreditate poſsideamus ſanctuarium Dei: Deus meus, pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes; ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos.

Ioel: 3. In Tyrios & Babilonios.

Citò reddam viciſsitudinem: argentum enim & aurum meum tuliſtis.

Stephanus Papa, apud Anacletum, Epiſt: 1. c. 2. Lucius cap: 6. & in Conc: Triburien: c. 7. & 12. q. 2.

Sanè ſi quiſquam Oeconomorum ſpiritu audaci, & mente ſacrilega, Chriſti pecunias & Eccleſiæ aufert, fraudat & rapit, vt homicida in conſpectu Iudicis deputabitur.

In Synodo Matiſconen: II. can: 9. in Conc: Mileuitano, Can: 19. & Toletano III. Can: 13. Puniuntur grauiſsimè Clerici, qui cauſam Eccleſiæ ad Iudicem ſecularem deferunt.

Sulpitius lib: 2. Sacræ hiſtoriæ, circa finem.

Refert S. Martinum Maximo Imperatori dixiſſe: Nouum eſſe & inauditum nefas, vt cauſam Eccl: Iudex ſeculi iudicaret.

Ambr: Epiſt: 32. & 33.

Valentinianum Imp: Iuuenem adhuc reprehendit, quod Iu-

ſtinæ

stinæ matris impulsu, sibi iudicium de fide vsurpare, contrà patris exemplum, conaretur.

S. Gregorius, lib: 5. cap: 25. de Mauritio Imperatore loquens.

Scimus, inquit, *piissimos Dominos disciplinam diligere, ordinem seruare, Canones venerari, & se Sacerdotalibus negotijs non miscere.*

Basilius Imperator in VIII. Synodo disertè asseruit, nec sibi, nec vllis laicis, licere negotia Sacerdotalia tractare.

Gregorius Turonen: lib: 4. cap: 2.

Clotarium Regem tertiam partem fructuum Ecclesiasticorum fisco suo annectere volentem, hoc dicto S. Iniuriosi à proposito reuocatum refert: Si volueris, inquit, *res Dei tollere, Deus Regnum tibi velociter auferet. Quia iniquum est, vt pauperum stipe, quos tuo debes alere horreo, tua horrea repleatur.*

Otto Frising: in Friderico Secundo.

Refert Petrum de vineis Friderici Imp: Secretarium, ab eodem excæcatum, postea tamen in gratiam receptum, consuluisse Imperatori, vt Ecclesiarum suppellectilem auream & argenteam, ad vsum belli conflaret. Quod cùm fecisset Imperator, dixisse: Egregiè se vltum esse de Imperatore: quod qui prius hominum odia sibi comparauerat, nunc Deum sibi ex sacrilegio faceret inimicum.

